

รายงานฉบับสมบูรณ์

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาวัฒนธรรมของชุมชน
ชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้

The Cultural Tourism : A case study of Gouy community
culture in the area of South Esan and South of Laos.

โดย ชื่น ศรีสวัสดิ์ และคณะ

เมษายน 2550

รายงานฉบับสมบูรณ์

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาวัฒนธรรมของชุมชน
ชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้

The Cultural Tourism : A case study of Gouy community
culture in the area of South Esan and South of Laos.

คณะผู้วิจัย

1. ชื่น ศรีสวัสดิ์
2. เกริกไกร แก้วล้วน

สังกัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ชุดโครงการ การพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

กลุ่มจังหวัดอีสานใต้

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนชาวทวายในเขต
อีสานใต้และลาวใต้ในครั้งนี้ เป็นความพยายามของผู้วิจัยที่จะหาคำตอบข้อสงสัยที่มีในใจมาเป็น
เวลานาน และผลการวิจัยก็ได้คำตอบที่ชัดเจน พร้อมทั้งเห็นแนวทางที่จะนำมาใช้ประโยชน์ใน
ด้านการเรียนการสอนและการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จึงขอขอบพระคุณทุกฝ่ายที่มีส่วนในการ
สนับสนุนให้เกิดการวิจัยและสามารถทำการวิจัยจนสำเร็จได้ด้วยดี โดยเริ่มต้นจากสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่ได้กรุณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัย ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง และทีมงานที่
ได้พิจารณาให้โอกาสเพื่อทำการวิจัย ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและผู้นำชุมชน สำนักงาน
องค์การบริหารส่วนตำบลทุกตำบลที่ได้ตอบคำถามกลับมาด้วยดี คุณคำกิ่งแก้ว ปัดท่ามะวง
แห่งสำนักงานกสิกรรมและป่าไม้แขวงจำปาสัก คุณทองดี จันทะวง และคุณสมใจ อุ่นจิต
แห่งสำนักงานกสิกรรมและป่าไม้แขวงสาละวัน คุณกิเคด คำสอน แห่งสำนักงานกสิกรรมและป่า
ไม้เมืองสุขุมมา ที่ได้อำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเป็นอย่างดี แม้จะลำบากในการ
เดินทางเป็นอย่างยิ่งก็ตาม และที่ขาดเสียไม่ได้ คือ ผู้ช่วยคนสำคัญ 2 คน คือ คุณราตรี สິงาม
และคุณเกศริน ลือนาม ที่ได้ช่วยจัดระบบเอกสารให้เป็นรูปร่างขึ้นมาได้อย่างสมบูรณ์ในภาวะที่มี
ข้อจำกัดด้วยเวลาเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังต้องขอขอบคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้
เป็นอย่างสูง รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ให้อำนาจในการทำงานเป็นอย่างดีเสมอมา

ขึ้น ศรีสวัสดิ์ และคณะ

30 พฤษภาคม 2550

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ความสำคัญ/ความเป็นมา

อาณาจักรล้านช้างในอดีตหรือสาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาวปัจจุบันนับว่าเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน โดยเฉพาะในยุคสมัยของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจ้าฟ้าจ๋ม ความเจริญรุ่งเรืองดังกล่าวได้แผ่ขยายมายังดินแดนที่เป็นเขตพื้นที่ภาคอีสานของไทยในปัจจุบัน วัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยมีอยู่ในภาคอีสานในอดีตกลับพบว่ายังมีอยู่เกือบสมบูรณ์ ในชุมชนของ ส.ป.ป. ลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนชาวกว๋ายหรือส่วยไม่ว่าจะเป็นที่เมืองบาเจียงเจริญสุข เมืองเลางาม เมืองท่าแตง เมืองสุขุม และเมืองปทุมพอนในเขต ส.ป.ป.ลาว ตอนใต้

ลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวกว๋ายดังกล่าว เป็นที่น่าสนใจว่ายังมีเหลืออยู่ที่ไหน อย่างไรบ้าง และมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับชุมชนชาวกว๋ายในเขตอีสานใต้ของประเทศไทย อย่างไร ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างชุมชนชาวกว๋ายในประเทศไทยและชุมชนชาวกว๋ายใน ส.ป.ป. ลาว และสามารถนำไปเผยแพร่ในเชิงวิชาการ โดยใช้ในการเรียนการสอนและการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อีสานใต้และ ส.ป.ป.ลาวได้ ตามยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดอีสานตอนล่าง ที่เน้นการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจสภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่น ของชุมชนชาวกว๋าย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้
2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยง สัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวกว๋ายในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกว๋าย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้
4. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้และลาวใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

คำถามการวิจัย

1. สภาพของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมในปัจจุบันมีอยู่ที่ไหนบ้าง และอย่างไร
2. ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร
3. มีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้อย่างไรบ้าง
4. มีแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอย่างไรบ้าง

วิธีการวิจัย

วัตถุประสงค์	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	การเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
ข้อที่ 1 สภาพของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมในปัจจุบันมีอยู่ที่ไหนบ้าง และอย่างไร	ชุมชนชาวกวยในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดของภาคอีสานตอนล่าง คือ จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และมหาสารคาม	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ 5 จังหวัด จำนวน 147 ตำบลและเจ้าหน้าที่ของแผนกสถิติกรรมและป่าไม้ของ ส.ป.ป.ลาว จำนวน 8 คน	แบบสำรวจที่สร้างขึ้นเอง ซึ่งระบุชื่อหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ (เมือง) จังหวัด (แขวง) จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร และลักษณะเด่นของชุมชน	ในส่วนของอีสานใต้จัดส่งทางไปรษณีย์แบบตอบกลับ โดยจะจำหน่ายของติดแสตมป์ส่งกลับ ส่วนในลาวใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยมีผู้ช่วยเป็นคนไทยและคนลาวเป็นผู้ช่วย	วิเคราะห์โดยใช้ตัวเลขจำนวนนับในรูปของตาราง

วัตถุประสงค์	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	การเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาถึงความเชื่อมโยงสัมพันธทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้	ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของแผนกกลสิกรรมและป่าไม้ของแขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือ	ผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้ จำนวน 10 คน และลาวใต้จำนวน 8 คน และผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอีสานใต้จำนวน 5 คน ในลาวใต้ จำนวน 8 คน	แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างที่กำหนดขึ้นเองตามกรอบของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	สัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยมีผู้ช่วยเป็นคนไทยและคนลาว เป็นผู้ช่วยบันทึกและช่วยนำทางลงพื้นที่ รวมทั้งประสานการดำเนินงานในกรณีลาวได้นอกจากนั้นยังมีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและอินเตอร์เน็ต ประกอบเพิ่มเติม	วิเคราะห์โดยใช้ตัวเลขจำนวนนับในรูปของตาราง
ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้	ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของแผนกกลสิกรรมและป่าไม้ของแขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือ และผู้ประกอบการทั้งที่เป็นนักศึกษาและเครือข่ายในการทำงาน รวมทั้งผู้ที่คือนักท่องเที่ยว	ผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้ จำนวน 10 คน ลาวใต้จำนวน 8 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐในเขตอีสานใต้จำนวน 6 คน ลาวใต้ จำนวน 8 คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว 3 คน นักศึกษาปริญญาโท จำนวน 54 คน นักท่องเที่ยวจำนวน 14 คน	แบบบันทึกการสนทนาและกล้องบันทึกภาพ	วิเคราะห์ในเชิงพรรณนาโดยมีภาพประกอบพูดคุยสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทั้งที่เป็นนักศึกษาและบุคคลภายนอกและนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปร่วมศึกษาด้วย	วิเคราะห์ในเชิงพรรณนาโดยมีภาพประกอบ

วัตถุประสงค์	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	การเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
ข้อที่ 4 เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพาเพื่อความเข้มแข็งการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน	ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของแผนกกิจกรรมและป่าไม้ของแขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือ และผู้ประกอบการ- การทั้งที่เป็นนักศึกษาและเครือข่ายในการทำงาน รวมทั้งผู้ที่คือนักท่องเที่ยว	ผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้ จำนวน 10 คน ลาวใต้ จำนวน 8 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐในเขตอีสานใต้ จำนวน 6 คน ลาวใต้ จำนวน 8 คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว 3 คน นักศึกษาปริญญาโท จำนวน 54 คน นักท่องเที่ยว จำนวน 14 คน	แบบบันทึกการสนทนา	พูดคุยสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทั้งที่เป็นนักศึกษาและบุคคลภายนอกและนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปร่วมศึกษาด้วย	วิเคราะห์ในเชิงพรรณนาโดยยึดกรอบวัตถุประสงค์เป็นหลัก

ผลการวิจัย

1. ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งหมดประมาณ 474,486 คน โดยมีอยู่หนาแน่นในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ ส่วนในลาวใต้มีอยู่ประมาณ 45,498 คน ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในแขวงสาละวันและจำปาสัก ลักษณะเด่นของชุมชนดังกล่าว คือ แนวคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้าง และการทอผ้า

2. ชุมชนชาวกวยทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทางประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์และทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลมอญ-เขมร มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน โดยมีการอพยพมาจากภาคเหนือของประเทศอินเดีย แถบเทือกเขาหิมาลัยด้วยกันเมื่อประมาณ 3,500 ปีก่อน และมีการกระจายกันอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ด้วย

3. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย อาจทำได้โดยการสำรวจสภาพชุมชนที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม และขึ้นบัญชีไว้อย่างเป็นระบบ แล้วเผยแพร่ให้กับธุรกิจท่องเที่ยวให้รับรู้และเข้าใจในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว

4. แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพึ่งพาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สามารถทำได้โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น การอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยไม่ต้องมีวีซ่า (VISA) ระหว่างกัน การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั้งของตนเองและประเทศเพื่อนบ้านของแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกัน และการใช้บัตรเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

การตอบคำถามการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปตอบคำถามการวิจัยได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. สภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย หรือส่วยที่มีลักษณะเด่นในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะในด้านความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้างของชาวส่วยในจังหวัดสุรินทร์ การทอผ้าไหมของชาวส่วยบ้านเปืออะ อำเภอบึงบอระเพ็ด จังหวัดศรีสะเกษ การเลี้ยงช้างของหมู่บ้านพะโพ เมืองปะทุมพอน แขวงจำปาสัก การทอผ้าของบ้านห้วยหนูใต้ เมืองเลางาม แขวงสาละวัน และหมู่บ้านบก เมืองสุขุมมา เมืองบาเจียงเจริญสุข แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว

2. ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยในแง่ประวัติศาสตร์ได้มีหลักฐานยืนยันชัดเจนในหลายที่ว่าชุมชนดังกล่าวได้อพยพมาจากอินเดียตอนเหนือแถบเทือกเขาหิมาลัย เป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาในตระกูลมอญ-เขมร โดยเหตุที่ถูกพวกอารยันรุกรานและอพยพเข้ามาอยู่ใน ส.ป.ป.ลาวโดยผ่านทางพม่า และต่อมาเมื่อมีปัญหาในทาง การเมืองใน ส.ป.ป.ลาวในขณะนั้นจึงมีชาวกวยบางส่วนอพยพเข้ามาอยู่ในเขตพื้นที่อีสานตอนล่างหรืออีสานใต้ของไทย ปัจจุบันตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นต้นมาจนถึงสมัยสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ ส่วนความสัมพันธ์ในด้านวัฒนธรรม คือเรื่องความเชื่อ ภาษา วัฒนธรรม และการเลี้ยงช้าง การใช้ภาษากับช้างจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน ทั้งในอีสานใต้และลาวใต้

3. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ สามารถทำได้โดยการจัดทำบัญชีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้อย่างเป็นระบบ

และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล รวมทั้งประสานร่วมมือกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวให้เห็นคุณค่า และความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้ภายใต้นโยบายและการหนุนเสริมของภาครัฐอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

4. แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำได้โดยการอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าออก เช่น การผ่านแดนโดยไม่ต้องทำวีซ่า (VISA) การให้ข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวทั้งในประเทศตนเองและประเทศเพื่อนบ้าน และการซื้อบัตรท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยซื้อบัตรเดียวสามารถไปเที่ยวได้ทุกพื้นที่ในกลุ่มเดียวกัน

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์สำคัญยิ่งต่อหลายส่วน ดังนี้

1. ต่อผู้วิจัยและทีมงาน ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งในอดีตเรื่องราวเหล่านี้ได้เคยรับรู้จากเอกสารในทางประวัติศาสตร์และงานวิจัยเท่านั้น
2. ต่อวงการวิชาการ เชื่อว่างานวิจัยนี้จะสามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงเพื่อการเรียนการสอนและการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยอาจมีการศึกษาเพิ่มเติมในบางส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์
3. ต่อวงการท่องเที่ยว เพราะจาก Web การท่องเที่ยวที่ค้นดูจะมีข้อมูลในเชิงประจักษ์น้อยมาก งานวิจัยนี้เป็นข้อมูลในเชิงประจักษ์ที่จะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการท่องเที่ยวและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมาได้ในอนาคต

การประชาสัมพันธ์

1. พุดคุยกับธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อขยายเส้นทางการท่องเที่ยวในอนาคต
2. นำเสนอผลการวิจัยคร่าว ๆ ทาง Power Point ต่อนักศึกษาปริญญาโท สาขา สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ซึ่งมีผู้แทนจากหลายสาขาอาชีพ
3. นำคณะนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิจัยเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 14 คน ไปท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตลาวใต้ ดังภาพในภาคผนวก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรให้มีการศึกษาสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ และจัดทำเป็นบัญชีแหล่งท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นระบบที่ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวของหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ และมีการนำออกเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้กันทั่วไปทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ ในรูปของการประชุมสัมมนาและสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต วารสารสิ่งพิมพ์ แผ่นพับ และโปสเตอร์ เป็นต้น

2. ควรมีการเผยแพร่และให้ข่าวสารข้อมูลแก่บริษัทนำเที่ยว และผู้เดินทางมาท่องเที่ยว ให้มีโอกาสรับรู้และเลือกที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ หากมีความต้องการโดยมีเงื่อนไขและข้อแนะนำในการปฏิบัติตนในขณะที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

3. นักท่องเที่ยวเองก็ต้องยอมรับความจริงว่า สถานที่ที่ตนเองกำลังท่องเที่ยวอยู่นั้นคือ บ้านคนอื่น วัฒนธรรมคนอื่น ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่แท้จริงของเขา ที่เขาคิด เขาเชื่อ และเขาอยู่ของเขา มาได้ตั้งแต่อดีต ไม่ควรเอาพื้นฐานของตนเองเข้าไปเปรียบเทียบกับเขาว่า เขาจะต้องคิด จะต้องเชื่อ และจะต้องทำ จะต้องเป็นอย่างที่เราเป็น และไปล่วงเกินวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของพวกเขา โดยไม่คำนึงถึงความไม่รับผิดชอบต่อความรู้สึกและผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดกับเขา หลังจากที่เรากลับมาบ้านเราแล้ว

4. รัฐต้องยอมรับความจริงในด้านความแตกต่างระหว่างระบอบการปกครอง เพราะเป็นสิ่งที่ผลต่อวิถีคิด และแนวปฏิบัติต่อกัน แม้ในความเป็นชาติพันธุ์และวัฒนธรรมจะเป็นพี่น้องกัน ก็จริง ดังนั้นจึงต้องหาจุดร่วมและจุดต่างระหว่างกันให้ได้ เพื่อที่จะนำไปสู่การร่วมมือกันในส่วนที่เป็นจุดร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพบนฐานของผลประโยชน์ร่วมกันในทุกด้าน ไม่เพียงแต่ด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ทั้งในระดับรัฐและระดับประชาชนอย่างเสมอภาค จริงจัง และจริงใจ ภายใต้อุดมการณ์ร่วมกันทุกฝ่าย

5. ควรมีการวิจัยให้ครอบคลุมถึงเผ่าอื่น ๆ ในลาวได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเผ่าอะไรก็ตามที่มีอยู่ในลาวใต้ที่มีลักษณะเด่น ๆ ได้แก่ เผ่ากรียง (เงะ) เผ่าบราว (ละแะ) เผ่ากะตู เผ่ากะตาง เผ่าตะโอย และจุดเด่น ๆ ทางวัฒนธรรมของเผ่าลาวด้วย ทั้งนี้โดยเชื่อมโยงให้เกิดการเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้านวัฒนธรรมในอีสานใต้ด้วย

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG4950078

ชื่อโครงการ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย
ในเขตอีสานใต้และลาวใต้

ชื่อนักวิจัย : 1. ชื่น ศรีสวัสดิ์ 2. เกริกไกร แก้วล้วน
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

E-mail Address : lungchuen2007@hotmail.com, mznui@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ : วันที่ 1 มิถุนายน 2549 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2550

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1. เพื่อสำรวจสภาพทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่น ของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ 2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยง สัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ทั้งในด้าน ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมของ ชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ และ 4. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพา เพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้และลาวใต้สู่ความ ยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ในด้านวิธีการวิจัยได้มีการสำรวจสภาพทั่วไปของ ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้จำนวน 147 ตำบล 52 อำเภอ ในพื้นที่ 5 จังหวัด และมีการ สัมภาษณ์ชุมชนชาวกวยหรือส่วยในลาวใต้ โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ เกี่ยวข้องในพื้นที่แขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือ ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัด บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งหมด ประมาณ 474,486 คน โดยมีอยู่หนาแน่นในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ ส่วน ในลาวใต้มีอยู่ประมาณ 45,498 คน ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในแขวงสาละวันและจำปาสัก ลักษณะ เด่นของชุมชนดังกล่าว คือ แนวคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้าง และการทอผ้า

2. ชุมชนชาวกวยทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งทาง ประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์และทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูล มอญ-เขมร มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน โดยมีการอพยพมาจากภาคเหนือของประเทศ

อินเดีย แทบเทือกเขาหิมาลัยด้วยกันเมื่อประมาณ 3,500 ปีก่อน และมีการกระจายกันอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในเขตอีสานใต้และลาวได้ด้วย

3. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย อาจทำได้โดยการสำรวจสภาพชุมชนที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม และขึ้นบัญชีไว้อย่างเป็นระบบในรูปแบบของฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์ แล้วเผยแพร่ให้กับธุรกิจท่องเที่ยวโดยผ่านการประชุมสัมมนา ในรูปของเอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ และอินเตอร์เน็ต ได้รับรู้และเข้าใจในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว

4. แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพึ่งพาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สามารถทำได้โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น การอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยไม่ต้องมีวีซ่า (VISA) ระหว่างกัน การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั้งของประเทศตนเองและประเทศเพื่อนบ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกัน และการใช้บัตรการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

คำหลัก

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชาวกวย

อีสานใต้

ลาวใต้

ABSTRACT

Project Code : RDG4950078

Project Title : The Cultural Tourism : A case study of Gouy community culture
in the area of South Esan and South of Laos.

Investigators : 1. Srisawat, S., 2. Keawloun, K.

Ubon Ratchathani Rajabhat University.

E-mail Address : lungchuen2007@hotmail.com, mznui@hotmail.com

Project Duration : 16 June 2006 to 31 May 2007

The purpose of this research was focuses on 4 subjects are 1. To find out the out standing of human race and culture of Gouy community in the area of South Esan and South of Laos. 2. To study the relation between Gouy Community the South Esan and South of Laos area in historical and cultural dimension. 3. To study of cultural tourism development of Gouy community in the South of Esan and South of Laos area and 4. To identify the self-learning strategy in order to consistently strengthen and cultural tourism management in South of Esan and South of Laos area with sustainable. The researching method found that there are 147 Sub-districts, 52 Districts in the area of 5 Provinces that there are community of Gouy by interviewing to government officers and community leaders in the area of Champasak, Salawan and adtapue having results as follow :

1. There are a lot of Gouy community in South Esan area especially in Burirum, Surin, Srisakaet, Ubon Ratchathani and some in Mahasarakarm province with the total of 474,486 people. Mostly stay in the area of Srisakaet, Surin and There are 45,498 people in South of Laos living in Salawan, Champasak district. The out standing characteristics of community are opinion, believe, tradition. Culture and occupational such as elephant raise and textile.

2. Both of Gouy community in South of Esan and South of Laos area having relationships in historical of cultural and human race in accordance of same ancestor

language, Morn-Ka Mae. At the past, people altogether moved from the North of India, Himalayas Mountain, since 3500 years ago, and diversity in another area of South East Asia including South of Esan and South of Laos.

3. The cultural tourism feasibility of Gouy community might activated by researching the distinguish of culture then register in computer systems and publish to tourism business through seminar as leaflet, poster and internet which consistently benefit to tourists and tourism resources.

4. The feasibility of self learning strategy among neighborhood countries might happened by co-operate between countries have the same tourism resources just like traveling without visa between each other, sharing information among country widely who has the similar tourism resources and using co-operating traveling card among neighborhood countries.

Keyword

Culture Tourism

Gouy

South of Esan

South of Loas

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
บทคัดย่อภาษาไทย	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ญ
สารบัญ	ฒ
สารบัญตาราง	ด
สารบัญรูปภาพ	ต
บทที่ 1 บทนำ	1
บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
คำถามการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	6
แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	6
สรุป	6
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
การทบทวนวรรณกรรม	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
สรุป	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	36
บทนำ	36
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	36
กลุ่มตัวอย่าง	37
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล	38
การวิเคราะห์ข้อมูล	38
บทที่ 4 ผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ	38
บทนำ	39
ผลการวิจัย	39
อภิปรายผล	80
ข้อเสนอแนะ	82
สรุป	83
บทที่ 5 บทสรุป	84
บทนำ	84
ความสำคัญ/ความเป็นมา	84
วัตถุประสงค์	85
คำถามการวิจัย	85
วิธีการวิจัย	86
ผลการวิจัย	88
การตอบคำถามการวิจัย	88
การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	89
ข้อเสนอแนะทั่วไป	90
ภาคบรรณานุกรม	91
ภาคผนวก	95
ภาคผนวก ก : บทความสำหรับการเผยแพร่	95
ภาคผนวก ข : ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	107
ภาคผนวก ค : รวมภาพกิจกรรม	113
ภาคผนวก ง : ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้กิจกรรมที่ดำเนินการมา และผลที่ได้รับตลอดโครงการ	
ภาคผนวก จ : ประวัติผู้วิจัย	120

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 จำนวนประชากรในจังหวัดพื้นที่อีสานใต้	53
ตารางที่ 4.2 แสดงคำพูดที่ใช้เรียกสิ่งต่าง ๆ ของแต่ละชนเผ่า	72
ตารางที่ 5.1 แสดงขั้นตอนวิธีการวิจัย	79

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 4.1	สภาพบ้านเรือนของชาวกวยหรือส่วยหมู่บ้านตากกลาง ตำบลกะโป อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์	50
ภาพที่ 4.2	ศาลปะกำและการเซ่นผีประจำของชาวกวยหรือส่วยหมู่บ้านช้าง จังหวัดสุรินทร์51	
ภาพที่ 4.3	การทอผ้าของชาวบ้านบึงบอระเพ็ดและโบสถ์บ้านบึงบอระเพ็ด อำเภอบึงบอระเพ็ด จังหวัดศรีสะเกษ	54
ภาพที่ 4.4	สัมภาษณ์ผู้นำชาวกวยหรือส่วย และสภาพบ้านเรือนชาวกวย บ้านม่วงไข่ เมือง บำเพ็ญเจริญสุข แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว	58
ภาพที่ 4.5	สัมภาษณ์ผู้นำส่วยและเด็กนักเรียนชาวกวยบ้านบก เมืองสุขุม แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว	57
ภาพที่ 4.6	ครูและเด็ก ๆ บ้านส่วยเมืองสุขุม แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว	59
ภาพที่ 4.7	สภาพบ้านเรือนและสวนกาแฟหมู่บ้านชาวละแวกหลักชาวแปด เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว	60
ภาพที่ 4.8	ชาวละแวก เมืองไชยเชษฐา ขณะออกเก็บพืชขึ้นอยู่ระหว่างทางจากแขวงอัตปือ ไปด่านภูเกือชายแดนเวียดนาม	62
ภาพที่ 4.9	ศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของชนเผ่ากะตู่ บ้านห้วยหนูใต้ เมืองเลางาม แขวงสาละวัน และสัมภาษณ์รองนายบ้านชื้อบัวทอง (ไม่มีนามสกุล)	62
ภาพที่ 4.10	โรงศพที่จัดเตรียมไว้ก่อนตายและการทอผ้าด้วยมือของชาวบ้านห้วยหนูใต้ เมืองเลางาม แขวงสาละวัน	64
ภาพที่ 4.11	สัมภาษณ์พ่อสุข ขุนมะนุ หมอช้างใหญ่บ้านพะโพ เมืองปทุมพอน แขวงจำปาสัก	64
ภาพที่ 4.12	การนำช้างมาใช้ในการท่องเที่ยวของบ้านเกียดใจ เมืองปทุมพอน แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว	65
ภาพที่ 4.13	ด้านชายแดนดงกะลอมฝั่งลาวและฝั่งกัมพูชา ทางผ่านไปจังหวัดเชียงใหม่ ของกัมพูชา	65
ภาพที่ 4.14	สภาพบ้านเรือนของหมอช้างที่เป็นนายฮ้อยช้างแห่งบ้านพะโพ เมืองปทุมพอน แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว	69

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.15 การเซ่นไหว้ผีของชาวกวยหมู่บ้านช้าง ในเขตอีสานใต้ของประเทศไทย	70
ภาพที่ 4.16 ศาลปะกำหมู่บ้านพะโพ เมืองปะทุมพอน แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว	75
ภาพที่ 4.17 การนำช้างมาใช้ในการท่องเที่ยวของหมู่บ้านช้างตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทย	75
ภาพที่ 4.18 แสดงแผนที่ความเชื่อมโยงระหว่างอีสานใต้และลาวใต้	78

บทที่ 1

บทนำ

1.1 บทนำ

ในบทที่ 1 ซึ่งเป็นบทเริ่มต้นของการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอถึงโครงร่างหรือเค้าโครงของงานวิจัยทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ ขอบเขตของการวิจัย ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ และแนวทางในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละหัวข้อเรื่องตามที่จะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

1.2 หลักการและเหตุผล

อาณาจักรล้านช้างในอดีตหรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป. ลาว) ในปัจจุบันเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน ทั้งในด้านสังคมและการเมือง ดังจะเห็นได้จากการขยายดินแดนมายังพื้นที่เกือบทั้งหมดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะสมัยของเจ้าฟ้าจ๋ม ซึ่งได้สถาปนาตนเองขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ ในปี พ.ศ.1896 แล้วพระองค์ก็ได้เร่งสร้างอาณาจักรให้มีความเข้มแข็งขึ้น โดยได้ขยายดินแดนมายังตอนเหนือของไทย คือ เชียงราย เชียงแสน ทางฝั่งเวียดนามก็ไปถึงบริเวณแม่น้ำดำและแม่น้ำแดง ส่วนฝั่งตะวันตกไปถึงบริเวณที่ราบสูงโคราช หรือภาคอีสานของไทยปัจจุบัน และทางใต้ ถึงสุรินทร์และจำปาสัก (ดวงธิดา ราเมศวร์, 2537 : 24) แต่ภายหลังที่ราชอาณาจักรลาวได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของต่างชาติ ซึ่งได้แก่ ราชอาณาจักรสยาม ระหว่างปี พ.ศ. 2322 – 2436 และราชอาณาจักรฝรั่งเศส ระหว่างปี พ.ศ. 2436 – 2497 สุดท้ายคือ สหรัฐอเมริกา ระหว่างปี พ.ศ. 2497 - 2518 และได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองไปสู่สังคมนิยม ในขณะที่ประเทศไทยเป็นเอกราชมาตลอด แม้จะสูญเสียเอกราชให้แก่พม่าบ้างก็ในระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อระบบการเมืองและสังคมของไทยแต่อย่างใด จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ไปเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และนำเอาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมาใช้ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นปีที่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 จากการนำเอา

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมดังกล่าวมาใช้ ได้ทำให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมของไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านสังคมจะพบว่า ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามที่เคยมีอยู่ในชุมชน และวิถีชีวิตที่เคยเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในชุมชน และพึ่งพาปัจจัยในการดำรงชีพตามธรรมชาติ ได้มีการเปลี่ยนแปลง และสูญหายไปเกือบทั้งหมด ในขณะเดียวกันประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยมีอยู่ในภาคอีสานของประเทศไทยกลับพบว่ายังมีอยู่อย่างสมบูรณ์ ในชุมชนระดับหมู่บ้านของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เช่น การทำบุญตักบาตรและการนั่งพนมมือ ในขณะที่มีพระสงฆ์เดินผ่าน หรือความคิด ความเชื่อ การใช้ภาษา คำศัพท์ต่าง ๆ ที่เคยมีมาในอดีต โดยเฉพาะในชุมชนของชนเผ่าต่าง ๆ ใน ส.ป.ป. ลาว ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ถึง 49 ชนเผ่า (กรมชนเผ่าใน ส.ป.ป. ลาว, 2005 : 8) ในบรรดาชนเผ่าต่าง ๆ เหล่านั้น ชนเผ่ากวยหรือส่วยเป็นกลุ่มที่มีอยู่ทั้งในเขตอีสานตอนล่างหรืออีสานใต้ของประเทศไทย และในเขตลาวตอนใต้ของ ส.ป.ป. ลาว ซึ่งชุมชนดังกล่าวจะมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่น ภาษา ความเชื่อและการใช้วิถีชีวิต ทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคมจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษาว่า ยังมีวัฒนธรรมอะไรที่น่าสนใจเหลืออยู่ที่ไหนบ้าง และมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ต่อกันกับชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้ของประเทศไทยอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างชุมชนชาวกวยในประเทศไทยและชุมชนชาวกวยใน ส.ป.ป. ลาว และสามารถนำไปเผยแพร่ในเชิงวิชาการในการจัดการเรียนการสอน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อีสานใต้ และลาวใต้ของ ส.ป.ป. ลาว ตามยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดอีสานตอนล่างที่เป็นการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อสำรวจสภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่น ของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้

1.3.2 เพื่อศึกษาความเชื่อมโยง สัมพันธระหว่างชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

1.3.3 เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้

1.3.4 เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้และลาวใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

1.4 คำถามการวิจัย

1.4.1 สภาพของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมในปัจจุบันมีอยู่ที่ไหนบ้าง และอย่างไร

1.4.2 ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร

1.4.3 มีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้อย่างไรบ้าง

1.4.4 มีแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอย่างไรบ้าง

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรมของชุมชน เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนงและสิ่งต่าง ๆ

วัฒนธรรม หมายถึง วัฒนธรรมของชาวกวยที่อาศัยอยู่ในเขตอีสานใต้ของประเทศไทยและลาวใต้ ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กวยหรือส่วย หมายถึง ชนเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ในเขตอีสานใต้ของประเทศไทยและลาวใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่พูดภาษาในตระกูลมอญ เขมร หรือออสโตรเอเชียติก มีวัฒนธรรม ประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม

ชุมชนชาวกวย หมายถึง หมู่บ้านที่มีชาวกวยอาศัยอยู่ ที่อยู่ในเขตอีสานใต้ของประเทศไทย และลาวใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

อีสานใต้ หมายถึง พื้นที่จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ อุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ

ลาวใต้ หมายถึง พื้นที่ตอนใต้ของ ส.ป.ป.ลาว ซึ่งประกอบด้วย 4 แขวง (จังหวัด) คือ แขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน แขวงเซกอง และแขวงอัตปือ

ส.ป.ป.ลาว เป็นคำย่อมาจากคำว่า “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

เมือง หมายถึง หน่วยการปกครองที่ย่อยลงมาจากแขวง ซึ่งเทียบเท่ากับอำเภอในประเทศไทย

แขวง หมายถึง หน่วยการปกครองระดับภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งเทียบเท่ากับจังหวัดในประเทศไทย

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

1.6.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) การสำรวจข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชนและประชากรในเชิงปริมาณ เพื่อตอบคำถามการวิจัย ข้อ 1 ที่ว่าสภาพของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ที่มีลักษณะเด่นทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ในปัจจุบันมีอยู่ที่ไหนบ้างและอย่างไร

2) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในชุมชน และศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อหาข้อมูลความเชื่อมโยง สัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อตอบคำถามการวิจัยในข้อ 2 ที่ว่ากลุ่มชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร

1.6.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอและจังหวัดที่มีชุมชนชาวกวยอาศัยอยู่ ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดมหาสารคาม และเจ้าหน้าที่แผนกสถิติกรรมและป่าไม้ของแขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือของ ส.ป.ป.ลาว ที่มีชุมชนชาวกวยอาศัยอยู่

2) ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน หรือนายบ้านของชุมชนชาวกวย ทั้งในเขตอีสานใต้ของประเทศไทย และเขตลาวใต้ของ ส.ป.ป.ลาว

3) ผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนชาวกวยที่ได้รับการแนะนำจากผู้นำที่เป็นทางการ ทั้งในเขตอีสานใต้ของประเทศไทย และลาวใต้ของ ส.ป.ป.ลาว

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีชุมชนชาวกว๋ายอาศัยอยู่ จำนวน 146 ตำบล ผู้นำที่เป็นทางการชุมชน และผู้รู้ในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมจำนวน 31 คน ตามจำนวนชุมชนที่ได้จากการสำรวจทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ของ ส.ป.ป.ลาว ภาคที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนรวมจำนวน 71 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบมีจุดหมาย (Purposive Sampling) สำหรับเจ้าหน้าที่และผู้นำที่เป็นทางการ และสุ่มแบบลูกโซ่หิมะ (Chain Snowball Sampling) สำหรับผู้รู้หรือภูมิปัญญาในชุมชน

1.6.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ได้ใช้เครื่องมือผสมใน 2 แบบ คือ

1) แบบสำรวจ เพื่อตรวจสอบสภาพทั่วไปของชุมชนชาวกว๋ายที่มีอยู่จริงในปัจจุบัน ทั้งด้านจำนวนครัวเรือน ประชากร ภาษา วัฒนธรรม และลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยการสำรวจไปยังองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 147 ตำบล 52 อำเภอ ของ 5 จังหวัด และสำรวจโดยเจ้าหน้าที่แผนกสิทธิกรรมและป่าไม้แขวงสาละวันและแขวงจำปาสัก

2) แบบสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อศึกษาเจาะลึกผู้นำชุมชน และผู้รู้ในชุมชนทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน โดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

1.6.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะแยกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจะใช้ตัวเลขจำนวนนับ ส่วนข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจะใช้การวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา หรือพรรณนาวิเคราะห์

1.7 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ (Outputs)

1.7.1 ได้ทราบว่าสภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่นของชุมชนชาวกว๋ายในเขตอีสานใต้ลาวใต้ ว่ามีอยู่ที่ไหนอย่างไรบ้าง

1.7.2 ได้ทราบว่าในชุมชนชาวกว๋ายในเขตอีสานใต้และลาวใต้ มีสภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอย่างไร มีความเชื่อมโยงทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมระหว่างกันหรือไม่อย่างไร

1.7.3 ได้แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกว๋ายในเขตอีสานใต้และลาวใต้

1.7.4 ได้แนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ (Outcomes)

1.8.1 ประโยชน์ในด้านการศึกษา ได้เอกสารทางวิชาการเพื่อใช้ในการเรียนการสอนและการศึกษาค้นคว้าทางด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม

1.8.2 ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว ได้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีรายละเอียดเพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่เดิม

1.8.3 ประโยชน์ในด้านการเมือง ทำให้ชุมชนชาวไทยและลาวมีความรู้ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะส่งผลต่อความสัมพันธ์อันดีต่อกันของคนทั้ง 2 ประเทศ

1.9 แนวทางในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.9.1 นำไปใช้เพื่อการเรียนการสอนในรายวิชาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน และแนวทางในการทำงานกับชุมชนต่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะกับตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในเขตอีสานใต้

1.9.2 นำไปใช้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการหนุนเสริมและเผยแพร่ให้กับหน่วยงานหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยว และโปรแกรมวิชาการท่องเที่ยวของสถาบันการศึกษาในเขตอีสานใต้ และลาวได้

1.9.3 นำไปใช้เพื่อการวิจัย ซึ่งเป็นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การวิจัยเพื่อขยายผลในเชิงการพัฒนาและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยและ ส.ป.ป.ลาว

1.10 สรุป

จากสาระในบทที่ 1 สรุปความได้ว่า อาณาจักรล้านช้างในอดีตหรือ ส.ป.ป.ลาวในปัจจุบัน มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อนและได้แผ่ขยายอิทธิพลมาถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ในช่วงหลังที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นแบบประชาธิปไตย และนำเอาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือ

เสรีนิยมมาใช้ด้วยนั้น ทำให้ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ เสื่อมสลายไปด้วย แต่ในขณะเดียวกันกลับพบว่าวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าวยังมี อยู่เกือบสมบูรณ์ใน ส.ป.ป.ลาว โดยเฉพาะในหมู่บ้านผากวยหรือส่วย และกลุ่มอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ ในชนบทของ ส.ป.ป.ลาว ดังนั้น จึงได้มีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อที่จะหาข้อมูลในเบื้องต้น ว่า กลุ่มชนดังกล่าวปัจจุบันมีอยู่ที่ไหนอย่างไรบ้าง และมีลักษณะเด่น ๆ อะไรบ้างของแต่ละ ชุมชน ชุมชนดังกล่าวมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่อย่างไรทั้งด้านประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม เมื่อรู้สภาพแล้วจะนำไปสร้างสรรค์พัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างไร และมียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อบ้านอย่างไร โดยผลการวิจัยที่ได้จะเกิด ประโยชน์ต่อการศึกษา ซึ่งจะนำไปใช้ในการเรียนการสอน ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งจะ สามารถนำไปขยายเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทั้งในอีสานใต้และลาวใต้ได้มากขึ้น และสุดท้าย ประโยชน์ต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กล่าวคือ เมื่อคนมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของกัน และกันก็จะเกิดความรักและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากขึ้น ซึ่งกระบวนการวิจัยดังกล่าวเป็นการ วิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการสำรวจข้อมูลด้วย เมื่อสำรวจในเบื้องต้นแล้วศึกษาเจาะลึกเป็นรายกรณี โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และผู้รู้ในชุมชนเป็นลำดับต่อไป ก่อนที่จะนำข้อมูลมาบรรยาย วิเคราะห์ในเชิงพรรณนาโดยมีภาพประกอบตามประเด็นของเรื่องที่สำคัญ

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การทบทวนวรรณกรรม

ในบทนี้จะได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ได้ทำการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

1. ประเภทของนักท่องเที่ยว
2. ความสำคัญของการท่องเที่ยว
3. องค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
4. แรงกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยว
5. วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว
6. แหล่งท่องเที่ยว
7. ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการท่องเที่ยว
8. ผลกระทบของการท่องเที่ยว
9. นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศ
10. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทย
11. การท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้
12. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
13. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
14. สรุป

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้นจึงขอทำความเข้าใจความหมายของคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังนี้ (กุลวรา สุวรรณพิมล, 2548 :12-13)

1) **การท่องเที่ยว (Tourism)** เป็นคำที่มีความหมายกว้างแต่สามารถกำหนดได้โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญ 3 ประการ ซึ่งเป็นเงื่อนไขตามหลักสากลโดยเฉพาะขององค์การการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ คือ

- (1) ต้องเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- (2) ต้องเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ

(3) ต้องเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ในงานนั้น

2) นักท่องเที่ยว (Tourist) คือ ผู้มาเยือนชั่วคราวซึ่งมักจะมาพักอาศัยอยู่ในประเทศที่มาเยือนอย่างน้อย 24 ชั่วโมง เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังนี้

(1) เพื่อการพักผ่อน เพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อสุขภาพ เพื่อการศึกษา การกีฬา และการประกอบศาสนกิจ

(2) เพื่อจัดดำเนินธุรกิจ การปฏิบัติการที่ได้รับมอบหมาย การปฏิบัติเกี่ยวกับครอบครัว และการประชุมต่าง ๆ

(3) เพื่อเยี่ยมครอบครัวญาติพี่น้อง

(4) เพื่อราชการ การติดต่องานของราชการ

(5) เพื่อเข้าประชุมสัมมนา

2.1.2 ประเภทของนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2536 : 14-19) ได้แบ่งผู้มาท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม ๆ ไว้ดังนี้

1) แบ่งตามระยะเวลาการมาท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

(1) นักท่องเที่ยวที่พำนักค้างคืน (Tourists) ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราวและอยู่ในประเทศที่มาเยือนตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป และเดินทางมาเยือนเพื่อพักผ่อน พักผ่อน ทัศนศึกษา ประกอบศาสนกิจ ร่วมการแข่งขันกีฬา ติดต่อธุรกิจ ร่วมการประชุม สัมมนา และอื่น ๆ

(2) นักท่องเที่ยวที่ไม่ได้พำนักค้างคืน (Excursionists) ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราวและอยู่ในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง

นอกจากนี้ยังได้ให้คำนิยามของนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic Tourist) คือ บุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พักอาศัยถาวรอยู่ราชอาณาจักรไทยและเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่งที่ไม่ใช่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของตน เพื่อพักผ่อน เยี่ยมญาติมิตร ศึกษาหาความรู้ การกีฬา การศาสนา ประชุมสัมมนา ติดต่อธุรกิจ หรือประกอบภารกิจใด ๆ แต่ทั้งนี้ต้องมีได้รับจ้างในการประกอบภารกิจนั้นจากผู้ใด ณ สถานที่แห่งนั้น และระยะเวลาที่พำนักอยู่ไม่เกิน 60 วัน บุคคลดังกล่าวจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ นักท่องเที่ยวภายในประเทศค้างคืน และนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน

2) แบ่งตามเชื้อชาติของผู้มาท่องเที่ยว สามารถแบ่งกลุ่มของผู้มาท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภท คือ

(1) ชาวไทย ส่วนมากเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจมากกว่าอย่างอื่น มีความสนใจซื้อของที่ระลึกไม่ค่อยสูง และไม่คาดหวังในเรื่องการกำหนดทิศทาง (Orientation) ของตัวเองมากนัก เนื่องจากสามารถสอบถามเองได้โดยง่ายและไม่ค่อยคาดหวังในเรื่องเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเท่าใดนัก ซึ่งต่างจากผู้มาท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

(2) ชาวต่างชาติ มักมีความกระตือรือร้นในการท่องเที่ยว สำหรับวัตถุประสงค์ในด้านการให้ความสำคัญและความสนใจต่อศิลปวัฒนธรรมอย่างมาก เพราะเป็นที่แปลกไปจากที่พวกเขาเคยพบเห็น มีความสนใจการซื้อของที่ระลึก ความคาดหวังในเรื่องการกำหนดทิศทางมากกว่าผู้มาท่องเที่ยวชาวไทย เพราะจะอาศัยการสอบถามเองได้ลำบากเนื่องจากติดขัดเรื่องภาษา และยังมีความคาดหวังในเรื่องของเอกลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยวสูงกว่าชาวไทยอีกด้วย

3) แบ่งตามพฤติกรรมของผู้มาท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

(1) ผู้มาท่องเที่ยวที่มาโดยลำพัง ได้แก่ ผู้มาท่องเที่ยวที่มีได้ใช้บริการของบริษัทท่องเที่ยว แต่มาด้วยตนเอง ผู้มาท่องเที่ยวประเภทนี้ได้รับคำแนะนำจากเอกสารการท่องเที่ยว จึงไม่คาดหวังในเรื่องความสะดวกสบายของการเดินทางและการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวมากนัก แต่มักให้ความคาดหวังในเรื่องของการกำหนดทิศทางค่อนข้างสูงและมีความต้องการรู้ทิศทางในแหล่งท่องเที่ยวอย่างมาก

(2) ผู้มาท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่ม ได้แก่ ผู้มาท่องเที่ยวที่ใช้บริการของบริษัทท่องเที่ยว มักต้องการรวมกลุ่มและการได้รับการบอกเล่าเกี่ยวกับรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยว และมีความต้องการในเรื่องดังกล่าวค่อนข้างสูง

2.1.3 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวได้ส่งผลต่อผู้ประกอบการทางธุรกิจหลายประเภท ได้แก่ ธุรกิจการขนส่ง ที่พักแรม อาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจบริการอื่น ๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น การผลิตสินค้าเกษตรกรรมและหัตถกรรม การก่อสร้าง รวมทั้งกิจการสาธารณูปโภคของรัฐ นอกจากนี้ยังมีความสำคัญต่อสังคมในท้องถิ่นที่มีการท่องเที่ยวและยังขยายผลไปถึงระดับประเทศและโลกด้วย ซึ่งสามารถแยกให้เห็นความสำคัญเป็นด้าน ๆ ดังนี้ (กุลวรา สุวรรณพิมล, 2548 : 34-35)

1) ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ

(1) ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น การท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศมีส่วนช่วยให้ประเทศได้รับรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ และรายได้ดังกล่าวก็มีลักษณะ

เช่นเดียวกับการส่งสินค้าออกไปขายในต่างประเทศ แต่เป็นสินค้าออกประเภท “ไม่เห็นตัวสินค้า” (Invisible Export) ซึ่งมีผลให้การเงินระหว่างประเทศดีขึ้น เช่น ประเทศเม็กซิโก สเปน ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และบางประเทศก็สามารถนำเงินมาพัฒนาประเทศจนสามารถทัดเทียมกับประเทศข้างเคียง เช่น อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เป็นต้น

(2) การช่วยให้คนมีงานทำมากขึ้น รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากรทั่วประเทศ ดังนั้นภูมิภาคต่าง ๆ ก็มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นมีการสร้างสิ่งใหม่ เกิดอาชีพใหม่และมีความต้องการแรงงานจำนวนมาก

(3) ช่วยให้อุตสาหกรรมการเงินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในด้านดุลการชำระเงินดีขึ้น เพราะรายได้จากนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเป็นไปในรูปของการขายสินค้าและบริการภายในประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวของชาวไทยที่ท่องเที่ยวภายในประเทศก็มีความสำคัญเช่นเดียวกันในการช่วยลดปัญหาการนำเงินตราออกไปใช้นอกประเทศ

(4) การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิต และยังก่อให้เกิดการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ และการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบมากนัก

(5) การท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ เป็นตัวนำให้เกิดการลงทุนในหมวดอุตสาหกรรมอื่นๆ รวมทั้งการพัฒนาแถบภูมิภาคของรัฐบาลในด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ทั้งสาธารณูปโภค ถนนหนทาง การประปา การติดต่อสื่อสาร ไฟฟ้า เป็นต้น

2) ความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม

(1) ช่วยให้อสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นดีขึ้น หากสถานที่ใดมีปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับสภาพความเสื่อมโทรม ความสกปรก หรือความไม่ปลอดภัย ก็จะไม่เป็นที่ประสงค์ที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางไป เพราะนักท่องเที่ยวประสงค์จะไปสัมผัสสภาพธรรมชาติของท้องถิ่น ความสะอาดสวยงามที่พอควรและมีความปลอดภัย

(2) ช่วยให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นที่เดินทางไปถึง ซึ่งเปรียบเสมือนการทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนและมีส่วนในการเสริมสร้างสัมพันธไมตรีความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของประเทศและผู้มาเยือน เช่น การให้การต้อนรับตามประเพณีไทย การช่วยเหลือนักท่องเที่ยว การจัดเทศกาลประเพณีต่าง ๆ นอกจากนี้การท่องเที่ยวทำให้รับทราบถึงอารยธรรมที่แตกต่างออกไป ขณะเดียวกันผู้ที่อยู่ใน

ท้องถิ่นก็ได้รับทราบถึงสิ่งแปลกๆ ใหม่ ๆ ที่คนเดินทางไปมีพฤติกรรมหรืออารยธรรมเป็นเช่นไร เพื่อนำเอาส่วนที่ดีมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

(3) การท่องเที่ยวช่วยขจัดปัญหาความแตกต่างเหลื่อมล้ำระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท เป็นการลดปัญหาการย้ายถิ่นที่อยู่อพยพเข้ามาหางานทำ หรือเสี่ยงโชคในเมืองใหญ่ ๆ ของประชาชนจากชนบท

ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวมีส่วนเสริมสร้างฐานะและพัฒนาความก้าวหน้าให้กับประเทศ ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประเพณีไทย

2.1.4 องค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจและการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และเป็นปัจจัยสำคัญต่อการท่องเที่ยว คือ

1) ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวหรือสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวมี 3 ประเภท คือ

(1) ประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ ลำธาร ทะเล ทะเลสาบ หาดทราย เกาะ น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน เขตสงวนพันธุ์สัตว์ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยานแห่งชาติ สวนสัตว์เปิด สวนรุกขชาติ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำจืด ห้วยหนอง คลอง บึง ปะการัง และธรรมชาติใต้ทะเล เป็นต้น

(2) ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ ศาสนสถาน กำแพงเมือง คูเมือง อนุสรณ์สถาน และอนุสาวรีย์ เป็นต้น

(3) ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ได้แก่ งานประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ วิถีชีวิต เช่น หมู่บ้านชาวเขา ชาวเล ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก พิพิธภัณฑ์เหมืองแร่ สีน้าพื้นเมืองและแหล่งผลิต กีฬาต่าง ๆ แหล่งบันเทิงต่าง ๆ แหล่งซื้อของศูนย์การค้า เป็นต้น

2) การคมนาคมขนส่ง มี 3 ทาง

(1) ทางบก

- การตัดและสร้างถนน มีการขยายเส้นทางเข้าไปสู่แหล่งท่องเที่ยว
- การจัดบริการสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น รถรับจ้าง บริการรถเช่า รถนำเที่ยว ฯลฯ

(2) บริการขนส่งทางบกประเภทอื่น ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เกวียน รถลาก รถม้า รถสามล้อ การสร้างอาคารที่พักในสนามบิน ฯลฯ

(3) ทางเรือ

- การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการขึ้นลงเรือ
- การสร้างและนำพาหนะขนส่งทางน้ำมาให้บริการ เช่น เรือและแพทุก

ประเภท

- การจัดบริการขนส่งทางเรือ ได้แก่ การขนส่งผู้โดยสาร การขนส่ง

สินค้า ฯลฯ

(3) ทางอากาศ

- การปรับปรุงเครื่องบินให้มีประสิทธิภาพในการขนส่งสูง มีความ
- ประหยัดและความปลอดภัย

- การจัดเที่ยวบินและที่นั่งสำหรับนักท่องเที่ยว และการจัดเที่ยวบินให้
- เพียงพอ

- การจัดสนามบินให้สะดวกและปลอดภัย

- การปรับปรุงอัตราค่าโดยสารให้น่าสนใจ

3) ที่พักแรม มีหลายประเภทหลายรูปแบบให้เลือก และได้มาตรฐานสากล

(1) โรงแรม (บังกะโล โมเต็ล สำหรับนักท่องเที่ยว) มีการจัดระบบต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกและบริการนักท่องเที่ยว เช่น การบริการส่วนหน้า การจัดบริการอาหารและเครื่องดื่ม บริการห้องพัก การจัดงานเลี้ยง การจัดการประชุมและนิทรรศการ การประชาสัมพันธ์ การจัดนันทนาการและการบันเทิง ฯลฯ

(2) ที่พักแรมประเภทอื่น ๆ ได้แก่ เกสต์เฮาส์ หอพัก ที่ตั้งแคมป์ ที่พักในวัด บ้านพักผ่อน เรือนแพ คอนโดมิเนียม เป็นต้น

4) ร้านอาหารและภัตตาคาร รูปแบบการจัดการร้านอาหารและภัตตาคารประเภทต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยว

- (1) ร้านอาหารไทย และอาหารพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่น
- (2) ร้านอาหารประจำชาติต่าง ๆ
- (3) ร้านอาหาร และสวนอาหารประเภททั่วไป
- (4) ร้านอาหารจานด่วน และศูนย์อาหาร
- (5) ร้านขนม ไอศกรีม
- (6) ร้านกาแฟ และเครื่องดื่ม

(7) ร้านอาหารเคลื่อนที่ ประเภทหาเร่ รถเข็น รถแวนที่ต่อเติมสำหรับบริการอาหาร

(8) ธุรกิจผลิตอาหารกล่อง อาหารสำเร็จรูปสำหรับนักท่องเที่ยวโดยมีเกณฑ์ในการจัดแบ่งรูปแบบข้างต้นตามเกณฑ์ต่อไปนี้

- เกณฑ์ตามลักษณะของการบริการ เช่น เสิร์ฟที่โต๊ะ นั่งกินที่เคาน์เตอร์ บุฟเฟต์ บริการตนเอง อาหารและเครื่องดื่มแบบหยอดเหรียญ ตู้อัตโนมัติ
- เกณฑ์ตามบรรยากาศ เช่น สวนอาหาร
- เกณฑ์ตามความพิเศษ จำเพาะของอาหาร
- เกณฑ์ตามสถานภาพของเจ้าของ เช่น ภัตตาคารเครือข่าย (Chain Restaurant) หรืออาจเป็นส่วนหนึ่งของโรงแรม หรือความเป็นเอกเทศ

5) บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ได้แก่

(1) ผู้ประกอบธุรกิจการจ้ดนำเที่ยว (Tour Operator)

- จัดรายการนำเที่ยวเบ็ดเสร็จ ส่งให้ตัวแทนไปจำหน่าย
- จัดรายการนำเที่ยวประเภทต่าง ๆ สำหรับผู้สนใจเฉพาะเรื่องให้แก่องค์กร สถาบันวิชาชีพต่าง ๆ และกลุ่มเอกชนที่มีความสนใจเฉพาะเรื่อง
- การจ้ดนำเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive) ได้แก่ องค์กรต่าง ๆ และบริษัทผู้ผลิตสินค้า
- บริการวางแผนการจัดการประชุมนานาชาติ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (ทั้งการสัมมนาและจัดนิทรรศการ)

- การสัมมนาประชาสัมพันธ์การจัดบริการนำเที่ยว

(2) ตัวแทนจำหน่ายการท่องเที่ยว (Travel Agency)

- จำหน่ายทัวร์ที่บริษัทจ้ดนำเที่ยว (Tour Operator) จัดขึ้น
 - เป็นตัวแทนจำหน่ายตัวโดยสารพาหนะเดินทางทุกประเภท
 - เป็นตัวแทนจ้ดหาและสำรองห้องพักโรงแรม กิจกรรมบันเทิงต่าง ๆ
- ทางการท่องเที่ยว

- การโฆษณาประชาสัมพันธ์การบริการต่าง ๆ ที่จ้ดจำหน่าย
- บริการจ้ดเอกสารการเดินทางต่าง ๆ
- บริการในด้านการต้อนรับและรับส่งนักท่องเที่ยว
- ให้คำแนะนำในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

6) ร้านขายของที่ระลึกและขายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง มีการผลิตสินค้าประเภทต่าง ๆ สำหรับขายให้นักท่องเที่ยว ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องประดับ เครื่องหนัง เครื่องเรือน อาหาร ของที่ระลึกระดับพื้นบ้าน ของเล่นเด็ก และมีการพัฒนารูปแบบสินค้า เช่น การออกแบบและกำหนดราคาให้เหมาะสม การเลือกวัสดุและการผลิต เป็นต้น

7) ให้ความปลอดภัย ได้แก่ การแนะนำนักท่องเที่ยวให้ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อได้รับความเดือดร้อน การแนะนำนักท่องเที่ยวถึงอันตรายต่าง ๆ การกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัย การขอความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ในการสร้างความมั่นคงปลอดภัย และการจัดหน่วยงานพิเศษเพื่อช่วยเหลือในด้านความปลอดภัย เช่น ตำรวจท่องเที่ยว อาสาสมัครทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

8) การอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกเมือง เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และเพื่อประโยชน์ของประเทศ ได้แก่ การออกกฎหมายเพื่อผ่อนคลายระเบียบวิธีการเข้า-ออกเมือง การให้บริการขอวีซ่า การบริการข่าวสาร บริการขนส่งกระเป๋าผู้โดยสาร บริการขนส่งระหว่างท่า/สถานีขนส่งกับที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่ทางสถานีขนส่งต่าง ๆ จัดขึ้น

9) จัดบริการอื่น ๆ สำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่

(1) การจัดการประชุมในประเทศและนานาชาติ

- การจัดหาและการจัดสถานที่ประชุม อุปกรณ์การประชุม
- การจัดทำเอกสารและการแจกเอกสาร
- การต้อนรับอำนวยความสะดวก
- การจัดเลี้ยงและจัดนำเที่ยวแก่ผู้ประชุม

(2) การจัดบริการในด้านข้อสนเทศและข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

- การจัดพิมพ์เอกสารข้อมูลแนะนำสถานที่เที่ยวและข้อมูลอื่น ๆ

สำหรับแจก

- การจัดทำสื่ออื่น ๆ เพื่อให้ข้อมูล

(3) การจัดกิจกรรมการบันเทิงและกิจกรรมเพื่อพักผ่อนหย่อนใจอื่น ๆ

- การจัดหาอุปกรณ์การกีฬาประเภทต่าง ๆ
- การจัดรายการบันเทิงที่น่าสนใจเป็นครั้งคราว

10) การเผยแพร่โฆษณา เพื่อการจูงใจและทำให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว เช่น การจัดทำสื่อ (Medias) ต่าง ๆ อาทิเช่น วีดิทัศน์ แผ่นปลิว การประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการตลาด เป็นต้น

2.1.5 แรงกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว

แรงกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวของคนในยุคปัจจุบัน ส่วนใหญ่เกิดจากความรู้สึกเบื่อหน่ายชีวิตประจำวันที่ซ้ำซากและความไม่แน่นอนกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมคนจำนวนมากในปัจจุบันอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยการผลิตซ้ำ โดยเฉพาะการพิมพ์และการถ่ายภาพ พลาสติกและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คนเมืองจำนวนมากจึงเชื่อว่าโลกที่พวกเขาอยู่นั้นไม่มีความเป็นของแท้เสียเลย เพราะฉะนั้นความเป็นของแท้จึงจะอยู่ที่อื่น ๆ นอกเหนือจากชีวิตสมัยใหม่ในเมือง ดังที่ R.W. McIntosh กล่าวว่าแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวมี 4 ประเภท คือ (McIntosh, 1972 อ้างใน วิรินดา เจริญรัตน์, 2549 : 14)

- 1) แรงกระตุ้นทางกายภาพ (Physical motivator) เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความปรารถนาในการเดินทางเพื่อผ่อนคลายทางด้านกายภาพ เช่น กิจกรรมทางด้านกีฬา หรือพักผ่อนร่างกาย
- 2) แรงกระตุ้นทางวัฒนธรรม (Cultural motivators) เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความปรารถนาในการเดินทางเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนในสถานที่นั้น เช่น ความเป็นอยู่ของชาวพื้นเมือง โบราณสถาน ประเพณี และการละเล่นต่าง ๆ
- 3) แรงกระตุ้นเฉพาะภายในบุคคล (Interpersonal motivators) เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความปรารถนาในการเดินทางเพื่อเหตุผลเฉพาะบุคคล เช่น การเดินทางเพื่อเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง หรือพบเพื่อนใหม่ ๆ เพื่อหาความคิดเห็นใหม่ ๆ
- 4) แรงกระตุ้นทางสถานภาพและเกียรติยศ (Status & Prestige motivators) เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความปรารถนาในการเดินทางเพื่อสถานภาพและเกียรติยศของบุคคลอยู่ในลักษณะเป็นการเดินทางเพื่อการดูงาน ประกอบธุรกิจ และเลื่อนขั้นทางอาชีพ แต่มิใช่เพื่อหารายได้

2.1.6 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

จากแรงกระตุ้นในการเดินทางที่แตกต่างกันทำให้ผู้มาท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน (วิรินดา เจริญรัตน์, 2549 : 17) ดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากความอยากรู้อยากเห็น เป็นการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างออกไป ทั้งทางด้านการเมือง ด้านสมาคม และบุคคล ด้านลักษณะพิเศษของสภาพธรรมชาติ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ กล่าวคือ การได้รับรู้เรื่องราวที่แตกต่างไปจากที่ตนเองเคยได้รับรู้นั่นเอง
- 2) การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากความต้องการที่จะพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเครียดจากภารกิจประจำวัน ได้แก่ การไปเล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ การเดินทาง

ท่องเที่ยวตามแหล่งบริเวณที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ งานศิลปะ และการดนตรี หรือความบันเทิงอย่างอื่น ๆ ซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวตามสวนสนุก สวนสัตว์ บาร์ ผับ และการจับจ่ายซื้อของได้ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของผู้ท่องเที่ยวเอง

3) การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากความสนใจทางด้านศาสนาและไสยศาสตร์ซึ่งได้แก่ การจาริกแสวงบุญ การนมัสการศาสนสถานหรือเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงที่ผู้มาท่องเที่ยวนับถือ รวมถึงการท่องเที่ยวตามสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หรือศาสนาและกิจกรรมทางศาสนา

4) การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากอาชีพและธุรกิจของผู้ท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินทางเพื่อสำรวจค้นคว้า การประชุม การสัมมนา การดูงาน การศึกษา ซึ่งเปรียบเสมือนการเดินทางทัศนศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้หรือเพื่อเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้ท่องเที่ยวเอง

5) การท่องเที่ยวที่เกิดจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น การเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติพี่น้องเพื่อนฝูงในต่างถิ่น มักเกิดขึ้นในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ และวันเทศกาลต่าง ๆ

2.1.7 แหล่งท่องเที่ยว

เดิมนั้นการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่โดยธรรมชาติก่อน ต่อมาก็มีการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ เป็นอุตสาหกรรมชนิดหนึ่ง เรียกว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourist Industry) และมีแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่มากมาย จนสามารถแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะการกำเนิดตามระยะเวลาที่แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น และตามทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้ดังนี้ (วิรินดา เจริญรัตน์, 2549 : 18)

1) ลักษณะการกำเนิดแหล่งท่องเที่ยว แบ่งแหล่งท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภท คือ

(1) แบ่งตามลักษณะแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์มิได้จัดสร้างขึ้น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศาสนา และทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น

(2) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาหรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจก็ได้ เป็นแหล่งที่ดึงดูดผู้มาท่องเที่ยวได้เช่นกัน ได้แก่ ศูนย์การค้า สถานเริงรมย์ สวนสัตว์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และพิพิธภัณฑ์

2) ระยะเวลาที่แหล่งท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

(1) แหล่งท่องเที่ยวถาวร คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นเสมอตลอดปี แต่อาจมีช่วงที่ผู้มาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น ในวันหยุดพิเศษ วันนักขัตฤกษ์ ซึ่งเป็นได้ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางประวัติศาสตร์

(2) แหล่งท่องเที่ยวชั่วคราว คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นเฉพาะวัน หรือเฉพาะช่วงระยะเวลาสั้น ๆ มักจะเป็นวันที่มีการเฉลิมฉลองหรือวันที่มีเทศกาลต่าง ๆ อาจเป็นวันสำคัญทางศาสนา การแข่งขัน การประกวดหรืออื่น ๆ เช่น เทศกาลหุ่น ฟางนกจังหวัดชัยนาท เทศกาลหมุย่างจังหวัดตรัง เทศกาลแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี และเทศกาลบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร เป็นต้น

3) แบ่งตามลักษณะหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

(1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ สถานที่ที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ถ้ำ บ่อน้ำพุร้อน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สวนสัตว์เปิด อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกขชาติ ทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เกาะ อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำจืด (ห้วย หนอง คลอง บึง)

(2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑ์ ศาสนสถาน กำแพงเมือง อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน และ คูเมือง

(3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ได้แก่ งานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ศูนย์วัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง ไร่ สวน พืชผัก ผลไม้ และเหมือง

(4) แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้แก่ สถานเริงรมย์ ศูนย์การค้า ตลาดนัด และศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

2.1.8 ปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว

ปัจจัยของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยว ประกอบด้วยเหตุ 4 ประการ (ฐิติ์ ฐชาติ, 2538 : 56) คือ

1) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ได้แก่ ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ

2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวก มีอยู่ 4 ประการ คือ

- (1) ที่พัก ซึ่งต้องเช่าอาศัยอยู่ชั่วคราวในแหล่งท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท
- (2) ร้านอาหารและเครื่องดื่ม
- (3) สถานบริการ เช่น ร้านขายของใช้ ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด
- (4) ปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยว เช่น โทรศัพท์ และระบบการสื่อสาร

ต่าง ๆ

3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง (Transportation) ประเภทต่าง ๆ

4) การต้อนรับ (Hospitality) ได้แก่ อธิปไตยไมตรีอันดีของผู้คนท้องถิ่นในสถานที่ท่องเที่ยวเจ้าของธุรกิจ และพนักงาน

2.1.9 ผลกระทบของการท่องเที่ยว

ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ นับว่าเป็นผลกระทบที่เห็นได้ชัดที่สุดของการท่องเที่ยวเนื่องจากการท่องเที่ยวได้รับการยอมรับว่าเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประเทศชาติเป็นอย่างดี ดังที่ปรากฏความสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525 - 2529) ได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นฐานทางเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาคที่กระตุ้นให้เกิดการลงทุนในทางอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมที่ต่อเนื่องกัน เป็นแหล่งสร้างงาน การกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคจนถึงช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้กำหนดให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือในการตอบสนองวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ มั่นคง และสมดุล เสริมสร้างโอกาสการพัฒนาศักยภาพของคน ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและได้รับผลจากการพัฒนาที่เป็นธรรม

นอกจากผลโดยตรงทางด้านเศรษฐกิจที่ทำรายได้เข้าประเทศและกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่นแล้ว ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ ยังได้กล่าวถึงผลกระทบทางสังคมวัฒนธรรม และการเมืองจากการท่องเที่ยวว่า อาจเกิดได้ใน 2 ด้านคือ(ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2534 : 34-41)

1) ผลกระทบด้านบวก ได้แก่

(1) การท่องเที่ยวช่วยให้มาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นดีขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากผลกระทบเชิงเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ และการกระจายโอกาสจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่นมากขึ้น ทั้ง ทางตรง เช่น การจ้างงานบุคลากรในโรงแรม การขนส่ง การบริการนำเที่ยว หรือ ทางอ้อม เช่น คนส่งหนังสือพิมพ์ให้แก่โรงแรม คนงานทอผ้า เกษตรกรผู้ผลิตอาหาร บุคคลเหล่านี้เมื่อมีอาชีพ มีรายได้ ก็ย่อมจะมีอำนาจในการจับจ่ายใช้สอย สามารถซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย

(2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสะดวกรสสบายจากกิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการในแหล่งท่องเที่ยว คนในท้องถิ่นจึงย่อมจะได้รับประโยชน์จากกิจการน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ และอื่นๆ ตามไปด้วยโดยมีข้อที่น่าสังเกตว่า ในประเทศที่พัฒนาแล้ว กิจการสาธารณูปโภคสาธารณูปการส่วนใหญ่จะพัฒนาขึ้นมาเพื่อคนในท้องถิ่นนั้นเป็นหลักสำคัญ ส่วนนักท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์จากกิจการในลักษณะผลพลอยได้ แต่สำหรับประเทศที่ยากจน กำลังอยู่ในการพัฒนา อาจมีลักษณะตรงกันข้ามท้องที่หลายแห่งชาวบ้านไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจดีพอที่จะลงทุนในกิจการสาธารณูปโภคสาธารณูปการ แต่หากนักท่องเที่ยวไปเยือนจำนวนมาก ก็จะมีแรงกระตุ้นให้รัฐบาลหรือนักธุรกิจลงทุน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเป็นประการสำคัญ ส่วนคนท้องถิ่นมีโอกาสได้ใช้บริการลักษณะของผลพลอยได้

(3) การท่องเที่ยวทำให้เกิดสันติภาพแห่งมวลมนุษยชาติ ทั้งนี้ เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวทำให้ผู้คนมีโอกาสสังสรรค์ กระทำกิจกรรมร่วมกันย่อมจะทำให้ผู้คนที่มีความคิดแตกต่างกันได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด มีโอกาสได้เห็น มีโอกาสได้ใช้ชีวิตความเป็นอยู่และแลกเปลี่ยนขนบธรรมเนียมประเพณีระหว่างกัน ต่างฝ่ายต่างจะมีโอกาสถ่ายทอดและรับรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และนำกลับไปเผยแพร่ยังภูมิภาคของตน จนทำให้คำกล่าวที่ว่า “การท่องเที่ยวทำให้โลกปราศจากพรมแดนทางการเมือง” เป็นจริง นักท่องเที่ยวที่ได้พบเห็นสภาพที่แท้จริงก็จะทำให้เกิดความเข้าใจในสถานที่นั้นอย่างถูกต้อง ดังที่สหประชาชาติได้เคยประกาศในปี พ.ศ. 2510 เป็นปีการท่องเที่ยวสากล และกำหนดคำขวัญว่า “การท่องเที่ยวเป็นหนทางไปสู่สันติภาพ” (Tourism is Passport to peace)

(4) การท่องเที่ยวจะชี้ให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรนั้นหนาแน่น ทั้งนี้ เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้คนในพื้นที่เกิดความต้องการที่จะค้นคว้าอนุรักษ์ พื้นฟูมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในสถานที่อยู่และสังคมชุมชนของตนเองไว้ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม คงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวสืบต่อไป เพื่อรักษารายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในทางที่สัมพันธ์กันนั่นเอง นับว่า เป็นการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติเอาไว้ได้ทางหนึ่งด้วย

(5) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวทำให้ผู้คนที่เดินทางท่องเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยวที่มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล ความรู้และประสบการณ์ที่ได้พบเห็นด้วยตนเองนั้น จะมีประโยชน์สามารถนำมาปรับใช้กับวิถีชีวิตในสังคมได้ ส่วนในทางแคบนั้นการเดินทางท่องเที่ยวอาจเป็นการจุดชนวนเพื่อกระตุ้นให้เกิดความ

สนใจที่จะศึกษาให้ลึกซึ้ง เฉพาะเรื่อง เฉพาะแห่งได้ โดยที่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เปรียบเสมือนห้องปฏิบัติการตามธรรมชาติ และเมื่อมีการพบปะประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการระหว่างนักวิชาการต่างชาติต่างภาษาแล้ว บางครั้งก็เป็นโอกาสที่จะสร้างชื่อเสียง และภาพพจน์ทางวิชาการได้ และเรื่องที่ค้นคว้าก็อาจจะมียุทธประโยชน์ต่อส่วนรวมได้

(6) การท่องเที่ยวจะช่วยลดปัญหาการอพยพของประชาชนเข้าเมืองหลวง ทั้งนี้ เนื่องจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดอาชีพใหม่และการจ้างงานเพิ่มขึ้นในท้องถิ่น ประชาชนจึงไม่ต้องอพยพหนีความยากจนเข้ามาทำงานในเมืองหลวง สามารถประกอบอาชีพรายย่อย หรือทำอุตสาหกรรมท้องถิ่นอยู่ในครอบครัว ไม่ต้องออกจากหมู่บ้านไปหางานที่อื่น

(7) การท่องเที่ยวทำให้เกิดมีการใช้ทรัพยากรที่ไร้ค่าให้เกิดประโยชน์ ทั้งนี้ เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นเอาทรัพยากรส่วนเกินหรือไร้ค่า มาประดิษฐ์คิดค้นเป็นของใช้ ของที่ระลึก ในรูปของสินค้าพื้นเมือง เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะเป็นการหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัวแล้ว ยังเป็นการนำเอาทรัพยากรที่เคยถูกทิ้งขว้างให้ไร้ค่ามาทำให้เกิดประโยชน์เพิ่มคุณค่า เช่น เปลือกไม้ ชิ้นส่วนจากเกวียนเก่า และจะยังเป็นช่องทางในการพัฒนาคุณภาพของการผลิตสินค้าพื้นเมืองให้ดีขึ้น เช่น การออกแบบให้ทันสมัย ออกแบบให้กะทัดรัด

(8) การท่องเที่ยวทำให้เกิดทัศนคติที่ดี ทั้งนี้เนื่องจากความประทับใจในการเดินทางท่องเที่ยว จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดทัศนคติที่ดีต่อสถานที่นั้น และนึกถึงอยู่ตลอดเวลา กลับมาเที่ยวอีกเมื่อมีโอกาส และเมื่อพบช่องทางที่จะให้ความช่วยเหลือหรือระลึกถึงความประทับใจที่เคยได้รับมาในอดีต ก็อาจเป็นแรงกระตุ้นให้ตัดสินใจในด้านที่เป็นคุณค่าต่อสถานที่นั้น ๆ ได้

(9) การท่องเที่ยวช่วยลดช่องว่างระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจน ทั้งนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวทำให้คนมีเงินในเมือง มีโอกาสเดินทางมาสู่ชนบท ทำให้เกิดความรู้สึกเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ปัญหาความตึงเครียดระหว่างประเทศจึงหมดไป

(10) การท่องเที่ยวช่วยในการป้องกันการบ่อนทำลายชาติ ทั้งนี้ เนื่องจากการท่องเที่ยวทำให้สถานที่เปลี่ยว กลายเป็นสถานที่พลุกพล่าน ยากต่อการก่อการร้าย หลบซ่อนทำกิจการผิดกฎหมาย หรือเผยแพร่ลัทธิบ่อนทำลายชาติ และการที่ผู้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีก็ยากที่ผู้หวังดีจะยุยงให้เกิดความแตกแยกขึ้นในชาติได้

2) ผลกระทบด้านลบ ได้แก่

(1) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีค่านิยมผิดๆ ทั้งนี้ อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการเลียนแบบนักท่องเที่ยว หรือ เกิดความเข้าใจผิด เช่น ไม่อยากทำงาน อยากไปเที่ยวยังสถานที่

ต่างๆแบบนักท่องเที่ยว โดยไม่เข้าใจว่านักท่องเที่ยวนั้นได้ทำงานเก็บเงินเพื่อมาเที่ยว นิยมบริโภคสินค้าจากต่างประเทศ หรือค่านิยมอื่นๆ ค่านิยมมุ่งเน้นการค้าและวัตถุ เช่น เมื่อถูกขอลายรูปจะเรียกเงิน หรือการหันหลังให้อาชีพเกษตรกรรมและหันไปประกอบอาชีพรับจ้างแทน

(2) การท่องเที่ยวทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวล่มสลาย ทั้งนี้ อาจเกิดขึ้นจากการทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นการทำงานที่หาเวลาแน่นอนตายตัวไม่ได้ ไม่มีวันหยุดที่แน่นอน บางครั้งต้องไปทำงานที่ต่างประเทศหรือต่างจังหวัด หรือบางครั้งต้องทำงานในเวลากลางคืน เช่น งานโรงแรม งานพนักงานสายการบิน ทำให้ไม่มีเวลาอยู่กับครอบครัวเท่าที่ควร

(3) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาศีลธรรม ทั้งนี้ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้าไปแออัดมากขึ้นเท่าไร ก็มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อศีลธรรมต่ำลงเท่านั้น กิจกรรมด้านลบที่มักเกิดขึ้นเสมอ คือ การเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ปัญหาโสเภณี การพนัน สารเสพติด อาชญากรรม

(4) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาค่าครองชีพสูงขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากสินค้าและบริการมักจะขึ้นราคาเมื่อมีนักท่องเที่ยวมามาก ผลก็คือ คนในท้องถิ่นต้องบริโภคและอุปโภคสินค้าที่มีราคาแพงไปด้วย โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย เช่นเกษตรกร หรือกรรมกรรับจ้างทำให้คนกลุ่มนี้มีรายได้น้อยลงจนเกิดภาวะหนี้สิน และมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำลง

(5) การท่องเที่ยวทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มักได้รับการพิจารณาพัฒนาด้านสิ่งสาธารณูปโภคสาธารณูปการก่อน ทำให้คนในพื้นที่อื่นไม่ได้รับบริการ หรือ ได้รับบริการช้าไปอีก นอกจากนี้ เมื่อสร้างขึ้นมาแล้ว คนที่มีฐานะไม่ดีก็ไม่สามารถใช้บริการได้ เพราะไม่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจพอ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าถูกเอารัดเอาเปรียบ และมีความรู้สึกเป็นปรีชาชีวะกับนักท่องเที่ยว

(6) การท่องเที่ยวทำให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ เนื่องจากนักท่องเที่ยว และผู้คน เจ้าของท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยวมักมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอยู่แล้ว วัฒนธรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะดูไม่แปลกในสายตาของพวกเขา แต่อาจก็ให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อผู้คนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว จึงเกิดการประท้วงและแสดงออกอย่างไม่ต้องรับ เช่น การปิ่นปายโบราณสถาน หรือ การแต่งกายและแสดงกิริยาไม่สุภาพในสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนา

(7) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการลดคุณค่าของวัฒนธรรมและศิลปหัตถกรรม ทั้งนี้ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งได้มีการนำเอาวัฒนธรรมด้านพิธีกรรมมาเป็นสินค้า

จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว จนบางครั้งทำให้สิ่งเหล่านั้นลดคุณค่าและความศักดิ์สิทธิ์ลง และกลับกลายเป็นความรื่นเริงทั้งหมดไป ส่วนงานด้านศิลปหัตถกรรมนั้น เนื่องจากมีความต้องการในปริมาณมาก การเร่งผลิตให้ทันขายจึงส่งผลให้คุณภาพด้านความประณีตลดน้อยลงไป ทำให้เกิดลักษณะ “วัฒนธรรมย้อมแมว” (Phony-folk-culture) และจะเป็นผลเสียในระยะยาวด้านการสืบทอดศิลปวิทยาการได้ด้วย

2.1.10 นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทย

นับแต่ปี พ.ศ. 2546 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ปรับแผนวิสาหกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับการก่อตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยปรับบทบาทมาเป็นองค์กรที่มุ่งเน้นหน้าที่ด้านการบริการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นหลัก โดยมีนโยบายและเป้าหมายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2546-2549 (www.tat.or.th) ดังนี้

1) นโยบายส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานให้กับประชาชนและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคตามนโยบายรัฐบาล

2) นโยบายส่งเสริมและพัฒนากิจการดำเนินงานด้านการตลาดเชิงรุก การเพิ่มตลาดใหม่และตลาดเฉพาะกลุ่ม เพื่อเร่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มีคุณภาพเดินทางเข้าท่องเที่ยวในประเทศไทย และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งกำหนดจุดขายของประเทศไทย (Positioning) ให้มีความชัดเจน

3) นโยบายส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับทุกฝ่ายทั้งระดับในประเทศและต่างประเทศในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อร่วมกันจัดอุปสรรคทางการท่องเที่ยว และเป็นหนทางก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย

4) นโยบายมุ่งพัฒนาองค์กร ระบบบริหารจัดการ และเสริมสร้างบุคลากรให้มีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการขับเคลื่อน (Driving Force) ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและมีศักยภาพทางการแข่งขันระดับนานาชาติ ภายใต้หลักธรรมาภิบาล รวมทั้งพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรในบทบาทเชิงวิชาการและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการตลาด

5) นโยบายเร่งรัดพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว (E-TOURISM) เพื่อรองรับการทำธุรกรรมบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการดำเนินการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการดำเนินงานด้านการตลาดด้วยระบบสารสนเทศ โดยมีกลไกในการควบคุมและป้องกันเพื่อเป็นหลักประกันในการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

2.1.11 ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทย

จากสถานการณ์เศรษฐกิจที่เป็นอยู่ซึ่งไม่สู้จะดีนัก ทั้งด้านการส่งออก การลงทุน ต่างชาติ และการใช้จ่ายภาคประชาชนที่ชะลอตัวจนอาจส่งผลให้ภาพรวมของดุลบัญชีเดินสะพัด ติดลบได้ ดังนั้นการหาทางออกที่ดีที่สุดคือการนำดุลบริการหรือการนำรายได้จากการท่องเที่ยว เข้ามาจัดเก็บ ดังนั้นรัฐบาลโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไว้ 3 แนวทาง

1) การดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยให้ได้มากที่สุด โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจาก 7 ประเทศหลัก คือ มาเลเซีย จีน ญี่ปุ่น เกาหลี สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และตะวันออกกลางให้ได้ 14.5 ล้านคน และมีรายได้ทั้งสิ้น 500,000 ล้านบาท

2) รณรงค์ให้มีการท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทย โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ 79.33 ล้านครั้ง และมีเงินสะพัด 3.78 แสนล้านบาท ทั้งเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบคณะและการท่องเที่ยวในกลุ่มคลัสเตอร์จังหวัดตัวเอง

3) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยมีการสำรวจและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมหรือสร้างขึ้นมาใหม่ให้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณค่าต่อการท่องเที่ยว ทั้งในระดับประเทศ ระดับกลุ่มจังหวัด ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น

2.1.12 การท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหรืออีสานใต้ เป็นส่วนหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ครอบคลุมพื้นที่ใน 8 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนา และประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมในท้องถิ่นระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด และเมื่อรวมทั้ง 8 จังหวัดแล้วนับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวมากมายเพียงพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้จึงจะเน้นศึกษาเฉพาะจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นจังหวัดที่ได้รับอิทธิพลด้านวัฒนธรรมมอญ-เขมร และปัจจุบันยังมีกลุ่มคนที่พูดภาษาไทย-เขมร (เขมร) ไทย-กวย(่วย) อยู่เป็นจำนวนมาก ตามลำดับ ดังนี้ (เชาว์ โรจนแสง 2546 : 21-24)

1) จังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์มีพื้นที่ทั้งหมด 10,312.885 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 21 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 189 ตำบล 2,212 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 1,531,430 คน มีความหนาแน่นของประชากร 148 คนต่อตารางกิโลเมตร และเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติ ทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และเทศกาลหรือกิจกรรม กระจายอยู่ในท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแยกเป็นประเภทดังนี้ คือ

(1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่สำคัญคือ อ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มาก ป่าสาธารณะ เขื่อนห้วยเมฆา ห้วยตาเขียว ปล่องภูเขาไฟ อ่างเก็บน้ำภูขาด ปาดงอีสุบ ลำน้ำมาศ โคนหิน เขาอังคาร อ่างเก็บน้ำบ้านยางแย้ม เป็นต้น

(2) แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญคือ ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินเมืองต่ำ อุทยานแห่งชาติเขากระโดง อนุสาวรีย์เราสู้ คูเมืองเก่า สระน้ำโบราณ กำแพงเมืองเก่า โนนเมืองเก่า วัดป่าพระสบาย เครื่องเคลือบพันปี กำแพงเมืองตลุงเก่า โนนบ้านฝาง วัดป่าทะเมนชัย วัดป่ายายดำ พระธาตุบ้านคู ปราสาทภูเก้า เป็นต้น

(3) แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สำคัญคือ บุญบั้งไฟ ลอยกระทง สงกรานต์ ประเพณีบ้านกรวด กวนข้าวทิพย์ วงมโหรี แข่งเรืออีโปง ประเพณีภูเก้า หล่อเรือไฟ ดนตรีไทย เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์ส่วนใหญ่นิยมมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถานโบราณวัตถุ ส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ลักษณะการมาจะเป็นครอบครัวโดยใช้พาหนะส่วนตัว และไม่มีการพักค้างคืน คือจะไปกลับภายในวันเดียว ส่วนแรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม มีโบราณสถานโบราณวัตถุที่เก่าแก่ควรศึกษาทางประวัติศาสตร์ และมีความพร้อมในด้านการคมนาคม

2) จังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์มีพื้นที่ทั้งหมด 8,124 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ 158 ตำบล 2,098 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 1,374,700 คน มีความหนาแน่นของประชากร 169 คนต่อตารางกิโลเมตร และเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน

ศาสนา วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเทศกาลหรือกิจกรรม แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแยกเป็นประเภท ดังนี้

(1) ทางธรรมชาติ ที่สำคัญคือ ป่าโนนจะการัง ป่าอาลอนโนนแบน ป่าบ้านพลวง ป่ากำไลจาน ป่าเบ็กเทียรดัสชันตุส อ่างเก็บน้ำเซิงเขาสวาย ป่าหนองตาของเขาขาว ท่าหาดยาว ห้วยกุดผไท วนอุทยานป่าสนหนองคู ป่าชุมชนหนองเยาะ ป่าชุมชนเมืองทอง อุบลก อ่างเก็บน้ำกะเลา อ่างเก็บน้ำห้วยเสม็ด เป็นต้น

(2) ทางด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่สำคัญคือ ปราสาทบ้านพลวง วัดโพธิ์ศรีทิด ขุนคืด พระธาตุโบราณ ปราสาทบ้านจารย์ พิพิธภัณฑ์ตำบลทับทัน ปราสาทโนนเกลหรือป่าเวย กลุ่มปราสาทตาเมือน วัดปราสาทแก้ว เป็นต้น

(3) ทางด้านศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สำคัญคือ ศูนย์วัฒนธรรมดงมัน การแสดงกันตรึม บุญบั้งไฟ แข่งเรือยาวขนาดเล็ก สงกรานต์ ดนตรีไทย รำพื้นบ้าน ประเพณีขึ้นเขาสวาย ประเพณีวันผู้สูงอายุ ลอยกระทง แข่งขันเรือพาย รำแคนมอ งานบุญข้าวจี๋ แห่เทียนพรรษา ทำบุญพระเวสสันดร และงานแสดงของช้าง เป็นต้น

(4) ทางด้านเทศกาลและกิจกรรม ที่สำคัญคือ งานทำบุญหลวงปู่อนวัดโคกบุ ตลาดการค้าชายแดนช่องจอมไอร์เสม็ด เทียวป่าสนสองใบที่พื้นที่ราบ เยี่ยมเยือนตาเมือนเดือนเมษา สงกรานต์ แข่งเรือ เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่นิยมมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รองลงมาคือแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนไทย ลักษณะการเดินทางมาเที่ยวจะมาเป็นครอบครัวโดยใช้พาหนะส่วนตัว และส่วนใหญ่จะไม่พักค้างคืนจะเดินทางไปกลับภายในวันเดียว แรงจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวคือสภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพที่สวยงามและมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์

3) จังหวัดศรีสะเกษ

จังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่ทั้งหมด 8,839.976 ตารางกิโลเมตรหรือ 5,524,987.50 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 204 ตำบล 2,613 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 1,443,975 คน มีความหนาแน่นของประชากร 163 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ทั้งทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สำคัญแยกเป็นประเภทได้ดังนี้ คือ

(1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่สำคัญคือ น้ำตกภูละออ น้ำตกสำโรงเกียรติ สวนสัตว์หนองกว้าง แม่น้ำมูล หาดทรายมูล ป่าริมมูล เขื่อนห้วยขนุน หาดสำราญ พลานจำปา พลานโดนเตี้ย หนองขนา อ่างเก็บน้ำห้วยตามาย หนองปลาตุก หนองตามาย ห้วยโคกเพชร แม่น้ำคลองอีสานเขียว หนองน้ำร่องกระโพธิ์ ป่าชุมชนเฉลิมพระเกียรติลบ้านนาเวียง น้ำตกกรำไทร น้ำตกห้วยจันทร์ หนองลุม หนองไฮ ป่านาตาม ห้วยทา ป่าชุมชนป่าดงนกแก่งจะลมย์ พลาญตีนหมา พลาญไก่อ๊ะเยี้ย หนองระหาน น้ำตกตาพราว น้ำตกห้วยสวาย เกาะภูเชือก ป่าชุมชนโนนใหญ่ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ห้วยทับทัน ห้วยน้ำเค็ม เป็นต้น

(2) แหล่งท่องเที่ยวทางด้านโบราณสถานโบราณวัตถุ ที่สำคัญคือ ปราสาทสระกำแพงใหญ่ เขาพระวิหาร ตึกขุนอำไพอุทิศ พระธาตุเรืองรอง ธรรมาสอายุ 100 ปี ปราสาทโดนตรวน วัดเขียน วัดเจ็ก ปรางค์วัดบ้านแห้ว วัดโสมนังวิหาร วัดบ้านตะเคียน ปราสาทตามจาน วัดลาดขุด ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ ปราสาทวัดสระกำแพงน้อย เรือโบราณ วัดบ้านจานเก่า วัดศรีบึงบูรณ กุสุมบูรณ วัดประจักษ์สรรค เมืองโบราณพังคู วัดภูดิน พระธาตุเมืองจันทร์ วัดเก่าบ้านคูสระ รอยพระพุทธรูป เป็นต้น

(3) แหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญคือ ประเพณีสืเฒ่าไทย ลอยกระทง แห่เทียนพรรษา บุญบั้งไฟ แข่งเรือ รำผีถน แห่นางด้ง รำคองก้า การเล่นแม่ดเก้าน สงกรานต์ ประเพณีแซนโดนตา จำแม่มด แซนโดนตา วัฒนธรรมส่วย เป็นต้น

(4) แหล่งท่องเที่ยวทางด้านเทศกาลและกิจกรรม ที่สำคัญคือ เทศกาลเงาะทุเรียนประจำปี งานดอกกล้าดวนบาน บุญกุ่มข้าวใหญ่ข้าวใหม่ปลามัน เทศกาลวันออกพรรษา เทศกาลวันผลไม้ การแสดงแสงเสียงศิวราตรีศรีพุทธเรศวร ชมของแปลกหนองลุม เทศกาลงานอ้อมหมกรรมผ้าไหม งานของดีอำเภอห้วยทับทัน วันข้าวโพดหวาน เทศกาลบุญข้าวกระยาสาร เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่นิยมมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รองลงมาคือแหล่งท่องเที่ยวทางด้านโบราณสถานโบราณวัตถุ โดยเฉพาะเขาพระวิหาร นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนไทย ลักษณะการมาเที่ยวส่วนใหญ่จะมาเป็นครอบครัวและมาเป็นกลุ่มคณะ โดยใช้พาหนะส่วนตัว มีทั้งพักค้างคืนและไปกลับภายในวันเดียว แรงจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวคือ ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์รวมทั้งระยะทางและความสะดวกของการเดินทาง

2.1.13 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ได้มีการรวบรวมความหมายของคำว่า วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ในความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ไว้ที่น่าสนใจ ดังนี้ (http://www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1htm.)

1) **ความหมายของวัฒนธรรม** คำว่าวัฒนธรรมนั้นได้มีคนให้ความหมายไว้หลาย ๆ ความหมาย ดังนี้

วัฒนธรรม มีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุม และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนประเพณีปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้จักคิด ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ ช่างซึ่ง ยอมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พุทธศักราช 2485 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชนทางวิทยาการ หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิต สร้างขึ้นด้วยกัน เรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525)

วัฒนธรรม ตามความหมายที่พระเทพเวที (ประยุทธ์ ประยุตโต) ให้ไว้ใน การ ปฐกถาพิเศษ เนื่องใน งานฉลอง 100 ปี พระยานุমানราชชน เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2531 คือ วัฒนธรรมเป็นผลรวมของ การสั่งสมสร้างสรรค์ภูมิธรรมภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้น ๆ หรือกล่าวสั้น ๆ ได้ว่า วัฒนธรรมคือ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ที่สังคมนั้น มีอยู่หรือเนื้อตัวทั้งหมดของสังคมนั้นเอง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2532)

วัฒนธรรม ในความหมายทางสังคมวิทยา คือ วิธีการดำเนินชีวิตและกระสวนแห่ง พฤติกรรม และบรรดาผลงานทั้งมวลที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ความรู้ เป็นต้น

โดย สรุป วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต (The way of life) ของคนในสังคม นับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถี แต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีจราจร และขนส่ง วิถีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิถี แสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต

โดยแนวทางการแสดงออกถึงวิถีชีวิตนั้นอาจเริ่มมาจาก เอกชนหรือคณะบุคคลทำเป็นตัวแบบ แล้วต่อมากลุ่มส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบทอดกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่แก้ปัญหาคือและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม ดังนั้นการรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

2) ประเภทของวัฒนธรรม พระยาอนุมานราชธน (2532 : 50) อ้างใน [http:// www.Culture.go.th](http://www.Culture.go.th) จำแนกประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น

(1) วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขกายเพื่อให้อยู่ดีกินดีมีความสะดวกสบายในการครองชีพ ได้แก่สิ่งที่มีความจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต 4 อย่างและสิ่งอื่น ๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ตลอดจนเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องป้องกันตัว

(2) วัฒนธรรมทางจิตใจเป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษา วิชาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญา ศาสนา จรรยา ศิลปะ และวรรณคดี กฎหมาย และระเบียบประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้สึทางจิตใจให้งอกงามหรือสบายใจ

3) ลักษณะความเจริญแห่งวัฒนธรรม พระยาอนุมานราชธน (2532 : 53) อ้างใน [http : www.Culture.go.th](http://www.Culture.go.th) ได้อธิบายลักษณะความเจริญงอกงามของวัฒนธรรม ดังนี้คือ

(1) ต้องมีการสั่งสม และการสืบทอด ตกทอดกันไปไม่ขาดตอน มีมรดกแห่งสังคมอันเกิดจากผลิตผลของสังคมที่สร้างสมไว้

(2) ต้องมีแปลก มีใหม่มาเพิ่มเติมของเดิมให้เข้ากันได้

(3) ต้องส่งเสริมเพื่อให้แพร่หลายไปในหมู่ของตนและตลอดไปถึงชนหมู่อื่นด้วย

(4) ต้องปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และสภาพของเหตุการณ์

4) ลักษณะความเป็นไปแห่งวัฒนธรรม 3 ประการ พระยาอนุมานราชธน (2532 : 57) อ้างใน [http : www.Culture.go.th](http://www.Culture.go.th) กล่าวถึงลักษณะความเป็นไปของวัฒนธรรมเมื่อเกิดการขยายอำนาจ หรือรุกราน ดังนี้ คือ

(1) วัฒนธรรมของฝ่ายแพ้จะต้องสูญไป ถ้าฝ่ายแพ้ไม่มีวัฒนธรรมอันเป็นบุคลิกลักษณะของตนอยู่ในระดับสูง หรือเท่ากับฝ่ายชนะ เช่น ให้เลิกศึกษาภาษาของตน แต่ให้มาศึกษาของฝ่ายชนะหรือไม่ ฝ่ายชนะพยายามทำลายวัฒนธรรมของฝ่ายแพ้ให้หมดไปทันที

(2) ถ้าทั้งสองฝ่าย คือทั้งแพ้และชนะมีวัฒนธรรมในระดับทัดเทียมกัน วัฒนธรรมของฝ่ายแพ้ก็น่าจะด้านทานฝ่ายชนะไว้ได้ วัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายจะเข้าระคนปนกัน ที่ละน้อย ๆ เมื่อเป็นเวลานานจะเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่มีอำนาจดีกว่าเดิม เพราะได้กำลังทั้งสองฝ่ายมารวมกัน

(3) ถ้าฝ่ายแพ้มีวัฒนธรรมอยู่ในระดับสูงกว่าฝ่ายชนะ ก็จะสามารถดึงดูดเอาวัฒนธรรมของฝ่ายชนะเข้าประสานและอยู่ในครอบงำของฝ่ายแพ้ ถ้าฝ่ายชนะมีจำนวนคนน้อยกว่าฝ่ายแพ้ การพ่ายแพ้ในทางวัฒนธรรมของฝ่ายชนะก็จะเร็วขึ้น

ชาติใดไม่กระตือรือร้นในการบำรุงและส่งเสริมวัฒนธรรมของตนให้มีความเจริญงอกงามและแพร่หลายได้ทันทั่วทั้ง ชาติ นั้นอาจเป็นผู้ถูกชาติอื่นรุกรานในทางวัฒนธรรม ดังนั้นเพื่อไม่ให้ถูกรุกรานหรือรุกรานก็ด้านอยู่ ก็จะต้องรู้จักปรับปรุงวัฒนธรรมของตนให้เจริญ สิ่งแปลกใหม่ไม่ว่าจะเป็นของดีมีประโยชน์แก่ตนเองเสมอไป ถ้าสิ่งแปลกใหม่นั้นไม่เข้ากันได้ดีกับรากฐานแห่งวัฒนธรรมของตน

5) ระยะแห่งวัฒนธรรม

(1) สมัยนรปศุกรรม (Stone Age Culture) ได้แก่ สมัยแรกเริ่มป่าเถื่อน ตั้งแต่ยุคหิน จึงใช้คำว่า นร-ปศุกรรม ครึ่งคนครึ่งสัตว์

(2) สมัยอนารยธรรม (Barbarian Culture) เจริญขึ้นแล้วยังป่าเถื่อนอยู่

(3) สมัยอารยธรรม (Civilization) มนุษย์มีความเจริญแล้ว อารยธรรม คือ วัฒนธรรมที่พ้นจากความป่าเถื่อนแล้วหรือพยายามให้พ้น และใช้คำว่า Culture ปนกันไปก็มี

6) การที่วัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปได้นั้นมี 4 ระยะ คือ

(1) เปลี่ยนไปเล็กน้อย

(2) เกิดจากค้นพบสิ่งใหม่ ๆ (discovery) หรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น (invention) สภาพภาวะเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมจึงเปลี่ยนไป

(3) มีคู่แข่งขึ้น เช่น เกวียนไปไม่ได้ รถไปได้

(4) การยืมวัฒนธรรมอื่นเข้ามา (Cultural borrowing)

7) เหตุแห่งความเจริญทางวัฒนธรรม

(1) การสะสม ต้องรับมรดกที่บรรพบุรุษมอบไว้ให้

(2) การปรับปรุง ถ้าหมดสมัยแล้ว ก็ต้องเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ สิ่งที่เป็นมาในอดีต (ทั้งฝ่ายนามธรรมด้วย) ที่ใช้ได้ก็ปรับปรุงให้เข้ากับสมัยปัจจุบัน

(3) การถ่ายทอด ต้องสืบต่อให้คนรุ่นหลัง ต้องเผยแพร่สั่งสอนกัน การจะทำให้วัฒนธรรมเจริญยั่งยืนนั้น เราต้องรักษาวัฒนธรรมมรดกตกทอดและปรับปรุงอดีตให้เหมาะสมกับปัจจุบัน

8) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเรียนรู้จากวัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ที่กว้างไกล จากการมีประสบการณ์ในแหล่งวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนงและสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือการท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพ็ญศรี เจริญวานิช และคนอื่น ๆ (2543 : ค-ง) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้ คือ บุรีรัมย์ นครราชสีมา สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว โอกาสทางการตลาดของการท่องเที่ยว ความคิดเห็นต่อการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้ โดยศึกษาจากประชากร 3 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวในหน่วยงานของภาครัฐ ผู้บริหารหรือตัวแทนของสถานประกอบการที่ทำธุรกิจนำเที่ยว และนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวทั้งหมดเคยเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้เพื่อพักผ่อน ให้รางวัลตนเอง ส่วนใหญ่เดินทางในช่วงสุดสัปดาห์ โดยเลือกใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะ และรับประทานอาหารที่ร้านอาหาร ภัตตาคาร และโรงแรม แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและสนใจจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ

โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ความคิดเห็นต่อการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนา ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม

บุญณินดา โสดา (2544 : ง) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอิสระชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยศึกษาแหล่งท่องเที่ยว 4 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวันทนาการ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ คือ กลุ่มอาชีพผู้จัดการ-บริหาร/ผู้เชี่ยวชาญ-เทคนิค / ข้าราชการ-รัฐวิสาหกิจ / ทหาร กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชน คือ พนักงาน-ลูกจ้าง / กลุ่มแม่บ้าน / กลุ่มครอบครัว / กลุ่มสตรี / กลุ่มนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคยุโรปและโอเชียเนีย และกลุ่มเกษียณอายุ กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคยุโรปและโอเชียเนีย / กลุ่มเยาวชน และกลุ่มครอบครัว กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวันทนาการ คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเพียงลำพังและเดินทางมากับเพื่อน/ กลุ่มนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคเอเชียตะวันออก / กลุ่ม Business และกลุ่ม MICE (Meeting Intensive Conference Exhibition)

เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ (อ้างใน เซาร์ โจนแสงและเพิ่ม อินเ้า, 2546 : 25) ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศของชาวไทย” พบว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ ค่าใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยว เวลาสำหรับการท่องเที่ยว และความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว ทั้งสามองค์ประกอบนี้จะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญยิ่งต่อการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ องค์ประกอบเหล่านี้จึงเป็นกรอบกำหนดทิศทาง และขนาดของพฤติกรรมทางการท่องเที่ยวให้แตกต่างกันออกไปตามข้อจำกัดที่แต่ละบุคคลมีอยู่ กล่าวคือ บุคคลที่มีรายได้ต่ำ มีเวลาน้อย หรือไม่ตั้งใจที่จะท่องเที่ยวก็จะท่องเที่ยวได้ในบริเวณใกล้ ๆ หรือในระยะเวลาลั้น ๆ เท่านั้น ขณะที่คนที่มีรายได้สูง มีเวลามาก และมีความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว ย่อมสามารถท่องเที่ยวได้ไกลกว่าและนานกว่า รวมทั้งสามารถใช้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ทันสมัยและมีคุณภาพเหนือกว่า เป็นต้น

เซาร์ โจนแสง และเพิ่ม อินเ้า (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2540 ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการสัมภาษณ์ประชากรเป้าหมายทั้งหมด 1,663 คน ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 8 จังหวัด ซึ่งประกอบด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัด พาณิชย์จังหวัด

หัวหน้าสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัด หัวหน้ากลุ่มงานที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ประธานหอการค้าจังหวัดทั้ง 8 จังหวัด นายอำเภอ 151 อำเภอ และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอีก 1,321 ตำบล ซึ่งผลการวิจัยพบว่าแหล่งท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพัฒนา จึงมีแหล่งท่องเที่ยวที่ควรได้รับการพัฒนาอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นในเขตพื้นที่ จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ แหล่งหรือกิจกรรมที่ควรได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน แหล่งธรรมชาติ และเกษตรกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และคณะ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำโครงการวิจัยสารคดีลาวตอนล่าง “สะพานนะเขต สาละวัน เขกอง จำปาสัก และอัตปือ : ห้าเขตแขวงแห่งลาวตอนล่าง” พบว่า ลาวตอนล่างมีประชาชนดั้งเดิม 2 กลุ่ม คือ ชนเผ่าลาวลุ่ม กับชาวลาวเทิง ชาวลาวลุ่มอาศัยตามเขตรากลุ่มดำรงชีวิตด้วยการปลูกข้าวนาดำ จับปลา จักสาน ทอผ้า อยู่บ้านไม่มีเสา เปาแคน มีหมอลำเป็นสันตนาการ รับประทานข้าวเหนียว นับถือพุทธศาสนา ใช้ภาษาตระกูลไท-ลาว อาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในแขวงสะพานนะเขตกับแขวงจำปาสัก และอาศัยอยู่ในเขตเมืองหลักทั่วทุกแขวง เพื่อทำการค้าขายและรับราชการ ส่วนชาวลาวเทิงอาศัยอยู่ในเขตที่ราบสูงและภูเขา ดำรงชีวิตด้วยการปลูกข้าวไร่แบบหมุนเวียน ในเผ่าลาวเทิงก็มีหลายเผ่าย่อย แต่ทุกเผ่ามีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม คือ การนับถือผี สืบกอก ต้มเหล้าไห สะพานเครื่องสานติดหลังขณะออกทำงาน ทอผ้าด้วยมือที่ผูกกับลำตัว และใช้ภาษาตระกูลมอญ-เขมรเหมือนกัน อย่างไรก็ตามชนเผ่าลาวเทิงจำนวนหนึ่งก็เข้ามามีบทบาทในระบบราชการตั้งแต่เจ้าแขวง จนถึงหัวหน้าฝ่ายงานประจำแขวง ปัจจุบันภาครัฐได้เอาใจใส่ต่อชนเผ่าลาวเทิงทั้งด้านการศึกษา โดยจัดให้มีโรงเรียนชนเผ่าโดยเฉพาะ และส่งเสริมการทำกินกับพื้นที่ที่ถาวรเช่นกันกับลาวลุ่ม

พื้นที่ลาวตอนล่างมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของลาวหลายอย่าง เช่น ต้นไม้ แร่ใยหิน ทองคำ ตะกั่ว เหล็ก โดยเฉพาะทรัพยากรจากสายน้ำที่กระจายอยู่ในพื้นที่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อระบบการปลูกข้าว 2 ฤดู และการสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า ปัจจุบันประเทศไทยได้รับซื้อไฟฟ้าจากเขื่อนเซเส็ด และเขื่อนห้วยเหาะ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ลาวตอนล่าง นอกจากนี้ทรัพยากรธรรมชาติหลายแห่งยังสามารถแปรผลทางการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี อาทิ บริเวณมหานทีสีพันดอน อันเป็นพื้นที่ของเกาะแก่งจำนวนมากกลางแม่น้ำโขงโอบอุ้มวิถีชีวิตและ

วัฒนธรรมเฉพาะตน และตอนท้ายเขตมหานครที่สี่พันดอนยังมีน้ำตกที่มีขนาดใหญ่และสวยงาม 2 แห่ง คือ น้ำตกคอนพะเพ็งและน้ำตกหลี่ผี ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวเป็นจำนวนมาก

ลาวตอนล่างจึงมีลักษณะเด่นที่สำคัญทั้งด้านของวิถีชีวิตและวิถีวัฒนธรรมของชนเผ่า ลาวลุ่มและลาวเทิง ในด้านศิลปวัฒนธรรม และประเพณี พิธีกรรม ผสานไปกับสภาพภูมิประเทศที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น นอกจากนี้ยังมีมิติด้านแหล่งโบราณคดี และแหล่งประวัติศาสตร์ ทั้งระยะใกล้และระยะไกล ที่มีคุณค่าทางวิชาการและการศึกษาหลายแห่ง อาทิ ผาแต้ม ปราสาทหินวัดภู ท่าเรือกำปั่นและเส้นทางรถไฟของฝรั่งเศส เป็นต้น

ลาวตอนล่างมีความสัมพันธ์กับไทยมาตั้งแต่บรรพกาล แต่ในช่วงระยะเวลาที่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อปี พ.ศ.2518 ความสัมพันธ์ระหว่างลาวตอนล่างกับไทยก็ได้เป็นไปอย่างกระต่อนกระเท้นและเคลือบแคลง อันเป็นผลมาจากอุดมการณ์ในลัทธิการปกครองที่ฝ่ายหนึ่งปกครองด้วยระบอบเสรีนิยม และอีกฝ่ายปกครองระบอบสังคมนิยม แต่ปัจจุบันลาวตอนล่างกับไทยมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ตั้งแต่ระดับประชาชน ภาคราชการ และนโยบายของประเทศ ทั้งนี้เป็นผลมาจากแนวความคิดการดำเนินความสัมพันธ์ที่ยึดประโยชน์ร่วมทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศแทนความแตกต่างด้านลัทธิการปกครอง ส่งผลดีต่อการค้า การท่องเที่ยว การศึกษา การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ส่งผลเชิงปฏิบัติที่สำคัญ คือ ทั้งสองประเทศได้ลงทุนร่วมกันในการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 เชื่อมระหว่างแขวงสะหวันนะเขตกับจังหวัดมุกดาหาร สะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งนี้นอกจากจะเชื่อมความสัมพันธ์และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างไพศาลระหว่างประเทศไทยและลาวแล้ว ยังเชื่อมต่อฝั่งทะเลจีนใต้ที่ประเทศเวียดนามกับประเทศไทย และฝั่งทะเลอันดามันประเทศเมียนมาร์มาในอนาคต ตามโครงการ Estwest Economic Corridor ที่ประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงทั้ง 4 ประเทศได้วางแผนร่วมกัน

2.3 สรุป

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้นำเสนอมานั้น ทำให้ทราบได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของสังคมมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากความอยากรู้ อยากรูเห็น อยากสัมผัสสถานที่ วัฒนธรรม และบรรยากาศแห่งใหม่ที่มิใช่ที่อยู่ปกติของตนเอง ซึ่งการท่องเที่ยวดังกล่าวได้ก่อให้เกิดธุรกิจที่ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีรายได้ขึ้นมามากหลายประเภท เช่น ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจโรงแรมที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร และธุรกิจของที่ระลึก เป็นต้น ด้วยเหตุที่การท่องเที่ยวเป็นการเคลื่อนย้ายคนจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งเป็นการชั่วคราว โดยคนที่เคลื่อนย้ายไป

ดังกล่าวมีทั้งคนที่อยู่ภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีทั้งที่เป็นคนในวัฒนธรรมเดียวกัน และต่างวัฒนธรรม มีทั้งคนที่มีความเป็นผู้ดีมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเองไปเที่ยว และมีทั้งคนที่ไม่ดีซึ่งไม่มีความรับผิดชอบต่อผลใด ๆ ที่เกิดขึ้นตามมากับแหล่งท่องเที่ยว ภายหลังจากที่ตนไปเที่ยวแล้ว ดังนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวจึงมีมากมายทั้งด้านบวกและด้านลบ ทั้งต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม แต่ส่วนใหญ่จะเกิดผลดีต่อด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ประเทศต่าง ๆ นิยมนำมาใช้เพื่อหารายได้เข้าประเทศของตน รวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยมีการวางแผนเป้าหมายจะดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศเป้าหมาย 7 ประเทศ คือ มาเลเซีย จีน ญี่ปุ่น เกาหลี สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และประเทศในตะวันออกกลางให้ได้ 14.5 ล้านคน และมีการรณรงค์ให้คนไทยเที่ยวกันเองภายในประเทศ 79.33 ล้านครั้งภายในระยะเวลา 4 ปี คือ พ.ศ.2546-2549

จากรายงานการวิจัยที่ยกมาสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะให้ความสนใจกับแหล่งท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ของประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นประเพณีที่สำคัญ ๆ เช่น บุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร งานช้างจังหวัดสุรินทร์ งานแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี งานดอกคำฝอยบานที่จังหวัดศรีสะเกษ งานว่าวและงานขึ้นเขาพนมรุ้งของจังหวัดบุรีรัมย์ และนอกจากนี้ยังมีโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อีกด้วย เช่น ปราสาทเขาพนมรุ้ง ปราสาทเขาพระวิหาร ผาแต้ม เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวถือว่าเป็นเป้าหมายหลักที่นักท่องเที่ยวจะต้องเดินทางมาสัมผัส และแนวโน้มของนักท่องเที่ยวจะออกมาในรูปของการท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ ที่เดินทางมาเองด้วยพาหนะส่วนตัว ในระยะเวลา 1-2 วัน ในช่วงวันหยุดเทศกาลสำคัญ ๆ ซึ่งจากสภาพการณ์ที่กล่าวมาทำให้เห็นทิศทางหรือแนวโน้มในอนาคตว่า แหล่งท่องเที่ยวที่น่าจะมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคอีสานใต้และลาวได้น่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำ ภูเขา น้ำตก ป่าไม้ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถาน วัดวาอาราม ประเพณี วัฒนธรรมของผู้คนในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลายทั้งในอีสานใต้และลาวได้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมของชนเผ่ากวยหรือชนเผ่าอื่น ๆ ในลาวได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 บทนำ

ในการวิจัยเรื่องราวของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการศึกษาอย่างเป็นขั้นตอนมาเป็นลำดับ ซึ่งสามารถนำเสนอรายละเอียดของวิธีการวิจัยโดยแยกตามคำถามการวิจัยแต่ละข้อให้เห็นได้ ดังนี้

3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.2.1 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอและจังหวัดที่มีชุมชนชาวกวยอาศัยอยู่ คือ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดมหาสารคาม และเจ้าหน้าที่แผนกสถิติกรมและป่าไม้ของแขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือ ของส.ป.ป.ลาว โดยประชากรในกลุ่มนี้จะเป็นผู้ให้คำตอบเกี่ยวกับคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ที่ถามว่า สภาพของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมในปัจจุบันมีอยู่ที่ไหนบ้าง และอย่างไร

3.2.2 ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหรือนายบ้านของชุมชนชาวกวยทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ โดยประชากรในกลุ่มนี้จะให้ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่าชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร ซึ่งเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในเชิงประจักษ์ นอกเหนือจากข้อมูลที่ค้นคว้าจากเอกสารแล้ว นอกจากนี้ยังมีผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนชาวกวยที่ได้รับการแนะนำจากผู้นำที่เป็นทางการทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ซึ่งได้แก่ ผู้สูงอายุ และพระสงฆ์บางรูปที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาและวัฒนธรรมของชนเผ่าอีกด้วย

3.2.3 ผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้และลาวใต้ เจ้าหน้าที่ของรัฐในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักศึกษาปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยประชากรในกลุ่มนี้ได้ให้ข้อมูลในเชิงความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ซึ่งเป็นคำถามการวิจัยข้อที่ 3 นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลเพื่อตอบ

คำถามการวิจัยข้อ 4 ที่ว่าด้วยยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อความเข้มแข็ง การพัฒนา การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ที่กลุ่มอีสานใต้มีความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านด้วย

3.3 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามประชากร เพื่อตอบคำถามการวิจัยแต่ละข้อ และได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงหรือการสุ่มแบบมีจุดหมาย (Purposive Sampling) สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำที่เป็นทางการ และสุ่มแบบลูกโซ่หิมะ (Chain Snowball Sampling) สำหรับผู้รู้หรือภูมิปัญญาในชุมชน ดังนี้

3.3.1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ 5 จังหวัด จำนวน 146 ตำบล และเจ้าหน้าที่แผนกกิจกรรมและป่าไม้ของ ส.ป.ป.ลาว จำนวน 8 คน โดยกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมในปัจจุบันมีอยู่ที่ไหนบ้าง และอย่างไรซึ่งเป็นคำถามการวิจัยในข้อที่ 1

3.3.2 ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการในเขตอีสานใต้จำนวน 10 คน ลาวใต้จำนวน 8 คน และผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอีสานใต้จำนวน 5 คน ลาวใต้จำนวน 8 คน โดยกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ว่ามีความเชื่อมโยงกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหรือไม่ ซึ่งเป็นคำถามการวิจัยในข้อที่ 2

3.3.3 ผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้จำนวน 10 คน ลาวใต้จำนวน 8 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐในเขตอีสานใต้จำนวน 6 คน ลาวใต้จำนวน 8 คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวจำนวน 3 คน นักท่องเที่ยวจำนวน 14 คน และนักศึกษาปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาจำนวน 54 คน โดยกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มนี้จะตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 3 และข้อที่ 4

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นโดยการวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์เป็น 2 แบบ คือ

3.4.1 แบบสำรวจ เพื่อสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชนชาวกวยที่มีอยู่จริงในปัจจุบันทั้งด้านจำนวนครัวเรือน ประชากร ภาษา วัฒนธรรม และลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของชุมชนโดยเครื่องมือนี้ได้ใช้สำรวจกับองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ 5 จังหวัด 52 อำเภอ 147 ตำบล ในเขตพื้นที่อีสานใต้ และสำรวจโดยเจ้าหน้าที่แผนกกิจกรรมและป่าไม้ของแขวงจำปาสัก แขวง

สาละวัน และแขวงอัตปือ ของ ส.ป.ป.ลาว ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจะนำมาใช้เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 เป็นหลัก

3.4.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นแนวทางสัมภาษณ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อศึกษาเจาะลึก โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และผู้รู้ในชุมชนทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อตอบคำถามข้อที่ 2 3 และ 4 เป็นหลัก

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการในรูปแบบที่หลากหลายตามสภาพของข้อมูลที่ต้องการ ดังนี้

3.5.1 โดยการสำรวจ คือ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสำรวจทางไปรษณีย์ไปถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ 5 จังหวัด 52 อำเภอ 147 ตำบล ที่มีชุมชนชาวกวยอาศัยอยู่ โดยเจ้าหน้าที่ของปิตุสถานไปถึงผู้วิจัย เพื่อสะดวกในการส่งกลับของผู้ตอบ ซึ่งข้อมูลจากการสำรวจนี้จะใช้เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 เป็นหลัก

3.5.2 โดยการสัมภาษณ์ คือ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยตนเอง โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้คอยจดบันทึกในการสัมภาษณ์ทั้งภาษาไทยในเขตอีสานใต้และภาษาลาวในเขตลาวใต้ ซึ่งใช้ผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นชาวลาวซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์นี้จะใช้เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 เป็นหลัก

3.5.3 การพูดคุยสนทนา ทั้งเป็นรายย่อยและเป็นกลุ่ม กล่าวคือ กรณีกับผู้รู้ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว จะพูดคุยสนทนาแบบไม่เป็นทางการ ส่วนกับนักท่องเที่ยวซึ่งได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าและกับนักศึกษาปริญญาโท ได้ใช้วิธีการสนทนางroup โดยข้อมูลที่ได้จากส่วนนี้จะนำไปใช้เพื่อตอบคำถามการวิจัยในข้อที่ 3 และข้อที่ 4 เป็นหลัก

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แยกวิเคราะห์ตามลักษณะของข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.6.1 ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจได้นำมาตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้อง แล้วลงบันทึกเป็นตัวเลขจำนวนนับ

3.6.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนา ได้นำมาตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้อง แล้วนำมาวิเคราะห์เรียบเรียงในเชิงพรรณนาตามกรอบของวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยที่ตั้งไว้

บทที่ 4

ผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4.1 บทนำ

การนำเสนอผลการวิจัยในบทนี้ ผู้วิจัยได้พยายามที่จะหาหลักฐานอ้างอิงทั้งจากเอกสารจากการสัมภาษณ์ผู้นำและผู้รู้ในชุมชน และจากการศึกษาสภาพความเป็นจริงในพื้นที่เพื่อที่จะนำมาตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 4 ข้อ คือ 1. เพื่อสำรวจสภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่น ของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ 2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยง สัมพันธระหว่างชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ และ 4. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้และลาวใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยแต่ละข้อมีสาระสำคัญ ดังนี้

4.2 ผลการวิจัย

4.2.1 สภาพของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมในปัจจุบันมีอยู่ที่ไหน และอย่างไร

จากคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ซึ่งเป็นการสำรวจสภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่นของชุมชนชาวกวย ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ว่ามีอยู่ที่ไหนอย่างไรบ้างนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางประวัติศาสตร์และมีการสำรวจสภาพความเป็นจริงจากองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดในเขตอีสานตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในเขตพื้นที่ตั้งแต่ตอนใต้ของประเทศจีนลงมาถึงเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะมีชนกลุ่มน้อยเผ่าต่าง ๆ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถแบ่งได้ตามตระกูลภาษาที่ใช้พูดกันในชีวิตประจำวัน 3 กลุ่มภาษาใหญ่ ๆ คือ กลุ่มภาษา จีน - ทิเบต กลุ่มภาษา ไท - ตไต และกลุ่มภาษามอญ - เขมร นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า ณ บริเวณที่ราบ อันอุดมสมบูรณ์ของอาณาเขตนี้นี้ ได้มีผู้คนอาศัยอยู่มาก่อนเป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานทางโบราณคดี เช่น ที่บ้านเชียง ที่ทุ่งไหหิน และที่ผาแต้ม เป็นต้น โดยผู้คนเหล่านั้นจะได้รับอิทธิพลจากจีนและอินเดีย ซึ่งเป็นประเทศใหญ่

และมีอำนาจทางเศรษฐกิจสังคมและการปกครองเหนือดินแดนอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้มาก่อน ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ดังจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้ กลุ่มคนที่เรียกว่าชนเผ่าในประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในสองสายตระกูลนี้ คือ ถ้าอยู่ทางตอนเหนือของแผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเอเชียอาคเนย์จะเป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาในตระกูลจีน - ทิเบต แต่ถ้าอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเป็นกลุ่มที่ใช้ภาษา ในตระกูลมอญ - เขมร ต่อมาภายหลังเมื่อกลุ่มคนไทยหรือไต ที่เป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาในตระกูลไท - ไต ได้อพยพลงมาจากตอนใต้ของประเทศจีน และได้มาใช้อำนาจการปกครองเหนือคนพื้นเมืองเดิมที่อาศัยมาก่อนทำให้คนพื้นเมืองเดิมที่เคยอาศัยอยู่อย่างสงบ ณ บริเวณที่เป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบันที่เรียกตนเองว่า “กวย” ซึ่งหมายถึง ความเป็นคนหรือมนุษยธรรมดา ได้เปลี่ยนไปเป็น “ส่วย” บ้าง “บรู” บ้าง “ซา” บ้าง ตามสภาพแวดล้อมที่ต้องการจะสื่อความหมายของกลุ่มคนที่เข้ามามีอำนาจเหนือกว่าที่จะใช้เรียกเพื่อแสดงให้เห็นถึงสถานภาพทางสังคม การเมืองของกลุ่มตน และกลุ่มที่ถูกเรียก ดังนั้นคนกลุ่มเดียวกันจึงอาจถูกเรียกชื่อได้หลาย ๆ อย่างแตกต่างกันไป เช่น เผ่าบราว หรือเผ่าละเว หรือเผ่าเกรียง หรือเผ่าแะและเผ่าซ่า หรือส่วย หรือกวย เป็นต้น ดังนั้นถ้าหากจะถามว่ากวยหรือส่วยคือใครก็คงจะตอบได้เพียงกว้าง ๆ ว่า “คือคนพื้นเมืองกลุ่มหนึ่งที่พูดภาษาในตระกูลมอญ - เขมร และมีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งในอดีตและปัจจุบัน แม้จะมีบางส่วนได้ถูกกลืนกลายทางภาษาและวัฒนธรรมไปบ้างแล้วก็ตาม” ส่วนรายละเอียดทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของพวกเขาเป็นมาอย่างไร และมีลักษณะสำคัญอย่างไรบ้างนั้นจะได้นำเสนอต่อไป ดังนี้

4.2.1.1 ประวัติศาสตร์ของชนชาวกวย

เรื่องราวของชนเผ่ากวย หรือส่วยไม่มีการบันทึกไว้โดยตรง แต่ก็พอสันนิษฐานได้จากพงศาวดารและประวัติศาสตร์ของลาวและของไทยในยุคต่าง ๆ เช่น พลับพลึง คงชนะ (2534 : 7-9) ได้นำเสนอเรื่องประวัติศาสตร์ลาวโดยทั่วไปในหนังสือลาว : สังคมศาสตร์ ซึ่งได้พูดถึงความเป็นมาของประเทศลาวและได้เกี่ยวข้องไปถึงพวกซ่า ซึ่งเป็นชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งของกวยด้วย ดังนี้

ดินแดนลาวในปัจจุบัน ได้ปรากฏร่องรอยว่ามีมนุษย์ตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ทั้งนี้จะเห็นได้จากโครงกระดูก และเครื่องมือหินก่อนกลมในเทือกเขาภูลอย บริเวณภาคเหนือของลาว รวมทั้งเครื่องมือหินขัดด้านเดียว ซึ่งเรียกว่า “วัฒนธรรมห้วยบิณฑ์” รวมทั้งแท่งหินที่พบในบริเวณทุ่งไหหิน ซึ่งนักโบราณคดีสันนิษฐานว่า ใช้เป็นที่เก็บศพของมนุษย์ในยุคที่รู้จักใช้โลหะแล้ว ผู้สร้างสมวัฒนธรรมนี้คือ พวกออสโตรเอเชีย ซึ่งมีชีวิตอยู่ประมาณ 20,000 ถึง 10,000 ปีก่อนคริสตศักราช

นอกจากหลักฐานทางโบราณคดีแล้ว ยังมีนิทานปรัมปราของลาวเรื่องปู่ลาวเซิง ผู้ซึ่งใช้เหล็กเผาไฟเจาะรูน้ำเต้ารูหนึ่ง อีกรูหนึ่งใช้สีกั่วเจาะ ดังนั้นมนุษย์ที่ออกมาทางรูที่ใช้สีกั่วเจาะ ซึ่งได้แก่ พวกไท ลาว และญวน จึงมีผิวขาว ส่วนพวกที่ออกมาทางรูที่ใช้เหล็กเผาไฟจึงมีผิวคล้ำ ได้แก่ **พวกข่า พวกข่อย** ซึ่งกลายเป็นข้าทาสของพวกไทยลาว พวกข่า และพวกละว้า (ลัวะ) คงเป็นชาวพื้นเมืองซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนลาวปัจจุบันเมื่อ 2,000 ปีมาแล้ว นิทานเรื่องนี้ให้ข้อสังเกตว่ามนุษย์ที่อาศัยในลุ่มน้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบัน มีกำเนิดจากแหล่งเดียวกัน ข้อสังเกตนี้อาจพิจารณาเพิ่มเติมได้จากประวัติเมืองแกง (สิบสองจุไทย) ซึ่งเล่าว่ามีเทพบุตรกับเทพธิดา 5 คู่ อาศัยอยู่ในน้ำเต้าซึ่งลอยตกลงมาอยู่บนภูเขา บุคคลเหล่านี้ได้ลงจากภูเขามาพบหนองน้ำสกปรกน้ำเสีย แต่คู่แรกผ่านไปโดยไม่อาบน้ำ ผิวจึงคล้ำกลายเป็นต้นตระกูลของพวกข่า ส่วนอีก 4 คู่ ลงอาบน้ำ ผิวพรรณจึงผ่องใส กลายเป็นต้นตระกูลพวกไท ลาว ฮ่อ และญวน นอกจากนี้พงศาวดารล้านช้างยังเล่าเรื่องในลักษณะเทพปกรณัม โดยกล่าวถึงวีรบุรุษผู้หนึ่งชื่อ “ขุนบรม” ว่าเป็นเทวดาที่พระอินทร์ส่งลงมาจุติยังโลกมนุษย์เพื่อปกครองเมืองหนองแส (ปัจจุบันคือเมืองตาลีฟู) ซึ่งเป็นหนึ่งใน 12 แคว้นของเผ่าไท ที่เรียกว่า สิบสองจุไทย หรือสิบสองผู้ไท สันนิษฐานว่าศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เมืองแกง (ปัจจุบันคือเดียนเบียนฟู)

ดังนั้น จึงเห็นได้วก่อนที่เจ้าฟ้าร่มจะสถาปนาอาณาจักรล้านช้าง ลาวมิได้มีประวัติที่เป็นเอกเทศ หากแต่ว่ามีประวัติความเป็นมาร่วมกับชนชาติอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ชนเผ่าไท ซึ่งรวมทั้งไทยน้อยที่อยู่ในประเทศไทยในปัจจุบันด้วย หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า สมัยก่อนประวัติศาสตร์ของชนชาติไทย ก็มีความเป็นมาร่วมกับชนชาติลาวเช่นเดียวกัน ทั้งนี้จะเห็นได้จากภายหลังจากที่ขุน “ขุนบรม” รวบรวมแคว้นเล็กแคว้นน้อยเข้าด้วยกัน ก็ได้ขยายอำนาจโดยพระราชทานผู้คน ช้าง ม้า วัว ควาย ให้แก่โอรส 7 องค์ ไปสร้างเมืองใหม่ โอรสองค์โตชื่อ “ขุนลอ” ได้สร้างเมืองชะวา (หลวงพระบาง) ส่วนโอรสองค์รองลงไป ได้กระจัดกระจายไปสร้างเมือง ในดินแดนสิบสองปันนา หัวพันทั้งห้าทั้งหก เมืองพวน(แขวงเมืองเชียงขวาง) บริเวณภาคเหนือของไทยในปัจจุบัน และลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เหตุการณ์ที่พงศาวดารบันทึกไว้ สันนิษฐานว่าคงจะเกิดขึ้นประมาณปี ค.ศ. 756 หรือ ศตวรรษที่ 7 ซึ่งถ้าเชื่อกฎะณัติที่ว่า ถิ่นกำเนิดของชนชาติไทย - ลาว อยู่ในบริเวณตอนใต้ของจีน ระยะเวลานั้นก็จะเป็นระยะเวลาที่ เผ่าไท - ลาว ได้เริ่มทยอยกันอพยพลงมาในดินแดนตอนเหนือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงเห็นได้ว่าการศึกษาทางโบราณคดี มานุษยวิทยา รวมทั้งตำนานสำคัญ เช่น ตำนานสิงหนวัติ สุวรรณโคมคำ ท้าวสูงขุนเจือง อูรังคธาตุ ตำนานไทยใหญ่ ตลอดจนพงศาวดารต่าง ๆ เช่น พงศาวดารล้านช้างเมืองแกง โยนก พงศาวดารเหนือ และชินกาลมาลีปกรณ์ เป็นต้น ล้วนแต่ให้

ภาพ “การสร้างบ้านแปงเมือง” ของเผ่าไท – ลาว ที่ขยายตัวจากบริเวณตอนใต้ของจีนลงมายังลุ่มแม่น้ำต่าง ๆ เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำดำ แม่น้ำแดง ในตังเกี๋ย และแม่น้ำสาละวินในพม่า

ลาวโบราณ (ผู้ลาว) ได้ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามลุ่มแม่น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ลุ่มแม่น้ำโขงและสาขา รวมทั้งบริเวณแม่น้ำอู๋ ซึ่งเป็นแม่น้ำใหญ่สายยาวที่สุด รองจากแม่น้ำโขง โดยพัฒนาขึ้นเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อย โดยการขับไล่ชาวพื้นเมืองดั้งเดิม คือ **พวกข่า** ซึ่งเป็นชนเผ่าตระกูลมอญ - เขมร พวกนี้ต้องถอยร่นเข้าไปอาศัยอยู่ตามป่าเขาตั้งแต่เหนือจรดใต้ แต่ลาวก็ต้องยอมรับอำนาจและวัฒนธรรมของจามปา ซึ่งรุ่งเรืองขึ้นในระยะเวลาครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 4 เช่นเดียวกับการยอมรับอำนาจ และวัฒนธรรมของขอมในคริสต์ศตวรรษ 10 เป็นต้นมา

ขึ้น ศรีสวัสดิ์ (2533 :127-129) ได้กล่าวถึงที่มาของคำว่า “ส่วย” หรือ “กวย” ในงานวิจัยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของชาวไทย- กวย “ส่วย” ในจังหวัดสุรินทร์ว่า การที่จะหาคำตอบเกี่ยวกับชาติกำเนิดของกวยว่าเป็นใคร มาจากไหนนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ถนัด เนื่องจากหลักฐานและเอกสารต่าง ๆ เท่าที่มีอยู่ไม่มีความชัดเจนพอที่จะตอบคำถามเหล่านั้นได้อย่างมากก็เพียงแต่เป็นข้อสันนิษฐานเท่านั้น อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับชาติกำเนิดของคนกลุ่มนี้ในหมู่นักภาษาศาสตร์และนักมานุษยวิทยา ได้ยอมรับกันว่าเป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลมอญ - เขมร มีเลือดผสมระหว่างพวกเวดดิ (Veddids) กับพวกเมลานีเซียน (Melanesian) มีรูปร่างหน้าตาใกล้เคียงไปทางพวกเขมร หรือพวกเงาะ คือผมหยิก ผิวคล้ำ จมูกบาน ริมฝีปากหนา และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันกับพวกข่าหรือละว้าแต่ถูกกลุ่มชนใกล้เคียงเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามลักษณะการมองและสถานภาพของกลุ่มนั้นๆ เช่น กลุ่มคนไทในประเทศลาว เรียกว่า “ข่า” กลุ่มคนไทในภาคเหนือเรียกว่า “ละว้า” กลุ่มคนเขมรในประเทศกัมพูชาเรียกว่า “กวยหรือโกย” และกลุ่มคนไทยในประเทศไทยเรียกว่า “ส่วย” แต่แท้จริงแล้วคือเผ่าพันธุ์เดียวกัน มีภาษาวัฒนธรรมและประเพณีคล้ายคลึงกัน ซึ่งมีหลักฐานทั้งในประเทศและนอกประเทศระบุตรงกันว่าชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษามุนด์ (Munda) ในแคว้นอัสสัม ประเทศอินเดียเป็นชนชาติเดียวกันกับ “กวย” หรือ “ข่า” ในแถบลุ่มน้ำโขง และลุ่มน้ำมูลในปัจจุบันและเชื่อว่าเป็นพวกนักรบของราชวงศ์ในตอนเหนือของอาณาจักรอินเดียมาก่อน ด้วยเหตุผลทางการเมืองและการสงครามจึงได้อพยพลงมาทางใต้และกระจายกันอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันเป็นบริเวณประเทศไทย ประเทศลาว และประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนามปัจจุบัน

จากข้อสันนิษฐานและการบอกเล่าดังกล่าวพอที่จะเชื่อได้ว่าชาวกวย และชาวข่า ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดอุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม มีความสัมพันธ์ในเรื่องชาติกำเนิดอย่างแน่นนอน และมีความสัมพันธ์กับชนพื้นเมืองเดิมในอินเดียตอนเหนือ ก่อนที่จะถูกเผ่าอารยันรุกราน แต่จะเป็นกลุ่มชนชาติมุนท์หรือชาติใดนั้นยังไม่อาจที่จะลงความเห็นได้

มีหลักฐานหลายแห่งระบุเอาไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับภูมิลำเนาเดิมของชาวกวย ว่า กวยเป็นเผ่าเขมรเดิมพวกหนึ่ง เรียกว่าเชื้อชาติมุนท์ ซึ่งอพยพมาจากอินเดียเมื่อครั้งถูกอารยันรุกราน โดยอพยพมาทางตะวันออกจนถึงลุ่มแม่น้ำคง (สาละวิน) และแม่น้ำของ (โขง) ตอนบนพวกที่อพยพไปทางแม่น้ำคง (สาละวิน) กลายเป็นบรรพบุรุษของพวกมอญ หรือรามัญ ส่วนพวกที่อพยพไปตามแม่น้ำของ(โขง) บางพวกไปอาศัยอยู่ตามที่ราบสูงแถบเทือกเขาตองเร็ก (ดงรัก) บางพวกเลยไปถึงที่ราบต่ำบริเวณทะเลสาบใหญ่และชายทะเล ต่อมาได้กลายเป็นบรรพบุรุษของพวกเขมร หรือเขมร และพวกที่อยู่อาศัยตามป่าเขาต่าง ๆ เรียกว่า ลัว ข่า ขมุ ส่วย กวย หรือ กูย แตกต่างกันไป นอกจากนี้ยังมีหลักฐานที่ระบุเอาไว้ว่าชนเหล่านี้ได้มีถิ่นที่อยู่กระจายอยู่ทั่วไปในเขตพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ตอนใต้ของประเทศจีน และประเทศลาว และตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศกัมพูชา การตั้งถิ่นฐานชนเหล่านี้มักจะอยู่กระจายตามภูเขาสูงหรือตามป่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่สามารถยอมรับวัฒนธรรมใหม่ของผู้ไทในประเทศลาวที่อพยพเข้ามาอยู่ร่วมในสมัยหลังได้ หรืออาจจะถูกชนชาติที่อพยพเข้ามาใหม่รังเกียจรุกรานก็เป็นได้ จึงได้พากันอพยพไปอยู่ในที่ปลอดภัย ในตำนานของไทยภาคเหนือและไทลื้ออ้างได้กล่าวถึงการต่อสู้ระหว่างชนเผ่าไทกับชนพื้นเมืองเดิมที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ก่อนที่บรรพบุรุษของชนเผ่าไทจะมาตั้งหลักแหล่งอยู่ในบริเวณประเทศไทยตอนเหนือ และประเทศลาวในปัจจุบัน ในสมัยที่ขุนบรมได้ส่งขุนลอไปสร้างอาณาจักรใหม่ที่เมืองขวา (เมืองหลวงพระบาง) นั้น ได้มีอาณาจักรของข่าอยู่ก่อนแล้ว ขุนลอต้องสู้รบกับข่าจนได้ชัยชนะและขับไล่ข่าหนีไปอยู่ที่อื่น หลังจากนั้นจึงได้สร้างบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นสืบมา

ในพงศาวดารเมืองละแวกได้กล่าวถึงชนเผ่ากวยอยู่ว่า “ครั้งหนึ่งกษัตริย์กัมพูชา ได้ขอความช่วยเหลือไปยังกษัตริย์กวยให้มาช่วยปราบอริราชศัตรู กษัตริย์กวยได้ยกกองทัพไปช่วยรบจนได้รับชัยชนะ และอาณาจักรกัมพูชา กับอาณาจักรกวยก็มีสัมพันธ์ไมตรีอันดีต่อกันเรื่อยมา” ในส่วนของราชอาณาจักรไทยก็ได้กล่าวถึงชนเผ่ากวยอยู่เช่นกัน ดังในกฎหมายลักษณะอาญาหลวง ร.ศ. 1974 (มีขุน) ประกาศห้ามไพร่ฟ้าประชากร ไม่ให้ยกลูกสาวให้กับคนต่างชาติ ต่างศาสนา เหล่านี้คือ ฝรั่ง อังกฤษ กัมตัน วิลันดา กุลา มลายู แขก กวย แกว และในกฎหมาย

ลงปีเดียวกันมาตรา 25 ได้กล่าวถึงคนต่างชาติที่มาสู่พระบรมโพธิสมภารและทำการติดต่อซื้อขายทางบก ทางเรือกับราชอาณาจักรไทยมี แชก พราหมณ์ ญวน ฝรั่งเศส จีน จาม วิลันดา ชาว มลายู กวย ขอม พม่า มารีญ ถ้าหากย้อนหลังขึ้นไปถึง พ.ศ. 2103 อันเป็นปีที่สมเด็จพระไชยเชษฐาธิราชแห่งล้านช้าง ทรงย้ายเมืองสำคัญจากหลวงพระบางมาอยู่ที่นครเวียงจันทร์ แล้วก็มีหลักฐานทางพงศาวดาร ตำนาน และเอกสารที่ระบุว่า บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง ต่ำจากเมืองเวียงจันทร์ลงมานั้น เคยมีบ้านเมืองเก่าแก่อยู่มาก่อนแล้ว เช่น เมืองปากห้วยหลวง เมืองศรีโคตรบอง และอื่น ๆ ยิ่งกว่านั้นในบริเวณทางฝั่งแม่น้ำโขงเข้ามาในเขตจังหวัดสกลนครก็มีเมืองโบราณเช่นกัน คือ เมืองหนองหาน ตั้งอยู่ริมหนองหานหลวงอยู่แล้วเช่นกัน หลักฐานทางจากพงศาวดารยังกล่าวว่าสมเด็จพระไชยเชษฐาธิราชต้องทำการปราบปรามพวก **ข้า** เผ่าต่าง ๆ ที่สร้างบ้านสร้างเมืองอยู่แถวฝั่งแม่น้ำโขง ในนครเวียงจันทร์ลงมาซึ่งในที่สุดพระองค์ก็หายสาบสูญไปในคราวยกทัพไปปราบพวก **ข้า** ในแขวงอัตปือ

ครั้นถึงพุทธศตวรรษที่ 23 สมัยเมื่อพระครูหลวงวัดโพนเสม็กนำเจ้าหน่อขัตติย์ไปเมืองจำปาสัก เมืองจำปาสักก็มีผู้ครองนครที่เป็นหญิงและปกครองบรรดาชาวบ้านชาวเมืองที่เรียกว่าพวก **“ข้า”**ทั้งหลาย การได้ราชสมบัติและสถาปนาเป็นเจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร การครองนครจำปาสักของเจ้าหน่อขัตติย์นั้นก็เป็นการยินยอม และการอุปถัมภ์ของนางเภาที่เป็นเจ้านครจำปาสักมาก่อนนั่นเอง

เมื่อตอนที่พวกเจ้าลาวกลุ่มพระวอ พระตา อพยพจากนครเวียงจันทร์เข้ามายังบริเวณลุ่มน้ำมูล - น้ำชี ในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 24 ก็มีเอกสารพื้นเมืองยโสธรกล่าวว่า พบแต่พวกผีที่เป็นเจ้าของป่าเขาและลำน้ำต่าง ๆ จึงมีการรบราฆ่าฟันกันก่อนที่จะตั้งหลักแหล่งได้ ฉะนั้นเมื่อประเมินจากหลักฐานทางเอกสารต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ก็พอที่จะตีความได้ว่าบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขง ตั้งแต่ตอนใต้ของนครเวียงจันทร์ลงมาเหนือนครจำปาสักหาได้เป็นที่รกร้างว่างเปล่าไม่ หากแต่มีการตั้งหลักแหล่งของกลุ่มชนที่พวกลาวเรียกว่าพวก **ข้า**อยู่แล้ว มีทั้งที่เจริญเป็นบ้านเมืองแล้ว และที่ไม่เจริญอยู่ตามป่าเขาและบริเวณภายใน

จากที่กล่าวมาพอที่จะเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ชนเผ่ากวยนี้ได้มีถิ่นลำนานาเดิมอยู่เป็นปึกแผ่นมีอาณาเขตปกครองตนเองอย่างมั่นคงมาก่อนจนเป็นที่ยอมรับจากต่างชาติเช่นเดียวกับชนชาติอื่น ๆ หลักฐานที่อ้างถึงได้ชี้ชัดเจนว่าเป็นในช่วงศตวรรษที่ 18 - 20 ได้มีอาณาจักรของชนเผ่ากวยตั้งอยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้อย่างแน่นอน และสันนิษฐานว่า จะอยู่ตอนใต้ของลาวและตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชา โดยอาณาจักรดังกล่าวนี้ได้มีความสัมพันธ์กับกรุงศรีอยุธยาด้วย แต่หลังจากนั้นเป็นต้นมาไม่พบว่ามีการติดต่อถึงอาณาจักรของชนเผ่ากวยอีกเลย

เข้าใจว่าคงจะถูกทำลายโดยกลุ่มคนไทในประเทศลาว หรือกลุ่มเขมรในกัมพูชา หรือไม่ก็ผสมกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนกลายสภาพไปเป็นส่วนหนึ่งของลาวและเขมรไป หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ชนเผ่ากวย (ส่วย ข่า ละว้า) คือคนพื้นเมืองเดิมเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีการอพยพมาจากประเทศอินเดีย และเคยรวมตัวกันเป็นอาณาจักรที่มั่นคงมาก่อน ต่อมาเมื่อคนเผ่าไทยคือคนไทในประเทศไทยและในประเทศลาวได้อพยพลงมา ชนพื้นเมืองเดิมซึ่งได้แก่พวกกวย สู้ไม่ได้จึงได้กระจัดกระจายไปอยู่ตามที่ต่างๆ และหลังจากนั้นมาก็ไม่สามารถที่จะรวมตัวกันได้อีก อาณาจักรของชนเผ่ากวยจึงสลายไป ชาวกวยที่เหลืออยู่บางส่วนได้ถูกผนวกเข้าไปเป็นทาสรับใช้ของฝ่ายที่ชนะบ้าง และบางส่วนได้อพยพไปอยู่ที่ปลอดภัยที่เป็นอิสระจากการปกครองของเผ่าอื่น โดยมีบางส่วนอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในเขตว่างเปล่าทางภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทยปัจจุบัน ต่อมาดินแดนส่วนนี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย และชนเผ่ากวยที่อาศัยอยู่ในถิ่นนี้ก็ได้กลายสภาพเป็นคนไทย และถูกคนไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาเรียกว่า “เขมรปาดง” และในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเรียกว่า “ส่วย” มากระทั่งปัจจุบัน

นอกจากนี้ ประจักษ์ สายแสง และทิวารักษ์ เสรีภาพ (www.thai-folksg.com) ได้พูดถึง ส่วยหรือกวยไว้ว่า ถิ่นเดิมของชาวกวย กวย หรือส่วย อยู่ทางตอนเหนือของกัมพูชา ประเทศกัมพูชา กวย กวย โกย เป็นคำที่สุภาพและพวกเขาก็ยอมรับ เพราะถ้าเรียกพวกเขาว่าส่วย จะเป็นคำที่ใช้เรียกแรง ๆ เรียกว่า จิกหัว เพราะแปลว่าพวกเขาต้องส่งส่วยให้แก่อยุธยา หรือกรุงศรีอยุธยา หรือกรุงรัตนโกสินทร์ ปัจจุบันคำก็ไม่ได้ส่งส่วยแล้ว เขาเรียกตัวเองว่า กวย กวย หรือโกย

ชาวกวยเคยเป็นรัฐอิสระ และเคยเป็นรัฐใหญ่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 เขายังยิ่งใหญ่อยู่และมีอำนาจมาก เคยส่งทูตมาค้าขายกับอยุธยาและเคยช่วยกษัตริย์เขมรปราบขบถ ต่อมาเขมรได้ใช้อำนาจทางทหารปราบปรามชาวกวย และผนวกอาณาจักรเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเขมร

พวกกวย กวย โกย ส่วย เป็นชนเผ่าหนึ่งที่พูดภาษาในตระกูลมอญ เขมร หรือออสโตรเอเชียติก มีเลือดผสมระหว่างพวกเว้ดิดกับพวกเมลานีเซียลพันธุ์ผสม หน้าตาดำผิวพวกเงาะหรือพวกเขมร ลักษณะเด่นคือ ผมหยิก ผิวดำ จมูกบาน ริมฝีปากบาง พวกนี้เป็นชาติพันธุ์เดียวกับละว้า ข่า ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งพูดภาษามอญทะ คล้าย ๆ กับ ภาษาในแคว้นอัสสัมในประเทศอินเดีย พวกกวยหรือส่วย ถิ่นฐานปัจจุบันกระจายอยู่ตามป่า ตามภูเขาสูง เพราะเคยปิดกั้นตัวเองไม่ยอมรับวัฒนธรรมใหม่ หรือไม่ก็ถูกกรูกรานจากชนชาติที่อพยพเข้ามาใหม่ เขาเลยไม่ทราบว่าจะไปไหนก็เลยเข้าไปอาศัยอยู่ในป่า คือที่ใดที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ พืชพรรณ

ธัญญาหารไม่ต้องเพาะปลูกก็มีมาก ทั้งเผือก ทั้งมัน ทั้งผัก เขาก็อพยพเข้าไปหรือถ้ามีการเพาะปลูกก็ขอให้ดินนั้นเป็นดินปุ๋ย ปลูกผัก ปลูกต้นไม้ขึ้นงอกงาม เป็นอาหารได้พวกเขาก็จะเข้าไปอยู่ ด้วยเหตุที่ขอบอพยพ พวกกวยซึ่งแต่เดิมมีพื้นฐานอยู่ที่เมืองกำแพงนคร ของกัมพูชา ก็อพยพเข้ามาทางเมืองอัตปือ เมืองแสนปาง จำปาสัก และเมืองสาละวัน ทางปากเซบ้องไฟของลาว แล้วข้ามโขงเข้ามาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยทางแก่งสะพือ ทางเขตอำเภอโขงเจียม ข้ามมาทางด้านนั้น พอข้ามเขมรมาก็จะกระจายออกไปอยู่ทั่วไปแยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือนหรืออพยพเข้ามา คาดว่าตั้งแต่ประมาณปลายกรุงศรีอยุธยา ประมาณพุทธศักราช 2245-2326 อพยพเข้ามาโดยพวกนี้มีหัวหน้าของเขาเอง คนไทยทั้งหลายเรียกพวกกวยด้วยถ้อยคำที่ไม่ค่อยไพเราะ เรียกว่า เขมรป่าดง เรียกว่า ส่วย แต่พวกเขาเรียกตัวเองว่า กวย ซึ่งแปลว่าคนในภาษาของกวย ชาวกวยเองไม่ค่อยยอมรับชื่อ ส่วย และเขมรป่าดง เขาอยากให้เรียกพวกเขาว่า กวย โกย กวย

ในปัจจุบันชาวกวยจะอาศัยอยู่มากในเขตตั้งแต่นครราชสีมาขึ้นไป จังหวัดบุรีรัมย์ อุบลราชธานี จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ หรือแม้แต่สุพรรณบุรีก็มี หลักฐานที่พบว่า พวกกวยเคยอยู่แถวนั้นก็คือ ชื่อของสถานที่ต่าง ๆ ที่ยังมีชื่อของภาษากวยอยู่ เช่น จากนครราชสีมาออกมา ทางรถไฟที่จะไปอุบลราชธานี จากสถานีชุมทางบ้านจระ สถานีแรกจนถึงสถานีบ้านพะไล กวยยังใช้ภาษาไทยก็ใช้ แต่พอถึงสถานีที่ 2 ชื่อสถานีบ้านพะเนา ภาษากวยโบราณ แปลว่า มะตูม ภาษาเขมรใช้ว่า พะเนิง ตอนหลังพะเนาก็กระจายออกไปมากมายเลยเป็นนามสกุลของคนหลายคนที่ย้ายด้วยพะเนา แต่คนบ้านพะไล บ้านพะเนา บ้านพระพุทธรูปไม่มีใครพูดภาษากวยได้เลย พวกที่พูดได้ก็ไปอยู่จังหวัด บุรีรัมย์ สุรินทร์ บางส่วนก็อยู่ที่ศรีสะเกษ อุบลราชธานี บางส่วนเข้าไปมหาสารคาม และร้อยเอ็ด และบางส่วนก็อยู่ที่สุพรรณบุรี

ปัจจุบันชาวกวย โกย กวย หรือส่วยจะพูดภาษาไทยแล้วก็ไปทำงานอยู่ทั่วไป บางคนไม่สามารถที่จะพูดภาษากวยได้ พวกกวยเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ศาสตราจารย์วัชร ปุณณโกต ได้ค้นจากตำราโบราณ พบว่า ในสมัยที่ขุนบรมได้ส่งขุนลอไปสร้างอาณาจักรใหม่ที่เมืองหลวงพระบางนั้น ได้มีอาจักรอยู่ก่อนแล้ว ขุนลอจึงได้ต่อสู้กับพวกข่าจนได้ชัยชนะและได้ขับไล่พวกข่าไปอยู่ที่อื่น ซึ่งเป็นการบอกชัดเจนว่าข่า หรือส่วยที่เป็นชนกลุ่มน้อยถูกขับไล่ออกไป นั่นก็หมายความว่าจริง ๆ แล้ว เขาก็เคยอยู่ทั้งฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงก็เยอะ ไม่ใช่เฉพาะกัมพูชาแต่รวมไปถึงที่ลาวด้วย ดร.ไพฑูริย์ มีโกศลได้เคยกล่าวไว้ว่าหลังจากที่ท่านได้ไปอ่านพงศาวดารเมืองสะเทวก จะพบข้อความที่กล่าวถึงพวกกวยเช่นเดียวกัน บอกว่าในครั้งหนึ่งพระเจ้าแผ่นดินของกัมพูเจียหรือกัมพูชาได้เคยร้องขอ ให้พวกกษัตริย์ของกวยเข้ามาปราบข้าศึก ซึ่ง

เข้ามาถูกราน กัมพูเจียหรือกัมพูชา กษัตริย์ของกวยก็ได้ยกทัพเข้าไปช่วยรบจนได้รับชัยชนะ นั้น แสดงว่าชาวกวยเคยมีอาณาจักอยู่ก่อนแล้ว และก็มีพระเจ้าแผ่นดินอยู่เหมือนกัน จะมีอำนาจ มากหรือไม่มากถึงกับพระเจ้าแผ่นดินของกัมพูชาเคยขอความช่วยเหลือ ซึ่งอาจจะไม่ป่าเถื่อน เหมือนสมัยปัจจุบัน สมัยปัจจุบันหมายถึงพวกกวยที่อยู่ตามภูเขาสูง ถ้าย้อนกลับไประหว่างพุทธ ศตวรรษที่ประมาณ 18-20 มีเอกสารหลายเรื่องทีกล่าวถึงอาณาจักรของชนเผ่ากวย บางเล่มก็ กล่าวที่ตั้งอยู่ในเขตแม่น้ำโขงทางตอนใต้ คือได้กัมพูชา เข้ามาทางเวียดนาม ตั้งอยู่บริเวณที่ราบ ลุ่ม โดยอาณาจักรดังกล่าวเคยมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรอยุธยาด้วย แต่หลังจากพุทธ ศตวรรษที่ประมาณ 18-20 ไม่มีเอกสารฉบับใดทีกล่าวถึงอาณาจักรของชนเผ่ากวยอีกเลย ที่เป็น อย่างนี้อาจเป็นไปได้ว่า เมื่อชนเผ่าไทได้อพยพเข้าสู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง ยังคงมีการต่อสู้ทาง สงครามกัน กับชนพื้นเมืองดั้งเดิม คือ กวยหรือกวย แล้วพวกกวยสู้ไม่ได้ก็ได้แตกกระจาย กระจาย เข้าไปในป่า กลายเป็นชนชาติพันธุ์กลุ่มเล็ก ๆ อยู่ในป่าทั่วไป พวกที่เข้ามาอยู่ในเมืองก็ได้ซื้อใหม่ ว่า ส่วย คงจะส่งส่วยให้กับอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ถึงได้ชื่อว่าส่วย ส่วยที่สุรินทร์จะเลี้ยช้างเก่ง มาก เมื่อย้อนดูประวัติศาสตร์ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ประมาณพุทธศักราช 2200 ในช่วงนี้กล่าวถึงว่า มีชนเผ่ากวยอพยพมาจากอัมพรีอ แสนปาง แห่งแคว้นจำปาสักเข้ามาอยู่ ตามภูเขาสูงไม่ยอมขึ้นกับใคร แล้วมีบันทึกเอาไว้ว่าในแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระที่นั่งสุริยามริ นทร์ หรือ ขุนหลวงเอกทัศ กษัตริย์องค์สุดท้ายของอยุธยา ประมาณพุทธศักราช 2302 ช้างเผือกซึ่งอยู่ในอยุธยา ซึ่งเป็นช้างเผือกของสมเด็จพระเจ้าเอกทัศแตกโรงหนีออกไปทางเขตของ อีสานเข้าไปยังเขตเมืองพิมาย ซึ่งการที่ช้างเผือกหนีออกไปก็เป็นคำเล่าลือกันว่าจะเป็นการลี้ภัย หรืออย่างไร เพราะว่าพระมหากษัตริย์ทรงมีบุญญาธิการอำนาจาสนาสูงส่งยิ่ง มีพระบารมีแผ่ไป นั้นย่อมจะมีช้างเผือกเข้ามาประดับบารมี ช้างเผือกก็เข้าไปถิ่นที่อยู่กับพวกกวย เจ้าเมืองพิมายก็ พากันติดตามช้างเผือกไปพบกับหัวหน้ากลุ่มชาวกวย หัวหน้ากลุ่มชาวกวยก็ใจดี มีไมตรีจิต ได้ ช่วยเจ้าเมืองพิมายติดตามช้างเผือก ทำยสุดท้ายก็ได้จับส่งมาถวายพระเจ้าเอกทัศได้ ชาวกวย เหล่านั้นก็ได้รับพระราชทานความดีความชอบ หัวหน้าก็ได้เป็นหัวหน้าปกครองหมู่บ้านชาวกวย ให้ขึ้นตรงกับเมืองพิมาย ระยะเวลาต่อมาพวกเจ้าเมืองที่มีเชื้อสายกวยก็มีโอกาสได้สนองรับใช้ เบื้องยุคลบาทตลอดมา

พวกไทกวยก็กระจายพื้นที่ทั่วไป มักเป็นที่สังเกตว่าจะตั้งหลักแหล่งอยู่ระหว่างแม่น้ำมูล กับเทือกเขาดงรัก อาจจะเป็นได้ว่าเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าซึ่งสะดวกในการเลี้ยงช้าง เพราะ ช้างกินอาหารในป่า และมีน้ำให้ช้างเล่น ในบรรดาจังหวัดในเขตอีสานแถวศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ มีชาวกวยอาศัยอยู่หนาแน่นกว่าจังหวัดอื่น ๆ เพราะแถวนี้มีอาหารให้ช้างกิน จนกระทั่ง

เดี๋ยวนี้อาหารชักเริ่มจะขาดแคลน ชาวทวายจึงมักจะพาช้างเข้ามาในกรุงเทพ หรือในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อเป็นการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด เชื่อว่าจำนวนชาวทวายที่เหลืออยู่ในปัจจุบันจะเหลือไม่ถึงร้อยละ 20 ของประชากรในเขตอีสาน ทางเขตอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ สุรินทร์ จะมีอยู่น้อยและเริ่มกลายสภาพไปเป็นส่วย-ลาว และส่วย-เขมรกันเกือบหมด เพราะต้องปรับตัวรับวัฒนธรรมอื่นที่สูงกว่า ต้องเข้าไปอยู่กับกลุ่มชนที่เจริญกว่า ก็เลยกลายเป็นกลุ่มที่มีวัฒนธรรมหลายอย่างรวมกันในตัว เรียกว่า มีสหวัฒนธรรม คือทวายทั้งหลายพูดภาษาลาวได้ พูดภาษาเขมรได้ พูดภาษาไทยกลางได้ ปัจจุบันทวายเป็นคนไปจนเกือบเป็นไทยทั้งหมด ยังคงเหลืออยู่ตามป่าเขาที่พอสังเกตได้ และยังพูดภาษาของเขาอยู่ ซึ่งถ้าเราฟังภาษาของชาวทวายจริง ๆ หลายคำก็ได้ไปจากคำไทย แล้วไปเพี้ยนเสียง โดยที่ไทยเองก็รับมาจากต่างชาติเหมือนกัน แล้วเสียงก็เพี้ยนไป ยกเว้นคำที่ไม่เพี้ยนใช้ภาษาของเขาเอง และไม่ยอมรับจากไทยเลย เช่น มะเขือเปาะ เรียกว่าเกื่อง ต้นกล้วย เรียกว่า คนเปรี้ยด มะขาม เรียกว่า คนพวัน แม่ เรียกอาแม๊ะ พ่อ เรียกว่า อาหนู ช้อน เรียกว่า บวง ช้าง เรียกว่า อาเจียง ทวายเป็นลักษณะภาษาวัฒนธรรมโดยเฉพาะ ลักษณะบ้านเป็นลักษณะบ้านใต้ถุนสูง เพื่อวางหูกทอผ้า วางกระดังใหม่ วัตถุเครื่องสาน บ้านจะเป็นบ้านเรียบง่าย ไม่มีการฉลุ ถ้าเป็นกระท่อมจะไม่มีใต้ถุน วัสดุที่หาได้ง่าย ใช้ตอไม้ไผ่ที่แก่จัดมาทำเป็นเสาบ้านปูด้วยพื้นไม้ไผ่ผ่าครึ่งตามยาว เหมือนปากใช้ค้อนทุบออก ใช้ไม้ยืนต้นมาผ่าทำเป็นพื้นก็ได้ พื้นจะขรุขระ ส่วนฝาบ้านก็ทำด้วยไม้ขัดแตะใบยาง หลังคาบ้านทำเป็นรูปจั่วมุงด้วยหญ้าคา แต่เดี๋ยวนี้เปลี่ยนเป็นเสาปูน พื้นปูน มีหลายห้อง

ส่วนพวกเสื้อผ้าก็มีพวกผ้าฝ้าย เขาจะปลูกไว้เองทอเป็นเสื้อ กางเกง ผ้าถุง ผ้าขาวม้า สีย้อมก็มีสีน้ำเงิน ที่ได้มาจากต้นคราม สีดำนอกจากผลมะเกลือ สีเหลือง เขามาจากขมิ้น แก่นขนุน และเข สีด่างจากครั่ง เปลือกหว่า ส่วนผ้าไหมเป็นที่น่าสนใจว่า พวกทวายที่เข้ามาในหมู่บ้าน มีความสามารถทอผ้าไหมได้ดี และค่อนข้างจะซับซ้อนในกระบวนการผลิต จึงทำให้ผ้าไหมของทวายมีราคาแพง ผู้ใช้ผ้าไหมต้องเป็นผู้มีฐานะดี ชาวบ้านไม่นิยมใช้ เพราะดูแลรักษายาก เขาจะใช้ในกรณีพิเศษ ส่วนยารักษาโรค ส่วนใหญ่ใช้ยาสมุนไพร ใช้หมอยากันบ้าง เรียกหมอยาว่า ครูเอ็กเจ็ก โรคที่เกิดก็หลายโรค แม้แต่ผีปอบเข้าก็รักษา การรักษาพยาบาลจะให้กำลังใจ เอาใจใส่ดูแลเหมือนญาติพี่น้อง มีการถ่ายทอดความรู้ รักษาโรคกระดูกแผลเรื้อรังต่าง ๆ ก็มีคนสอนอยู่ คนที่สอนก็เป็นพวกทิดหรือพวกจารย์ คือได้บวชเรียนกันมาแล้ว มีหมอดู หมอสะเดาะเคราะห์

จากงานเขียนและข้อสันนิษฐานจากหลักฐานอื่นที่กล่าวมา ซึ่งพอจะประเมินได้ว่าชาวทวาย หรือส่วย หรือกูย หรือโกย หรือข่า ซึ่งเป็นกลุ่มที่พูดภาษาในตระกูลมอญ – เขมร เป็นกลุ่ม

คนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในดินแดนที่เป็นบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาช้านาน ก่อนที่กลุ่มจีน – ทิเบต และกลุ่มไต หรือไท จะเข้ามาเสียอีก โดยเชื่อว่า กลุ่มชนชาวกวย หรือส่วยดังกล่าวได้สืบเชื้อสายมาจากชนพื้นเมืองเดิมของอินเดียตอนเหนือ แถบเทือกเขาหิมาลัย ซึ่งมีความชำนาญในการเก็บของล่าสัตว์และสามารถจับช้างมาฝึกหรือใช้งานได้ ซึ่งจะสังเกตจากภาษาที่ใช้กับช้างจะเป็นภาษาเฉพาะทั้งในภาคอีสานตอนล่างของไทย ในประเทศลาว ในหมู่ชาวกะเหรี่ยง ทางภาคเหนือ และภาคตะวันตกของไทย ก็จะใช้ภาษาเดียวกันทั้ง ๆ ที่คนเหล่านั้นไม่ได้มีการติดต่อสื่อสารกันเลย เช่นคำว่า “เฮา ๆ “ เมื่อต้องการสั่งให้ช้างหยุด หรือ “ตุ้ม ๆ “ เมื่อต้องการสั่งให้ช้างถอย หรือ “ดุน” เมื่อต้องการสั่งให้ช้างยกขา เพื่อส่งให้ควาญช้างขึ้นหลังช้าง เป็นต้น ต่อมาเมื่อกลุ่มคนในสายตระกูล ไทหรือไต และกลุ่มจีน - ทิเบต เข้ามา มีอำนาจปกครองกลุ่มคนดั้งเดิมซึ่งเป็นฝ่ายอยู่ใต้ปกครองจึงถูกเรียกชื่อแตกต่างกันไป และเพื่อความอยู่รอดอย่างปลอดภัย จึงได้ปรับตัวเองให้กลมกลืนกับกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกว่า ทั้งด้านภาษาวัฒนธรรม และการดำรงชีวิต ส่วนพวกที่ยอมรับผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าไม่ได้ ก็จะอพยพไปอยู่ในที่ที่ห่างไกล ปลอดภัยจากอำนาจใด ๆ ซึ่งพอมันที่ว่างให้อพยพไปได้ในอดีต เช่น ในเขตอีสานตอนล่างของประเทศไทย และชายแดนระหว่างรอยต่อของประเทศลาว – กัมพูชา และเวียดนาม ดังนั้นพื้นที่ดังกล่าว จึงมีคนกลุ่มดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า ชนเผ่า กวย หรือส่วย อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

4.2.1.2 สังคมวัฒนธรรมของชนชาวกวย

เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของชาวกวย หรือชาวส่วย ได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหลายที่ หลายแห่งด้วยกัน เช่น นิคม วงเวียน ได้ทำการวิจัยวัฒนธรรมส่วย (กวย) ด้านความเชื่อในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมของส่วย (กวย) ส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ เป็นแบบอย่างที่กำหนดด้วยข้อยกเว้น และข้อปฏิบัติ ความเชื่อในเรื่องผีสิง เทวดา มีปรากฏอยู่ทั่วไป นอกจากนี้ก็มีความเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ ปัจจุบันความเชื่อเหล่านี้ได้ลดความสำคัญลง เพราะอิทธิพลทางการศึกษา เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ (ไพฑูรย์ มีกุล, 2531: 54)

และเจริญ ไวรวัจนกุล กฤษณา วงษาสันต์ และสาโรจน์ อารยพงษ์ ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมของชาวกวยในส่วนของวัฒนธรรมสายอัตปือ (ส่วย) ว่า “วัฒนธรรมอัตปือ แสนปาง คือวัฒนธรรมที่แพร่หลายมาจากเมืองอัตปือ แสนปาง เข้าสู่บริเวณลุ่มน้ำมูล โดยชาวส่วย (กวย) ทางจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ และสุรินทร์ เป็นวัฒนธรรมของส่วยผู้ใช้ชีวิตอยู่กับการจับฝัก และใช้งานช้าง มีประวัติความเป็นมายาวนาน เชื่อกันว่าเป็นกลุ่มเดียวกับวัฒนธรรมมุนท์ แถบภูเขาหิมาลัย ประเทศอินเดีย ซึ่งอพยพเข้าสู่ลุ่มน้ำโขง ประมาณ 3,500 ปีก่อนคริสต์ศักราช

โดยตั้งถิ่นฐานรายเลียบลงมาตามลำน้ำโขง ส่วนรุ่นสุดท้ายที่อพยพเข้าสู่ลุ่มน้ำมูล นำโดยเชียงปุม (พระยาสุรินทรภักดี ศรีณรงค์) และคณาจารย์ หัวหน้าความอยู่ข้างอีก 4 ท่าน เมื่อพุทธศักราช 2260 เป็นรูปแบบชีวิตของผู้หิงสา โดยไม่กระทำตนเป็นผู้รุกราน ไม่ชอบการรุกรานหรือข่มเหง ชีวิตส่วยเป็นชีวิตที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ รักสันโดษ รักป่าเขา ลำเนาไพรอย่างเป็นชีวิตจิตใจ (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, 2533:2)

นอกจากนี้ ชื่น ศรีสวัสดิ์ ยังได้กล่าวไว้ในงานวิจัยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของชาวกวย (ส่วย) ในจังหวัดสุรินทร์ว่า “ชาวกวยโดยทั่วไปเป็นคนที่มิระเบียบวินัย และมีความเป็นเอกภาพในสังคมสูง โดยเฉพาะกลุ่มชาวกวยที่เรียกว่า กุยอะจิง (ส่วยช้าง) ที่นับถือผีปะก่า เมื่อถือผีปะก่าแล้วจะต้องเคารพและเคร่งครัดในศีลธรรมสูง ไม่ลักทรัพย์ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ประพฤติผิดทางเพศ ไม่พูดเท็จ ไม่มีความลับในหมู่ชาวกวยด้วยกัน มีความเคารพนบถ่อมเชื่อฟังผู้นำ และไม่ทะเลาะวิวาทกันเอง ยิ่งเมื่อตอนเข้าปะก่า (ตั้งสัจจะสาบานต่อกันตอนออกจับช้าง) ยิ่งถือเคร่งครัด ไม่เฉพาะแต่ผู้ที่ออกป่าจับช้างเท่านั้น แม้แต่บุคคลในครอบครัวที่อยู่ทางบ้านก็ต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัดเช่นกัน

ภาพที่ 4.1 สภาพบ้านเรือนของชาวกวยหรือส่วยหมู่บ้านตากกลาง ตำบลกะโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

ส่วนในด้านความเชื่อนั้นชาวกวย มีความเชื่อในเรื่องภูติผีปีศาจอยู่มากเช่นเดียวกับชาวไทยกลุ่มอื่นส่วนใหญ่จะเป็นความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมอันผูกพันกับชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพและความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ความเชื่อเรื่องปะก่า ผีปู่ตา ผีเจ้าเข้าทรง ผีปอบ เสน่ห์ยาแฝด เครื่องรางของขลัง เป็นต้น แต่ปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวกำลังถูกแทนที่ด้วยความเชื่อและค่านิยมสมัยใหม่ที่เข้ามาพร้อมกับการพัฒนาแผนใหม่ จึงทำให้ชาวกวยบางส่วนละเลยความ

เชื่อและประเพณีเดิมของตน หันมายอมรับนับถือวัฒนธรรมใหม่เช่นเดียวกับชาวไทยกลุ่มอื่น ๆ จะมีชาวกวยเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ยังคงรักษารูปแบบความเชื่อและวิถีชีวิตแบบเดิมของตนไว้ เพียงแต่มีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปบ้างเท่านั้น ซึ่งชาวกวยเหล่านี้เกือบทั้งหมดจะอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ห่างไกลจากสังคมเมือง เช่น ที่หมู่บ้านตากกลาง บ้านศาลา และบ้านโคกไทร จังหวัดสุรินทร์ เป็นต้น ซึ่งในหมู่บ้านดังกล่าวยังมีความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องเหล่านั้นอยู่ ถ้าหากเข้าไปในหมู่บ้านก็จะพบสภาพบ้านเรือนแบบดั้งเดิม และศาลปะกำ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับช้าง เช่น หนั่งปะกำ ไซ้ และเสลียง หรือแฉ่งช้าง เป็นต้น

ภาพที่ 4.2 ศาลปะกำและการเซ่นผีประจำของชาวกวยหรือส่วยหมู่บ้านช้าง จังหวัดสุรินทร์

ในเอกสารบรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป.ลาว ซึ่งรวบรวมโดยศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ ได้พูดถึงฮีดคองประเพณี ความเชื่อถือ และวัฒนธรรมสังคมของชนเผ่ากวยหรือส่วยไว้ในสมัยก่อนชนเผ่าส่วยมีความนิยมอยู่เรือนที่ปลูกขึ้นแบบผสมผสานระหว่าง เรือนของชนเผ่ากะตาง และเผ่าตริ แต่มาระยะหลังได้มีการเคลื่อนย้ายมาอยู่ร่วมกับเผ่าผู้ไทและเผ่าลาวได้มีการปรับปรุงรูปแบบของบ้านเรือนมาเป็นรูปทรงแบบชนเผ่าลาวโบราณ คือเป็นเรือนไม้ยกพื้น ปูและกั้นผนังด้วยไม้กระดาน มุงหลังคาด้วยหญ้าคา และพัฒนามาเป็นมุงด้วยสังกะสี และกระเบื้องเป็นลำดับตามสถานะทางการเงินของแต่ละครอบครัว ส่วนการนุ่งห่ม แต่ก่อนผู้ชายนิยมนุ่งผ้าเดี่ยว ใส่ต่างหูที่ทำด้วยเงิน หรือตะกั่ว เกล้าผม สักลาย ตัดเชี้ยว ใส่ปลอกแขน แต่มาในระยะหลังได้เปลี่ยนมานิยมใส่กางเกง ใส่เสื้อ ไม่ใส่ต่างหู และไม่ไว้ผมยาว ส่วนผู้หญิงยังนิยมใส่เสื้อผ้า และใส่ต่างหูที่ทำด้วยเงิน หรือตะกั่ว และมีแนวโน้มจะเปลี่ยนไปเป็นแบบเดียวกันกับเผ่าลาว และเผ่าผู้ไท สำหรับความเชื่อนั้นในสมัยก่อนจะนับถือผี โดยเฉพาะผีพ่อผีแม่ ผีปู่ย่าตายาย ที่ล่วงลับไปแล้ว ผีเรือน ผีบ้าน ผีประจำหมู่บ้าน ผีป่า ผีภูเขา ผีห้วยหนองคลองบึง และอื่น ๆ

ในปีหนึ่ง ๆ จะทำบุญจางะและบุญละปั๊บ เป็นการอุทิศหาคนที่ตายไปแล้ว แต่ปัจจุบันได้หันมานับถือทั้งผีและศาสนาพุทธบ้าง คริสต์ศาสนาบ้าง เช่นเดียวกับชนเผ่าอื่น ๆ ในสมัยก่อนชนเผ่าส่วยมีภาษาวัฒนธรรมมีบทร้องทำนอง ลำ มีนิทานพื้นบ้านเฉพาะเป็นของตนเอง แต่มาปัจจุบันได้เสื่อมถอยลง และยอมรับเอาวัฒนธรรมของลาวไปเกือบหมด (ศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ, 2005:103-104)

จากลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยหรือส่วย ดังกล่าวจะพบว่าทั้งในประเทศไทย และใน ส.ป.ป.ลาว จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ เรื่องความเชื่อประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนจะผูกพันอยู่กับเรื่องธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ คือเรื่อง ภูตผีวิญญาน และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีขึ้นที่จะเป็นไปเพื่อเซ่นสรวง เอาใจภูตผีวิญญานเหล่านั้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่จะนำไปสู่สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งขัดกับวิถีความเชื่อของชุมชนจึงเป็นไปได้ค่อนข้างช้า แต่ปัจจุบันเพื่อความอยู่รอด ชุมชนชาวกวย หรือส่วยได้มีการเปลี่ยนแปลงให้กลมกลืนกับกลุ่มชนที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งมีความเจริญกว่าไปเกือบหมดสิ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต สภาพบ้านเรือน การแต่งกาย รวมทั้งการนับถือศาสนา เข้ามาแทนที่ผี ซึ่งมีอยู่มากมายในอดีตด้วย โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่อยู่ในยุคโลกาภิวัตน์แทบจะหาความเป็นส่วยหรือกวยไม่พบเลย

4.2.1.3 สภาพปัจจุบันของชุมชนชาวกวย

เป็นเวลา 1 ปีเต็ม ที่ผู้วิจัยได้พยายามศึกษาค้นคว้า และสำรวจเพื่อที่จะหาคำตอบว่า ณ ปัจจุบันนี้มีชุมชนชาวกวยอยู่ที่ไหนบ้าง มีเท่าใด และมีในสภาพอย่างไร ทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ แต่ก็ยังไม่สามารถหาคำตอบที่ชัดเจน ได้เพียงประมาณการคร่าว ๆ ซึ่งก็พอที่จะประเมินภาพรวมเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าต่อไปได้บ้าง ซึ่งจะนำเสนอโดยแยกเป็นชุมชนชาวกวยในอีสานใต้และลาวใต้ ตามลำดับดังนี้

1) ชาวกวยในเขตอีสานใต้

ในเขตพื้นที่อีสานใต้ที่มีชุมชนชาวกวยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากจนได้ชื่อว่าเป็นเมืองส่วยในอดีต ได้แก่ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ บางส่วนของจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจุบันนี้ได้มีเพิ่มจังหวัดมหาสารคามเข้าไปอีก เนื่องจากมีชุมชนชาวกวยอพยพเข้าไปตั้งบ้านเรือนอยู่ ได้มีความพยายามที่จะหาจำนวนประชากรชาวกวยหรือส่วยในเขตอีสานใต้ตอนล่างมาเป็นลำดับ เช่น สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคนอื่น ๆ (2547 : 110) ได้มีการศึกษาและประมาณว่ามีอยู่ประมาณ 2 เปอร์เซ็นต์ หรือประมาณ 400,000 คนของประชากรทั้งหมดในเขตอีสานตอนล่าง โดยมีอยู่หนาแน่นในจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดสุรินทร์ ประเสริฐ ศรีวิเศษ ประมาณว่ามีอยู่ 10 เปอร์เซ็นต์ของประชากรในจังหวัดสุรินทร์ แต่จากการ

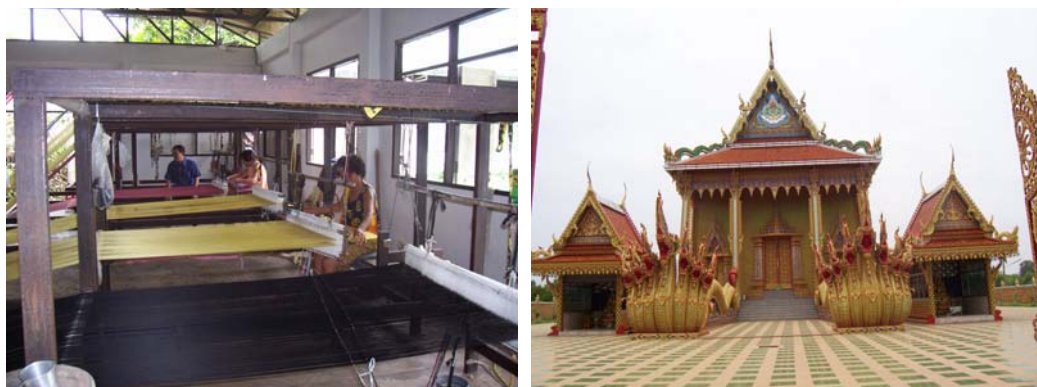
สำรวจของการวิจัยในครั้งนี้ โดยการส่งแบบสำรวจไปตามองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ 4 จังหวัด ดังกล่าว จำนวน 174 แห่ง ได้รับการตอบกลับมา จำนวน 69 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 39.65 ของจำนวนทั้งหมด พบว่ามีชุมชนชาวกวยอยู่จำนวน 64 แห่ง รวมจำนวน 188,134 คน โดยกระจายอยู่ตามพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนประชากรในจังหวัดพื้นที่อีสานใต้

ที่	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	คน
1	จังหวัดมหาสารคาม	1	1	1	900
2	จังหวัดบุรีรัมย์	8	13	47	21,908
3	จังหวัดสุรินทร์	10	16	125	59,632
4	จังหวัดศรีสะเกษ	13	33	205	102,886
5	จังหวัดอุบลราชธานี	1	1	4	2,808
รวม		33	64	382	188,134

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจประชากรชาวกวยโดยผู้วิจัย ในเขตอีสานใต้ ปี พ.ศ. 2550

จำนวนดังกล่าวจะมีความคลาดเคลื่อนอยู่บ้าง แต่เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งจังหวัดของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีอยู่ประมาณ 1,371,429 คน คิดเป็น 10 เปอร์เซ็นต์ ก็ประมาณ 137,142 คน และจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 1,458,969 คน โดยคิดเป็น 20 เปอร์เซ็นต์แล้วจะมีประมาณ 291,793 คน จากตัวเลขที่ได้มาจากการสำรวจ 188,134 คน คิดเป็น 39.65 เปอร์เซ็นต์ ถ้าหากคิดจาก 100 เปอร์เซ็นต์เต็มก็ได้ประมาณ 474,486 คน ซึ่งก็มีความใกล้เคียงที่น่าจะพอประมาณได้ว่า ปัจจุบันมีกลุ่มชนชาวกวยอยู่ในเขตอีสานใต้ประมาณสี่แสนคนเศษ ๆ และลักษณะเด่นที่สำคัญของชุมชนเหล่านี้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ เช่น ความเชื่อเรื่องผีและประเพณีการเซ่น การรำผีฟ้า ผีแถน และบางส่วนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้างของหมู่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ การทอผ้าของชาวบ้านเปือาะ ตำบลบึงบูรพ์ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น ส่วนอื่น ๆ ก็จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับชุมชนชาวลาวหรือไทย - ลาว เนื่องจากมีการปรับตัวเข้าหากันกับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง โดยอยู่ใกล้กลุ่ม ไทย - ลาว ก็จะปรับตัวเป็นกวย-ลาว อยู่ใกล้กลุ่มไทย - เขมร ก็จะปรับตัวเป็น กวย - เขมรไป

ภาพที่ 4.3 การทอผ้าของชาวบ้านบึงบอระเพ็ดและโบสถ์บ้านบึงบอระเพ็ด อำเภอบึงบอระเพ็ด จังหวัดศรีสะเกษ

2) ชาวลาวในเขตลาวใต้

ประเทศลาวมีพื้นที่ 236.800 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 5.68 ล้านคน มีชนเผ่ารวม 68 ชนเผ่า แต่ละเผ่า มีลักษณะพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันโดยสันติในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศในรูปลักษณะของการสลับสับหว่างกันอยู่ กล่าวคือ ไม่มีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นการเฉพาะ ทุกชนเผ่ามีความรักชาติ รักแผ่นดิน มีความเอื้ออาทรต่อกันภายใต้กรอบประเพณี วัฒนธรรมและภาษาพูดของตนเอง ส่วนภาษาเขียนได้ใช้ภาษาลาวเป็นเป็นภาษากลาง ในฐานะเป็นภาษาทางการ

รัฐบาลลาวได้มีการศึกษาค้นคว้าและจัดแบ่งชนเผ่าในลาวตามชนเผ่าต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับลักษณะพิเศษของแต่ละเผ่าและถูกต้องกับชื่อที่ชนเผ่าใช้เรียกตนเอง และเพื่อขจัดลบหลู่ชื่อที่นำไปสู่ความเสียชื่อเสียง ถูกหมิ่นประมาท และนำไปสู่ความหมาดหมางระหว่างกัน สร้างจิตสำนึกให้แต่ละเผ่ามีความภาคภูมิใจ ในเผ่าของตน ลบล้างร่องรอยแห่งความระแวงสงสัยระหว่างเผ่า เพื่อต่อต้านการแบ่งแยกของพวกคิดทรยศต่อชาติ ในขณะเดียวกันก็ต้องอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียม ฮีตคอง ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละเผ่า และเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาของพรรคและของรัฐบาลต่อไป

ภายหลังที่แนวลาออิสระ ได้จัดตั้งขึ้นในวันที่ 13 สิงหาคม ปี ค.ศ.1950 ได้มีการนำเอาชนเผ่าต่าง ๆ เข้ามาเป็นแกนนำในลาออิสระและรัฐบาล ในปี ค.ศ.1970 เป็นช่วงของการเตรียมประชุมใหญ่ครั้งที่ 1 ของพรรคศูนย์กลางแนวลาอสร้างชาติ ได้ปรึกษาหารือกันและจัดตั้งคณะกรรมการค้นคว้าเกี่ยวกับชนเผ่าขึ้นมา และได้มอบหมายให้คณะกรรมการชุดนี้ทำหน้าที่ค้นคว้าแล้วตีพิมพ์ชื่อเรียกชนเผ่าต่าง ๆ โดยมุ่งให้เกิดความสามัคคี เพื่อนำไปใช้ต่อการเมืองในระบอบการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยชาติ โดยยึดเอาที่ตั้งภูมิลำเนา ภาษา และ

ความหมายทางการเมือง จึงได้แบ่งประชาชนลาวออกเป็น 3 ชนชาติ คือ ลาวลุ่ม ลาวสูง และ ลาวเทิง รวม 68 ชนเผ่า คือ

1) ลาวลุ่ม

หมายถึงประชาชนลาวที่ดำรงชีวิตและมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ราบและริมแม่น้ำ ซึ่งประกอบด้วย 12 เผ่า ได้แก่ ลาว พวน ลื้อ ไทดำ ไทขาว ไทเมี่ยง ไทเหนือ ไทยี่ ย้ง และแซก

2) ลาวเทิง

หมายถึง ประชาชนลาวที่ดำรงชีวิตและตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามเชิงเขาและที่ราบสูง ซึ่งสูงกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 700 เมตร (ขึ้นไป) มี 36 ชนเผ่า คือ ขะมุ สะเม็ต บิด พ็อง ปวก ยรุ ผู้ม้อย กะเล็ง คอย ไฟ มะกอง กะตาง ปะโก๊ะ ละเวน ละแว ยะเหิม ตูย สุ สะปวน สอก ตริว ตะเลียง ตะโอย อาลัก กะตุ แยะ **ส่วย** เจง ดากจั่ง ละวี ละวก โอย ตองเหลื่อง กาโด ถิ่น และสามต่าว

3) ลาวสูง

ได้แก่ ประชากรในลาวที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง เหนือระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 1,000 เมตรขึ้นไป มีอยู่ 20 ชนเผ่า คือ มั่งขาว มั่งลาย มั่งคำ ย้าว แล่นแต่น กอปานา กอสี่ ดา กอมูจี กอเฟ กอพูซาง กอญยอด กอมูเติน กอจีจัน กอกงสาด ร่ายี ลาทุ มูเซอคำ มูเซอขาว และกวย

ภายหลังประเทศชาติได้รับการปลดปล่อย ในกองประชุมใหญ่ ผู้แทนทั่วประเทศเมื่อวันที่ 1-2 ธันวาคม 2518 ได้รับรองคณะกรรมการแห่งชาติศูนย์กลาง เข้าในโครงสร้างของรัฐบาล โดยศูนย์กลางดังกล่าวมีบทบาทเป็นเสนาธิการ ให้แก่คณะผู้บริหารของศูนย์กลางพรรค และรัฐบาลในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับชนเผ่าและนโยบายชนเผ่า ในกองประชุมครั้งนี้ มติของกรรมการเมืองศูนย์กลางพรรคเกี่ยวกับงานชนเผ่าต่าง ๆ โดยเฉพาะชนเผ่ามั่ง ในวันที่ 15-16 มิถุนายน 2524 ท่านประธานไกรสอน พรหมวิมาน ได้กล่าวว่า เผ่าใดก็ล้วนแต่มีลักษณะพิเศษเฉพาะของตนเอง ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของความเป็นชาติ ทุกชนเผ่าได้ผ่านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยความสมัครใจ ซึ่งแต่ก่อนเคยเรียกชื่อชนเผ่าต่าง ๆ ตามความหมายของการเมืองว่าลาวลุ่ม ลาวเทิง และลาวสูง คณะกรรมการชนชาติศูนย์กลาง ควรประสานร่วมมือกับแขนงการต่าง ๆ อำนวย้องพนักงานเผ่าต่าง ๆ พร้อมกับค้นคว้าปรึกษาหารือกันว่าควรจะเรียกอย่างไร และขึ้นบัญชีรายชื่อในเผ่า เพื่อให้เป็นข้อกำหนดของรัฐเรา”

เพื่อปฏิบัติตามแนวทางในทางนโยบายของพรรค โดยเฉพาะคำแนะนำของท่านประธานไกรสอน พรหมวิหาร คณะกรรมการของชนชาติศูนย์กลาง ซึ่งได้เข้ามาเป็นคณะกรรมการ

ชนเผ่าศูนย์กลาง ซึ่งมีการกิจและบทบาทเป็นเสนาริการให้แก่คณะกรรมการศูนย์กลางพรรค และสภารัฐมนตรีมีหน้าที่ในการสืบต่อ ค้นคว้านโยบายและงานค้นคว้าชนเผ่าต่าง ๆ คณะดังกล่าวได้ส่งนักวิชาการด้านชนเผ่าวิทยา ลงค้นคว้า โดยมีเป้าหมายในการค้นคว้าอยู่ที่**ภาษาพูด ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมสำคัญ จิตศาสตร์** และความหมายของชื่อเรียกของแต่ละชนเผ่า เพื่อค้นหาจุดพิเศษและเอกลักษณ์ของแต่ละชนเผ่า แล้วเรียกชนเผ่าใหม่ ขึ้นบัญชีชื่อ เพื่อที่จะมีการรับรองอย่างเป็นทางการ

จากการค้นคว้าวิจัยภายใต้กรอบนโยบายของพรรคและรัฐบาล ประกอบกับคำแนะนำของท่านไกรสอน พรหมวิหาร ในกองประชุมดังกล่าว โดยยึด 3 หลักการในการจำแนกชนเผ่า คือ ภาษาพูด ประวัติความเป็นมา ชื่อเรียกเดิมที่เรียกตนเองหรือที่คนอื่นเขาเรียก ฮีตคอง ประเพณีและวัฒนธรรม จึงสรุปได้ว่าในประเทศลาว มีชนชาติลาวเพียงชนชาติเดียวเท่านั้น แต่มีชนเผ่าซึ่งแบ่งเป็น 49 ชนเผ่า คือ **หมวดภาษาลาว – ไต มี 8 ชนเผ่า ได้แก่ แสก ยวน ไต ไทเหนือ ผู้ไท ย้ง ลาว ลื้อ หมวดภาษามอญ-เขมร 32 ชนเผ่า** คือ ขมุ กะตาง กะตู เกรียง กรี ชะแมร์ งวน เจง สามตำว สะดาง **ส่วย** ชิงมุน ยะเหิม ตะโอย เตรีียง ตรี ตุม แทน บิด เบรา ปะโก๊ะ ไปร ผ่อง มะกอง ม้อย ยรุ แยะ ละเม็ด ละวี โอย เออดู ฮ่ารัก **หมวดภาษาจีน – ทิเบต 7 ชนเผ่า** คือ ลิงลีลี ลีลา ลาหู่ โลโล ฮ้อ อาคา ฮายี และหมวดภาษาม้ง-อิวเมียน 2 ชนเผ่า คือ ม้งและอิวเมียน (กรมชนเผ่า, 2005 : ค-ป)

ปัจจุบันประชากรลาวมีประมาณ 5.68 ล้านคน ร้อยละ 62 ถือกำเนิดขึ้นหลังปี 2518 คนเหล่านี้รู้จักแต่ ส.ป.ป.ลาว และอีกร้อยละ 10 ซึ่งเป็นทหารอยู่ในสมัยรัฐบาลก่อนก็เช่นเดียวกัน จึงสรุปว่า ประชากรร้อยละ 70 เจริญเติบโตขึ้นมาในสังคมที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวที่เพิ่งผ่านไป หลังการปฏิวัติยุติลง ผู้มีอายุมักจะระมัดระวัง ไม่พูดถึงเรื่องราวในอดีต ในที่สาธารณะ หรือแม้แต่ในครอบครัว แม้ภายหลังจะมีการพูดถึงบ้างก็มักจะพูดเป็นสำนวนในลักษณะประณามรัฐบาลเก่า แต่ยกย่องผู้นำใหม่ แนวทางใหม่ ส่วนเรื่องก่อนหน้านั้นแม้จะพยายามพูดถึงก็ไม่ปะติดปะต่อกัน เพราะเป็นสิ่งที่ไร้ค่าที่จะพูดถึง และไม่มีกรอบที่จะวางเรื่องดังกล่าวไว้ ดีที่สุดคือต้องใช้คำศัพท์ของรัฐบาลใหม่ ในการพูดถึงเรื่องราวในอดีต เช่น คำว่า พวกขายชาติ พวกจักรวรรดิยม เป็นต้น หนังสือเรียนอันเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดประวัติศาสตร์แห่งชาติก็บันทึกเรื่องราวของลาวในอดีตไว้เฉพาะที่รัฐบาลใหม่ต้องการให้พูดถึงไว้เพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่จะพูดถึงประวัติการก่อตั้งพรรค การต่อสู้เพื่อชัยชนะและการหลอมรวมความเป็นชาติลาวภายใต้การนำพาของพรรคและรัฐบาล จากนั้นก็มีการยกย่องบุคคลสำคัญใน

คณะปฏิวัติ และชักชวนปลุกเร้าให้คนในชาติมีความรักชาติ เสียสละ หุ่่มเทเพื่อพัฒนาชาติ ให้มั่นคงและล้นพ้นจากความยากจน (แกรนทีอีแวนส์, 2549: 268-269)

สำหรับชนเผ่ากวยหรือส่วยได้มีการกล่าวถึงเพียงสั้น ๆ ว่า มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในประเทศลาว มาเลเซีย ประเทศเมียนมามาในสมัยพระเจ้าอาหลวยได้อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศลาว โดยมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในเขตเมืองในแขวงสะหวันเขต ต่อมาเมื่อเกิดภัยธรรมชาติและถูกบีบรัดทางสังคม จึงได้เคลื่อนย้ายมาอยู่เขตเมืองของแขวงสาละวัน แขวงจำปาสัก แขวงเซกอง และบางส่วนได้เคลื่อนย้ายไปอยู่ในประเทศใกล้เคียง เช่น กัมพูชา และไทย ปัจจุบันมีชนเผ่าส่วยหรือกวยตั้งภูมิลำเนาอยู่ในแขวงคำม่วน แขวงสะหวันเขต แขวงสาละวัน แขวงเซกอง และแขวงจำปาสัก ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งหมดประมาณ 45,498 คน (บรรดาชนชาติใน ส.ป.ป.ลาว, 2005: 103)

จากการศึกษาภาคสนามใน ส.ป.ป.ลาว จำนวน 4 ครั้ง รวม 12 วัน พบว่า คำว่ากวยในภาษาลาวไม่มีบันทึกไว้ในชนเผ่าเลย และไม่มีใครรู้จัก ส่วนคำว่าส่วย จะเป็นการรับรู้กันโดยทั่วไปและพอใจที่จะเรียกตัวเองว่าส่วย เพราะมีความหมายถึง การได้มีส่วยในการช่วยเหลือทางราชการ โดยการส่งทรัพย์สินหรือรายได้ไปช่วยรัฐ ซึ่งไม่ได้สื่อความหมายถึงความต่ำต้อยแต่อย่างใด ดังนั้นคำว่าส่วยในภาษาไทย และในลาวจึงสื่อความหมายไปคนละอย่าง คือ คำว่าส่วยในภาษาไทย หมายถึงชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาในตระกูลมอญ – เขมร ที่มีเชื้อคนไทย ซึ่งถูกราชการเรียกเก็บส่วย จะเรียกว่าส่วยทั้งหมด รวมถึงเผ่าอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากในลาวด้วย เช่น กะตุ ละแว บราว เป็นต้น แต่คำว่าส่วยในภาษาลาว หมายถึงคนเผ่าหนึ่งในบรรดาชนเผ่าทั้ง 49 เผ่า ในลาวที่พูดภาษาในตระกูลมอญ – เขมร ซึ่งมีภาษาวัฒนธรรมเป็นของตนเองต่างหาก ดังนั้นในการศึกษาภาคสนามใน ส.ป.ป.ลาวจึงมุ่งศึกษาชุมชนที่เรียกตนเองว่าส่วย โดยตรง 2 แห่ง ชุมชนกะตุ 1 แห่ง และชุมชนลาวที่เข้ามาอยู่ผสมผสานกับส่วยในอดีต 2 แห่ง ดังนี้

1. หมู่บ้านชาวส่วยในลาวใต้

วันที่ 21-22 มีนาคม 2550 ได้เดินทางลงพื้นที่หมู่บ้านส่วย 2 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านแรกคือ บ้านม่วงไขหน่วยที่ 1 ซึ่งเป็น 1 ใน 6 หมู่บ้านที่มารวมกันเป็นบ้านอุดมสุขในเขตเมืองบางเจียงเจริญสุข แขวงจำปาสัก มี 89 หลังคาเรือน ประชากร 530 คน เดิมอยู่บ้านกวางสี แถบเทือกเขาในเขตเมืองบางเจียงเจริญสุข ซึ่งเป็นฐานที่มั่นสำคัญในการต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาล ในสมัยสงครามปฏิวัติ ชาวบ้านทั้งหมดนับถือคริสต์ศาสนา ไม่มีพื้นที่ทำนา มีการทำข้าวไร่ ซื้อข้าวกิน รายได้มาจากการรับจ้างทำงานในสวนยางของบริษัทเวียดนามที่มาสัมปทานในลาว ไม่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมพิเศษแตกต่างจากชุมชนอื่น เนื่องจากมีการผสม

กลมกลืนกับเผ่าอื่น ๆ อีก 5 เผ่า และถูกหล่อหลอมเป็นคริสชนจนหมดแล้ว คงเหลือแต่สภาพบ้านเรือนเป็นแบบยกพื้นใต้ถุนสูง ผนังบ้านทำด้วยฟากไม้ไผ่ เหมือนบ้านชนเผ่าทั่วไป มีชาวบ้านบางส่วนถักหมวกและทำเครื่องจักสาน (สัมภาษณ์นายบ้านคำกอง สีหาเทวี, 22 มีนาคม 2550)

ภาพที่ 4.4 สัมภาษณ์ผู้นำชาวขวยหรือส่วย และสภาพบ้านเรือนชาวส่วย บ้านม่วงไข่ เมืองบาเจียงเจริญสุข แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว

หมู่บ้านที่ 2 คือ บ้านบก เมืองสุขุมมา แขวงจำปาสัก เมืองสุขุมมาได้ชื่อว่าเป็นเมืองส่วย เพราะมีชาวส่วยอาศัยอยู่มากที่สุดในลาวใต้ มีทั้งหมด 12 หมู่บ้าน จาก 50 หมู่บ้าน หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เมือง และอยู่ใกล้หมู่บ้านลาวก็จะกลายสภาพเป็นลาว การพูดจาของคนรุ่นใหม่จะเป็นภาษาลาวไปเกือบหมด เหลือเฉพาะคนรุ่นเก่าที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปเท่านั้นที่ยังคงสภาพเป็นส่วยอยู่ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญ คือ ไม่มีการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชนเผ่า แต่มีนโยบายหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวภายใต้รัฐบาลลาวที่พูดถึงเอกภาพ อีสรภาพ และเอกราช ด้วยเหตุนี้ความภูมิใจในความเป็นส่วยจึงไม่ได้รับการกระตุ้น เพื่อการยอมรับและความกลมกลืนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นคนลาว คนส่วยต้องปรับตัวเป็นลาว คล้ายๆ กับชนเผ่าอื่นๆ ในลาว

ภาพที่ 4.5 สัมภาษณ์ผู้นำส่วยและเด็กนักเรียนชาวส่วยบ้านบก เมืองสุขุมมา แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว

เมืองสุมาตั้งอยู่ที่ราบกลางทุ่ง เลยเมืองจำปาสักไปทางใต้ประมาณ 20 หลัก การไปมาระหว่างเมืองเป็นทางแดง แต่ระหว่างหมู่บ้านต่อหมู่บ้านยังเป็นทางดิน และส่วนใหญ่เป็นทางดินลูกรัง เมื่อถึงหน้าฝนจะถูกตัดขาด กัดเซาะ ถือว่าเป็นถิ่นทุรกันดารของแขวงจำปาสัก โดยเฉพาะในหมู่บ้านส่วยจะลำบากอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง อาชีพ การใช้ชีวิต การศึกษา สุขภาพอนามัย ยังนิยมกินสุก ๆ ดิบ ๆ และเชื่อถือธรรมเนียมเดิม ๆ จึงเปลี่ยนแปลงได้ค่อนข้างยาก และอีกอย่างการศึกษาต่อมีน้อยมาก การไปหางานทำต่างถิ่นก็น้อยกว่าคนลาว เพราะไม่กล้าและขาดความสัมพันธ์กับคนภายนอก (กิแดด คำสอน, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2550) ประชากรวัยเด็ก จะพบว่ามียะอะผิดปกติในหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์นายบ้าน (คำสิงห์ ศรีธรรมวงศ์, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2550) ได้ทราบว่า บ้านบักมี 130 หลังคาเรือน ประชากร 759 คน พ่อแม่เคยเล่าให้ฟังว่าส่วยแถบนี้เคยไปมาหาสู่กันกับส่วยเมืองสุรินทร์ ครั้งหนึ่งเคยไปสุรินทร์ ฟังคนสุรินทร์พูดกันแล้วรู้เรื่องเกือบทุกคำ จนคนสุรินทร์สงสัยว่ารู้ได้อย่างไร นอกจากนี้พวกหนุ่มสาวที่ไปทำงานที่กรุงเทพ บางคนได้มีโอกาสพบกับคนส่วยจากไทย ว่าเป็นพวกเดียวกันคุยกันได้ โดยคนในบ้านนี้ไปทำงานในไทยประมาณ 24 คน หมู่บ้านแถบนี้ยังเคยเลี้ยงช้างให้เจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาสัก ช้างได้หายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองในลาว ในปี พ.ศ.2518 ปัจจุบันไม่มีเหลือแล้ว

ภาพที่ 4.6 ครูและเด็ก ๆ บ้านส่วยเมืองสุมา แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว

หมู่บ้านที่เป็นหมู่บ้านส่วยดั้งเดิมและบ้านหลักที่ไม่มีภาษาอื่นเจือปน และไม่ยอมพูดภาษาอื่นเลย คือ บ้านลำเหลียวซึ่งอยู่ในป่าลึกของเขตเมืองสุมา ส่วนบ้านอื่น ๆ ได้แก่ บ้านบัก บ้านโพนฝั่ง บ้านกอก บ้านปาก่อ บ้านบะโงะ บ้านม่วง บ้านปันจาม บ้านกุดบ้านตะบูน บ้านโคก บ้านโพน บ้านลาด และบ้านผักตบ จะมีการผสมกลมกลืนกับชนกลุ่มลาว

และในทุกหมู่บ้านไม่มีประเพณี กิจกรรม หรือลักษณะเด่นเป็นพิเศษ นอกจากการดำรงชีวิตแบบธรรมชาติของคนในชุมชน เช่น ทำนา จักสาน จับกลุ่มคุยกันยามว่างและหาหาให้กันเป็นกลุ่ม ๆ ใต้ถุนบ้าน ซึ่งเป็นที่สังเกตว่าจะมีเด็ก ในแต่ละหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก แสดงว่ายังไม่มี การควบคุมอัตราการเกิดในหมู่บ้านเลย

2. หมู่บ้านชาวบราวหรือชาวละแวน

ในระหว่างวันที่ 2-4 กุมภาพันธ์ 2550 ได้เดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนาม ในหมู่บ้าน 2 แห่ง คือ หมู่บ้านชาวบราว หรือในเผ่าบราว บ้านหลักชาวแปด ทางไปเมืองปากซ่อง เป็นชุมชนใหม่ที่เพิ่งตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 30 ปีก่อน เนื่องจากทางรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้คนเผ่าต่าง ๆ ที่อยู่ตามป่าเขามารวมกันเป็นชุมชนเพื่อสะดวกในการควบคุมพื้นที่ไม่ให้ทำไร่เลื่อนลอย และอีกส่วนหนึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเนื่องจากบริเวณพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตภูเขียงบอละเวณ หรือพื้นที่ราบเชิงเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกกาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ในหมู่บ้านนั้น

ภาพที่ 4.7 สภาพบ้านเรือนและสวนกาแฟหมู่บ้านชาวละแวนหลักชาวแปด เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว

นอกจากจะมีชนเผ่าบราวแล้วยังมีกลุ่มคนลาวและเผ่าอื่น ๆ อยู่รวมกัน หลายเผ่า แต่จากการสัมภาษณ์ท้าวแก้วอุดร (แก้วอุดร, สัมภาษณ์ 3 กุมภาพันธ์ 2550) ได้ความว่าชนเผ่าบราวหรือที่คนอื่นเรียกเขาว่า เผ่าละแวก เนื่องจากในสมัยฝรั่งเศสปกครองชนเผ่าเหล่านี้อยู่ภายใต้การปกครองของนายทหารฝรั่งเศสที่ชื่อว่า ลุยเว เขาบอกว่า ภาษาบราวกับภาษาส่วยเป็นคนละภาษาฟังกันไม่เข้าใจ ชาวบราวในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่อพยพมาจากแขวงอัตปือ เพื่อหาที่ทำกินใหม่ที่ดีกว่าเดิม และส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ โดยให้เหตุผลว่าแต่ก่อนนับถือผีซึ่งผูกพันอยู่กับพิธีกรรมมากมาย แต่เมื่อมานับถือคริสต์แล้วมีแต่พระเจ้าองค์เดียว จะไม่มีพิธีกรรมอื่น ๆ ให้อยากและสิ้นเปลือง สภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ไผ่ ไม้ถาวร มุงด้วยหญ้าคา มีทุ่งข้าวเล็ก ๆ ไม่มีที่นา จะทำไร่ และสวนกาแฟเป็นหลัก นอกจากนี้แล้วได้เดินทางไปศึกษาสภาพหมู่บ้านชาวบราวหรือละแวก เมืองไซเซษฐา แขวงอัตปือ ได้พบกับครอบครัวของท้าวบุญลังนางปิง (ไม่มีนามสกุล) ที่ไปตั้งเต็นท์เก็บขี้ขี้ (ขี้ชัน) อยู่ระหว่างทางจากแขวงอัตปือไปด่านภูเกือชายแดนประเทศเวียดนาม พวกเขาจะอยู่ในป่า โดยไม่มีมุ้ง ไม่มีผ้าห่ม แต่อาศัยผ้าใบและกองไฟเป็นเครื่องป้องกันยุง แมลง และสัตว์ป่า ซึ่งจะอยู่ประมาณ 2-3 เดือน เมื่อเก็บได้มีชาวลาวกลุ่มหรือคนลาวมารับซื้อและส่งไปขายในตัวเมือง สองข้างที่ผ่านไปจะพบหมู่บ้านชนเผ่าตั้งอยู่เรียงราย แต่สอบถามดูแล้วเป็นคนละพวกกับส่วย ในระหว่างทางมีหมู่บ้านที่น่าสนใจอยู่หลายหมู่บ้าน เช่น บ้านดากตูด ของชนเผ่ากะตู่ บ้านหาดชัน ของชนเผ่าละแวก เป็นต้น แขวงอัตปือได้ชื่อว่าเป็นเมืองของชนเผ่าในจำนวนประชากร 1.7 แสนของคนแขวง เป็นชนเผ่า 60 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉพาะที่เมืองภูวง เป็นชนเผ่าเกือบทั้งหมด จึงเป็นดินแดนที่น่าสนใจศึกษา เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี

ภาพที่ 4.8 ชาวละแวก เมืองไซเซษฐา ขณะออกเก็บขี้ชันอยู่ระหว่างทางจากแขวงอัตปือไปด่านภูเกือชายแดนเวียดนาม

3. หมู่บ้านของชนเผ่ากะตู่

ในระหว่างวันที่ 11-13 ธันวาคม 2549 ได้เดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามของชุมชนเผ่ากะตู่ที่หมู่บ้านชนเผ่าจำลอง น้ำตกผาส้มเมืองบาเจียงเจริญสุข และบ้านห้วยหนูใต้ เมืองเลางาม แขวงสาละวัน โดยได้ถามถึงภาษาและวัฒนธรรมของชนเผ่า โดยเฉพาะที่บ้านห้วยหนูใต้ เป็นหมู่บ้านของชนเผ่ากะตู่ ซึ่งเป็นชนเผ่าในตระกูลมอญ-เขมร มี 81 หลังคาเรือน 695 คน ทั้งหมดอพยพมาจากเมืองกะลัม แขวงเซกอง ในปี พ.ศ. 2507 มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองละมามและได้ย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านแห่งนี้ในปี พ.ศ. 2519 เพื่อหาที่ทำกินใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ตามนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นชาวบ้านจึงมีอาชีพหลักในการทำสวนกาแฟ ไร่ถั่วลิสง และทอผ้าแบบฝ้ายกด้วยลวดลายต่าง ๆ ที่สวยงามโดยปกติจะทอใช้เอง แต่พอขายได้บ้างก็เลยทอไว้ขายและมีการรวมศูนย์ จำหน่ายไว้ในศาลากลางบ้าน ซึ่งต่างคนต่างนำผ้าและผลิตภัณฑ์ที่ตนผลิตได้มาฝากไว้ เ็นมาตรวจนับและรับคืน ซึ่งจะมีคนเฝ้าประจำอยู่ 1 คน และมีการหักไว้ 5% จากทุก ๆ 100,000 ก็ปราศสินค้าค่อนข้างสูง แต่ทำมาจากมือทุกชิ้น (รองนายบ้านบัวทอง และคณะ, สัมภาษณ์ 12 ธันวาคม 2549)

ภาพที่ 4.9 ศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของชนเผ่ากะตู่ บ้านห้วยหนูใต้ เมืองเลางาม แขวงสาละวัน และสัมภาษณ์รองนายบ้านชื่อบัวทอง (ไม่มีนามสกุล)

ความน่าสนใจของชนเผ่ากะตู่ คือ ภาษาและวัฒนธรรม และการทอผ้า โดยภาษาของชนเผ่ากะตู่จะคล้ายคลึงกับภาษากวยหรือส่วยมากเกือบทุกคำจะตรงกัน ส่วนวัฒนธรรมความเชื่อนั้นจะนับถือผี ไม่มีวัด ไม่มีศาสนา ผีที่สำคัญ คือ ผีพ่อผีแม่ มีศูนย์รวมสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ซึ่งได้อัญเชิญมาจาก บ้านเก่าที่เมืองกะลัม ชาวบ้านจะมีความเชื่อสูงมากว่า ถ้าใครทำผิดจารีต จะถูกผีลงโทษด้วยการเจ็บป่วย ต้องปรับด้วยการกินควาย คือ ถ้าผิดน้อยจะฆ่าควายเลี้ยงผู้คนจำนวนหนึ่ง แต่ถ้าผิดมากจะฆ่าควายเลี้ยงคนทั้งหมู่บ้าน ในการทำพิธีกรรมจะมีเจ้าฮีด

ซึ่งสืบทอดมาจากบ้านเก่า เมืองกะลิม เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม นอกจากนี้คนในหมู่บ้าน ยังมีความเชื่ออีกว่า คนเราอาจตายได้ทุกเมื่อ เพื่อไม่ให้คนอื่นต้องลำบากในการจัดทำโลงใส่ศพ จึงมีการเตรียมหาโลงศพไว้ให้ตนเอง ดังนั้นจึงพบเห็นโลงศพตามหน้าบ้านหรือใต้ถุนบ้านอยู่ทั่วไป

ภาพที่ 4.10 โรงศพที่จัดเตรียมไว้ก่อนตายและการทอผ้าด้วยมือของชาวบ้านห้วยหนูใต้ เมืองเลางาม แขวงสาละวัน

คนในหมู่บ้านจะมีรายได้ค่อนข้างดี ซึ่งเป็นรายได้จากการขายพืชผล เช่น กาแฟ ถั่วลิสง และรายได้จากรัตนกรรม คือการทอผ้า และการจักสาน ตามบ้านจะมีผู้หญิงทอผ้าอยู่ใต้ถุนบ้าน เกือบทุกหลังคาเรือน สภาพบ้านเรือนจะเป็นครอบครัวแบบขยาย คือในหลังคาเรือนหนึ่งจะอาศัยอยู่หลายครอบครัว บางหลังคาเรือนมีคนอาศัยอยู่ถึง 16-17 คน รวม 5-6 ครอบครัว บุคคลสำคัญในหมู่บ้านคือ นายบ้าน หรือผู้ใหญ่บ้าน และพ่อคำจิด ซึ่งเป็นผู้รู้เรื่องราวจารีตประเพณีของหมู่บ้านนั้นเป็นอย่างดี แต่ที่น่าสังเกตคือ คนในหมู่บ้านยังไม่มีนามสกุล ถ้าชื่อตรงกัน ให้ดูจากคนข้างเคียง เช่น สามีภรรยา ลูกคนโต ลักษณะท่าทาง ได้แก่ อ้วน ผอม เล็ก ใหญ่ เป็นต้น หมู่บ้านนี้จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับบ้านเปาะ ตำบลบึงบูรพ์ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในเขตอีสานใต้ที่มีจุดเด่นคือการทอผ้า

4. หมู่บ้านชาวลาว หรือลาวลุ่ม

ในระหว่างวันที่ 23 -25 เมษายน 2550 ได้เดินทางไปเก็บข้อมูลในหมู่บ้านเกียดจั้ง และบ้านพะโพ ซึ่งเป็นหมู่บ้านเลี้ยงช้างในเขตลาวใต้ ทั้ง 2 หมู่บ้านตั้งอยู่บนพื้นที่ราบที่อยู่กึ่งกลางระหว่างป่าดงดิบ ที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติเขเปียน ซึ่งเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุดในลาวใต้เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนหลายลูก และบึงขนาดใหญ่เรียกว่าบึงพะโพ

ซึ่งเป็นทำเลที่เหมาะสมในการเลี้ยงปลุสสัตว์มาก ดังนั้นในกลุ่มหมู่บ้านที่อยู่ในละแวกนี้จึงนิยมเลี้ยงช้างกัน เช่น บ้านทบศอก บ้านเกียดโง้ง บ้านสมิง บ้านพรมลิก บ้านชะโนด เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ พ่อสุข ขุนมะนุ อายุ 82 ปี บ้านเลขที่ 52 บ้านพะโพ (พ่อสุข ขุนมะนุ, สัมภาษณ์ 24 เมษายน 2550) พ่อสุขเล่าว่าเดิมถิ่นนี้เป็นที่อยู่ของพวกชนเผ่า ซึ่งเลี้ยงช้างกันมาก่อน ต่อมาพวกลาวซึ่งอพยพมาจากทางเหนือของลาวแถว ๆ เมืองไชยะบุรี ได้เข้ามาอาศัยอยู่กับพวกชนเผ่า เมื่อประมาณ 4 ชั่วอายุคนมาแล้ว จึงได้ฝึกวิชาการจับช้างจากชนเผ่า จากนั้นก็ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ในสมัยที่พ่อเป็นเด็ก พ่อเป็นหมอช้าง ไตมาก็ไปจับช้างด้วยความสามารถเฉพาะตัว เคยจับช้างได้ที่ละ 3 - 4 ตัว และเคยมีช้างเป็นของตนเองถึง 20 เชือก ไตมาได้เป็นลูกเขยของหมอช้างใหญ่ และอยู่ในตระกูลช้าง ได้สืบทอดครูช้างสืบมาจนถึงปัจจุบัน ในอดีตเคยไปมาหาสู่ระหว่างกันกับชาวส่วยจากเขตอีสานใต้ เพราะมีการซื้อขายช้างให้กัน

ภาพที่ 4.11 สัมภาษณ์พ่อสุข ขุนมะนุ หมอช้างใหญ่บ้านพะโพ เมืองปทุมพอน แขวงจำปาสัก

จากการพูดคุยถึงเครื่องมืออุปกรณ์ในการจับช้าง ข้อห้ามในระหว่างออกจับช้าง และวิธีการจับช้าง รวมทั้งภาษาที่ใช้กับช้าง ก็ตรงกันกับที่ชาวส่วยในจังหวัดสุรินทร์ใช้ เช่นคำว่า เฮาๆ คือสั่งให้ช้างหยุด ตูมๆ คือสั่งให้ช้างถอย และดุนๆ คือสั่งให้ช้างยกขาหน้าส่งคนขึ้นหลังช้าง มีการนับถือผีปะกำ มีศาลปะกำ ทำเหมือนกันทุกอย่าง เพียงแต่ ณ ปัจจุบันหมู่บ้านเหล่านี้นับถือผีปะกำน้อยลง ส่วนที่อีสานใต้เป็นกลุ่มที่พูดภาษาส่วย ปัจจุบันในหมู่บ้านเหล่านี้นับถือผีปะกำน้อยลงและมีการจัดให้มีการนั่งช้างขึ้นเขา เพื่อชมโบราณสถานบนวัดภูอาสาทของบ้านเกียดโง้งด้วย โดยช้างที่บ้านเกียดโง้งมีอยู่ 13 เชือก บ้านพะโพมีอยู่ 5 เชือก บ้านสมิง 6 เชือก บ้านชะโนด 2 เชือก และบ้านนาทุ่งอีก 4 เชือก

ภาพที่ 4.12 การนำช้างมาใช้ในการท่องเที่ยวของบ้านเกียดโง้ง เมืองปทุมพอน แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว

หลังจากนั้นในวันที่ 24 เมษายน 2550 ได้เดินทางไปชายแดนของประเทศกัมพูชา ที่บริเวณด่านถาวรดงกะลอ แขวงเมืองเตง เพื่อที่จะไปค้นหาเมืองแสนปาง ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองปากเซ แขวงจำปาสักประมาณ 180 กิโลเมตร เมื่อไปถึงพบว่าสภาพทางเป็นลูกรัง แต่มีร่องรอยของถนนลาดยางสมัยฝรั่งเศสอยู่บ้างเป็นช่วง ๆ ซึ่งเข้าไปค่อนข้างลำบาก เมื่อไปถึงด่านชายแดน กัมพูชาต้องทำวีซ่า (VISA) ผ่านแดนด้วย ซึ่งไทยยังไม่ได้มีข้อตกลงกับกัมพูชา ประกอบกับไม่มีรถประจำทาง ส่วนรถที่นำไปจากลาวจะนำเข้าไม่ได้ จึงได้แต่ถามข้อมูล ซึ่งได้ความว่า เมืองแสนปางเป็นเมืองเล็ก ๆ อยู่ในเขตพื้นที่ของจังหวัดเชียงแตง (เรียกในภาษาลาว) หรือจังหวัดสตริงเตรง(เรียกในเขตกัมพูชา) ห่างจากด่านไปประมาณ 3 หลัก จะมีถนน เลี้ยวซ้ายไปอีก 5 หลัก ก็ถึง จึงสรุปความได้ว่า ที่เอกสารทางประวัติศาสตร์ ได้พูดถึงชาวทวยหรือชาวส่วยว่าอพยพมาจากเมืองอัตปือแสนปางนั้น สามารถยืนยันได้ว่า เมืองดังกล่าวมีอยู่จริง และเป็นเมืองที่เป็นดินแดนแห่งชนเผ่าในอดีต และบางส่วนในปัจจุบันด้วย

ภาพที่ 4.13 ด่านชายแดนดงกะลอฝั่งลาวและฝั่งกัมพูชา ทางผ่านไปจังหวัดเชียงแตง ของกัมพูชา

สรุปผลการวิจัยข้อที่ 1 จากคำถามการวิจัยที่ว่าสภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ที่มีลักษณะเด่นในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีอยู่ที่ไหนอย่างไรบ้างนั้น **ตอบได้ว่า** ปัจจุบันมีชุมชนชาวกวยอาศัยอยู่ในเขตอีสานใต้ประมาณ 474,686 คน โดยกระจายกันอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ ส่วนในลาวใต้มีชาวกวยอยู่ประมาณ 45,498 คน ส่วนใหญ่อยู่ในเมืองจำปาสัก เมืองบาเจียงเจริญสุข และเมืองสุขุมมา แขวงจำปาสัก เมืองเลางาม แขวงสาละวัน และเมืองไชยเซษฐา แขวงอัตปือ ส่วนลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณี ความเชื่อที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่จะนับถือผีและมีพิธีกรรมเกี่ยวกับผีเป็นหลัก เช่น ผีประจำของชาวส่วยหมู่บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ ผีบรรพบุรุษ ผีบ้าน ของชาวส่วยเมืองเลางาม แขวงสาละวัน ส.ป.ป.ลาว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอาชีพที่เด่น คือ การเลี้ยงช้างของหมู่บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ การทอผ้าของหมู่บ้านบึงบอว์ จังหวัดศรีสะเกษ ในอีสานใต้ และการเลี้ยงช้างของหมู่บ้านพะโพ บ้านเกียดโจ้ง เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก และการทอผ้าของบ้านห้วยหนูใต้ เมืองเลางาม แขวงสาละวันในลาวใต้ เป็นต้น

4.2.2 ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร

จากคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ซึ่งเป็นการศึกษาถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยได้มีการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางด้านประวัติศาสตร์และการสัมภาษณ์เจาะลึกในพื้นที่ พร้อมทั้งเปรียบเทียบภาษาของชนเผ่ากลุ่มต่าง ๆ ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ด้วย เพื่อการยืนยันว่าชุมชนดังกล่าวมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร ซึ่งผลการวิจัยสามารถแยกได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ในเชิงประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์

ถ้าหากวิเคราะห์จากเอกสารทางประวัติศาสตร์และคำบอกเล่าของผู้อาวุโสแห่งหมู่บ้านชาวส่วย เมืองสุขุมมา และข้อมูลจากการลงศึกษาภาคสนามแล้ว สามารถที่จะยืนยันได้ว่าชาวส่วยในเขตลาวใต้ของประเทศลาว และชาวกวยในเขตอีสานใต้ของประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งในเชิงประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ ดังนี้

จากเอกสารชื่อพิพิธภัณฑชาวเขา online@www.hilltribe.org ได้กล่าวถึงชาวกูย (Kui) หรือกวย (Kuoy) หรือส่วย (Shay) ว่าชาวกูยมีถิ่นเดิมอยู่บริเวณตอนเหนือของเมืองกำปงธม

ประเทศกัมพูชา ชาวญายเคยเป็นรัฐอิสระ ในศตวรรษที่ 20 เคยส่งทูตมาค้าขายกับอยุธยา และเคยช่วยกษัตริย์เขมรปราบขบถ ต่อมาเขมรได้ยกกำลังทหารมาปราบชาวญายและผนวกอาณาจักรเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเขมร ชาวญายชอบการอพยพไปหาที่อันอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูก ชาวญายอพยพขึ้นเหนือเข้าสู่เมืองอัตปือแสนปาง จำปาสัก ตอนใต้ของลาว อพยพข้ามลำน้ำโขงเข้าสู่ภาคอีสานทางด้านแก่งสะพือ อำเภอโขงเจียม หลังจากนั้นลูกหลานของชาวญายได้แยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือนตามที่ต่าง ๆ ชาวญายอพยพเข้าประเทศไทยครั้งใหญ่ในตอนปลายอยุธยา (พ.ศ. 2245-2326) ชาวญายที่อพยพเข้ามาจะมีหัวหน้าของตัวเอง คนไทยเรียกชาวญายว่า “ส่วย” ในขณะที่ชาวญายเรียกตัวเองว่า กวย ญาย โกย หรือกวย ซึ่งแปลว่าคน ปัจจุบันพบชาวญายในจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ นครราชสีมา มหาสารคาม ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และสุพรรณบุรี (www.hilltribe.org:1. ใน3)

ในเอกสารประวัติความเป็นมา : ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ข้อมูล สาระ ความรู้ประเทศ (http:// www.baanjomayut.com: 1 ใน 3 และ 2 ใน 3) ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อสิ้นรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ.1761) อิทธิพลของขอมในแผ่นดินอีสานเริ่มเสื่อมลง หัวเมืองภาคอีสานของไทยนับตั้งแต่หนองหานลงไปจนถึงเมืองร้อยเอ็ด แต่ก่อนอยู่ใต้อิทธิพลของอาณาจักรขอมทั้งหมด ต่อมาได้ตกเป็นเมืองขึ้นของสุโขทัย ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงในปี พ.ศ.1827 เมื่อถึงสมัยพระเจ้าอู่ทองสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นในปี พ.ศ. 1893 แขวงเมืองร้อยเอ็ดได้ตกอยู่ในปกครองของอยุธยา ดังนั้น พระเจ้าฟ้ารุ่งจึงยกทัพลงไปตีเอาเมืองร้อยเอ็ดและเมืองอื่น ๆ อีกหลายเมือง เช่น เมืองพระศาสตร์ เมืองสะเซียน เมืองพระลิง เมืองพระนารายณ์ เมืองพระนาเทียน เมืองเซชะมาด เมืองสะพังสีแจ เมืองโพนผิงแดด

ประวัติศาสตร์ในสมัยโบราณภาคนี้เคยเป็นอาณาจักรขอมก่อนที่จะตกมาเป็นของไทย ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีชนชาวเขมรและส่วยปะปนอยู่กับชนชาติไทยทางตอนใต้ของภาค ส่วนทางตอนเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือมีชนชาวเวียดนามเข้ามาปะปนอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังสงครามมหาเอเชียบูรพา ได้มีชาวเวียดนามอพยพเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังมีชนชาติจีนอยู่ทั่วไปทั้งที่เป็นจีนแท้ และลูกผสม

เมื่อขอมเสื่อมอำนาจลง ไทยก็เริ่มมีอำนาจและเข้าครอบครองดินแดนแถบนี้และได้มีการอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่ง ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ราชอาณาจักรไทยมีอาณาเขตกว้างขวางมาก ชาวไทยพื้นเมืองกลุ่มหนึ่งซึ่งเรียกตัวเองว่า “ส่วย” “กวย” หรือ “กวย” ที่อาศัยอยู่เมืองอัตปือแสนปาง (แสนแป) ในแคว้นจำปาสัก ซึ่งขณะนั้นเป็นดินแดนของราชอาณาจักรไทยโดยสมบูรณ์ (เพิ่งเสียให้ฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ.2436 หรือ ร.ศ. 112) พวกเหล่านี้มีความรู้ความสามารถในการจับ

ช้างปามาเลี้ยงไว้ใช้งาน ตลอดทั้งการจับสัตว์ป่านานาชนิด ได้พากันอพยพข้ามลำน้ำโขงมาสู่ฝั่งขวา โดยแยกกันหลายพวกด้วยกัน

มีหลักฐานหลายแห่งที่พอจะยืนยันได้ว่าในพื้นที่ของลาวใต้ ได้มีกลุ่มชนเผ่าดังกล่าวอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น หนังสือบันทึกการเดินทางในลาวภาคหนึ่งปี พ.ศ. 2438 ของเอเจียน แอมอนิเย แปลโดยทองสมุทร โดเร และสมหมาย เปรมจิตต์ ตอนที่ 5 ที่ว่าด้วยการเดินทางจากเชียงแตงไปอัตปือและกล่าวถึงอัตปือตอนหนึ่งว่า “ มีคนบอกว่าจังหวัดดังกล่าวแวดล้อมด้วยภูแก่งกาง (Phou Kang Kang) ทางทิศเหนือและทิศใต้ติดกับเซเปียน (Se Pean) ทิศตะวันออกจรดภูเขาที่มีพวกชาวป่าเผ่าละแวกอาศัยอยู่ และทิศตะวันตกติดกับเซนัน้อย (Se Nam Noi) เลยนั่นไปอีกมีหมู่บ้านใหญ่ตั้งอยู่ใกล้ลำน้ำเซดังกล่าว และเป็นที่ทำให้คำอธิบายเกี่ยวกับชื่อ “น่าน้อย” ซึ่งบันทึกไว้โดย วันวุสทอฟ เกี่ยวกับภูอัตปือ พวกคนลาวมีรายชื่อในบัญชีภายใน หมายถึงพวกที่ขึ้นบัญชีไว้ในทะเบียนบางกอกมีจำนวน 3,000 คน ส่วนอีก 200 คนที่อยู่นอกทะเบียนนั้นเป็นแหล่งเพิ่มรายได้ของเจ้าเมือง อย่างไรก็ตามตัวเลขดังกล่าวไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง อาจจะเปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่สมัยนายพัน เดอ ราโกร ผ่านมาเขาได้ตั้งตัวเลขไว้ 1,000 คน และจำนวนพลเมืองทั้งหมดในกาลต่อมา เขาก็ได้ตั้งตัวเลขไว้เพียง 6,000 คนเท่านั้น ราชสำนักบางกอก อาจจะบีบบังคับให้ขึ้นทะเบียนเฉพาะจำนวนพลเมืองที่ทำงานได้ แต่จำนวนพลเมืองลาวทั้งหมดไม่อาจเปลี่ยนแปลงเท่าใดตั้งแต่ปี 1866 เป็นต้นมา ฉะนั้นผมจึงคิดว่าควรจะคำนวณเองเป็น 15,000 – 20,000 คงจะถูกต้องกว่า พวกคนลาวเผ่านั้นได้เสียภาษีอากรคนละ 1 หุน และสีหุนทองคำ (เท่ากับ 5 กรัม 25 เซนติกรัม) ต่อ 1 ปี สำหรับคนที่มีครอบครัว ส่วนคนโสดนั้นจะเสียคนละ 7 หุน (เท่ากับ 2 กรัม 625 มิลลิกรัม) **พวกชาวป่าที่ถูกครอบครองและขึ้นกับเมืองอัตปือ 20เผ่าด้วยกัน”** (เอเจียน แอมอนิเย, 2438:83) นอกจากนี้ตำนานเมืองนครจำปาศักดิ์ฉบับพะยามหาอำมาตยาธิบดี ในประชุมพงศาวดารภาคที่ 70 ตอนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “ครั้นพระเจ้ากัมมาเทวาทิวงศ์แล้วเมืองนั้นก็ว่างมาช้านาน เมืองหาภิ กษัตริย์ผู้ใดที่จะปกครองต่อไปไม่ มีแต่บ้านเรือนพวกลาวพวกส่วยตั้งเรียงรายอยู่” (ประชุมพงศาวดารภาคที่ 70 เรื่องเมืองนครจำปาศักดิ์, 2513 :158) และในพงศาวดารเล่มเดียวกันตอนตำนานเมืองนครจำปาศักดิ์ ฉบับหม่อมอมรวงศ์วิจิตร (ม.ร.ว. ปฐม) เรียบเรียง ได้ระบุไว้ตอนหนึ่งว่า “เมื่อก่อนจุลศักราช 1000 ปี เมืองนครจำปาศักดิ์นี้ยังเป็นทำเลป่าดง แต่มีชาวป่าเรียกว่า ข่า ส่วย กวย อยู่ สืบเชื้อสายต่อมาภายหลังลาวชาวเมืองเหนือ (มีเมืองศรีสัตนาคนหุต) พากันมาตั้งนิเวศสถานอยู่มากขึ้น แล้วพร้อมกับยกหัวหน้าแห่งตนขึ้นเป็นผู้ปกครองสืบตระกูลต่อมา” และอีกตอนหนึ่งที่กล่าวถึงพระครูโพนเสม็ด ได้พาญาติโยมอพยพมาจากเวียงจันทน์ ไปอยู่เมืองบัน

พายเพชร และย้ายมาตามลำน้ำโขงจนถึงนครจำปาศักดิ์บุรีศรี คือ จำปาศักดิ์ปัจจุบัน แล้วก็หยุดตั้งพักอาศัยอยู่ว่า “พวกศิษย์ซึ่งเป็นลาวและเขมรก็พากันแยกไปตั้งนิเวศสถานอยู่ ณ ที่ต่าง ๆ คละปะปนกันอยู่กับพวกข่า กวย ตามภูมิลำเนาอันสมควร” ซึ่งจากหลักฐานทั้งในทางประวัติศาสตร์ และจากการสำรวจข้อมูลของแขวงต่าง ๆ ในปัจจุบันทำให้เชื่อได้ว่า ในอดีตชนเผ่าที่เรียกว่า ข่าหรือส่วย หรือกวย นั้นมีอยู่ทั่วไปในเขตพื้นที่ของลาวตอนใต้ แต่เนื่องจากกลุ่มชนดังกล่าวถูกปกครองโดยเผ่าไทยลาว (ลาว) ความกลืนกลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์จึงเกิดขึ้นประกอบกับได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมืองและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ของลาวในปี พ.ศ.2518 จึงทำให้ชุมชนชาวกวยบางส่วนในลาวได้ โดยเฉพาะในเขตทุ่งเพี้ยหรือพื้นที่ราบ เปลี่ยนแปลงไปเกือบไม่เหลือร่องรอยความเป็นกวยอีกต่อไป ยกเว้นชื่อบ้านและชื่อสถานที่บางแห่งเท่านั้น คงเหลือความเป็นชนเผ่าทั้งในทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอยู่เฉพาะในพื้นที่ราบสูงบางแห่ง ในเขตทูกันดาร์ และป่าดงเท่านั้น

นอกจากหลักฐานที่เป็นเอกสารดังกล่าวแล้ว ยังมีข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของนายบ้านของบ้านบก เมืองสุขุมา ซึ่งท่านได้ให้ข้อมูลว่า ในสมัยที่ลาวยังเป็นเมืองขึ้นของไทย คนในท้องถิ่นนี้ได้มีการไปมาหาสู่กันเป็นปกติ แม้ปัจจุบันยังได้มีเวลาไปเยี่ยมญาติพี่น้องอยู่ฝั่งไทยอยู่บ้าง และสามารถพูดภาษาส่วยกันได้ทุกคำ จนบางครั้งคนไทยก็อดสงสัยไม่ได้ว่า คนลาวรู้ภาษาส่วยได้อย่างไร ส่วนพ่อสุข ขุนมะนุ หมอช้างใหญ่แห่งบ้านพะโพ เมืองปะทุมพอน ก็บอกว่าแต่ก่อนได้ไปมาหาสู่กันของคนเลี้ยงช้างเป็นปกติ พึ่งมาเห็นห่างจากกันในสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้เอง และปัจจุบันนี้ยังมีนายฮ้อยช้างจากฝั่งไทยเข้ามาหาซื้อช้างอยู่บางครั้งพ่อเองก็ไปส่งช้างให้กับคนไทยบ้าง โดยส่งไปที่เมืองไซยะบุรี แล้วค่อยข้ามไปทางภาคเหนือของไทยจึงส่งต่อไปกรุงเทพ ฯ และจังหวัดสุรินทร์ตามความประสงค์ (พ่อสุข ขุนมะนุ, สัมภาษณ์ 24 เมษายน 2550)

ภาพที่ 4.14 สภาพบ้านเรือนของหมอช้างที่เป็นนายฮ้อยช้างแห่งบ้านพะโพ เมืองปะทุมพอน แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว

เพื่อเป็นการยืนยันอย่างหนักแน่นอีกชั้นหนึ่งว่าชาวกวยในลาวใต้และอีสานใต้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทางประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์จริง ผู้วิจัยได้เดินทางไปศึกษาภาคสนามของเมือง 2 เมืองที่มีชื่อปรากฏในประวัติศาสตร์ของชาวกวยหรือส่วย ได้แก่ เมืองอัตปือ และเมืองแสนปาง ซึ่งก็พบว่ามียุจริง และผู้คนในท้องถิ่นได้เล่าถึงเรื่องราวของช้าง และเรื่องของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ไว้ตรงกันกับเอกสารในทางประวัติศาสตร์ จึงสามารถยืนยันได้ถึงความสัมพันธ์ถึงกลุ่มชนดังกล่าวว่าเป็นจริงอย่างแน่นอน

2) ความสัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรม

สิ่งที่ยืนยันถึงความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมได้ดีที่สุด คือ วิถีชีวิต ความเชื่อ และภาษาพูด จากหลักฐานที่ได้นำเสนอมาให้เห็นแล้วว่า ชาวกวยหรือส่วยทั้งในลาวใต้และอีสานใต้มีความเชื่อในเรื่องผี และสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นหลักการในการประกอบพิธีกรรมใด ๆ ในชีวิต จะผูกพันกับผีแทบทั้งหมด ด้วยความยึดมั่นในความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มชนชาวกวยหรือส่วยทั้งในลาวใต้และอีสานใต้พัฒนาได้ช้ากว่าคนกลุ่มอื่นในด้านการดำรงชีวิตก็จะอยู่ตามพื้นที่ห่างไกลที่เป็นป่าเขา ซึ่งปลอดจากการรบกวนของคนกลุ่มอื่นเป็นหลัก ยกเว้นจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ มีอาชีพหลักในการเก็บของป่าล่าสัตว์ และทอผ้า โดยจะมีความชำนาญในการจับช้างและฝึกช้างไว้ใช้งานเป็นพิเศษ ทั้งชาวกวยในลาวใต้และเขตอีสานใต้ จะใช้ภาษาที่ใช้กับช้างเหมือนกัน นับถือผีปะก่า เหมือนกัน และที่สำคัญคือ ใช้ภาษาพูดเหมือนกัน และก็ไม่มีอักษรเป็นของตนเองเช่นกัน

ภาพที่ 4.15 การเซ่นไหว้ผีของชาวกวยหมู่บ้านช้าง ในเขตอีสานใต้ของประเทศไทย

เป็นที่น่าสังเกตว่าในพจนานุกรมเก่าทั้ง 49 ชนเผ่าเหล่านั้น ได้ปรากฏว่ามีชนเผ่าส่วยอยู่ แต่ไม่มีคำว่ากวยอยู่เลย เพราะคำว่า “ส่วย” ในความหมายของสยาม คือ คำว่า “ซา” ใน

ความหมายของลาว และได้แยกไปอีกว่าข้าเฝ้าอะไรซึ่งบางครั้งข้าเหล่านั้นก็ต้องส่งส่วยด้วย เช่น ในพงศาวดารภาคที่ 70 ตอนตำนานเมืองนครจำปาศักดิ์ ฉบับพระยามหาอำมาตยาธิบดีตอนหนึ่งว่า พวกข้าที่ตามลงมาส่งพระพุทธรูปปฏิมากรแก้วผลึกนั้น ก็ให้ตั้งบ้านเรือน อยู่บ้านขามหนึ่ง **จึงเรียกว่าว่าข้าข้าพระแก้วมาจนบัดนี้** แต่พรานที่นั่นตั้งให้เป็นนายกองพิทักษ์รักษาข้าบ้านส้มป่อยนายอนที่ยังเหลืออยู่**ให้เป็นส่วย** ขี้ผึ้งผ้าขาวถวายพระพุทธรูปปฏิมากรแก้วผลึก แม้คำว่าส่วยกวยหรือข้า จะเป็นที่รู้จักกันดีในสมัยโบราณ แต่ปัจจุบันแทบที่จะหาไม่ได้และไม่มีใครที่ยอมรับว่าพวกตนเป็นชนเผ่าส่วย หรือข้าอีกต่อไป เพราะคำดังกล่าวคือความหมายไปในทางกดขี่รังแก เพื่อให้ความรักสามัคคีและความเป็นเอกภาพของชนในชาติ ตามคำขวัญของประเทศที่ว่า “สันติภาพ เอกราช วัฒนาถาวร” ลาวจึงได้มีการชำระประวัติศาสตร์ลาวใหม่ และการเคลื่อนย้ายชนเผ่าบางชนเผ่า จากพื้นที่หนึ่งไปอยู่อีกพื้นที่หนึ่ง เพื่อการจัดการพัฒนาภายในประเทศ เช่น ชนเผ่ากะตุ ที่บ้านห้วยหุน ได้เมืองเลางาม แขวงสาละวัน ซึ่งเป็นหมู่บ้านทอผ้า ก็ถูกย้ายมาจากเมือง**กะลิม** แขวงเซกอง ติดชายแดนประเทศเวียดนาม ส่วนที่เหลือก็ต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้สอดคล้องกับกระแสของการดำรงชีวิต ในสังคมปัจจุบัน

แม้ชนเผ่าต่าง ๆ เหล่านั้นจะมีชื่อแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละชนเผ่า แต่ก็มีภาษาพูดที่คล้ายคลึงกัน และตรงกันอยู่หลายคำ เช่น คำว่า สุนัข จะใช้คำว่า จอ และช้างใช้คำว่า อาเจียง เป็นต้น ดังตารางประกอบ ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงคำพหูพจน์ที่ใช้เรียกสิ่งต่าง ๆ ของแต่ละชนเผ่า

ที่	คำในภาษาไทย	คำในภาษา ลาว	คำในภาษาชน เผ่าปฐ	คำในภาษาชน เผ่าละเว	คำในภาษาชนเผ่า เกรียงหรือเงะ	คำในภาษา ชนเผ่ากะตู	คำในภาษา ส่วยลาวใต้	คำในภาษา ส่วยอีสานใต้
1	หนึ่ง	นึ่ง	มวย	มูย	มวย	มุ่น	มวย	มวย, มุ่น
2	สอง	สอง	บาล	บาล	บาล	บาล	บาย	บา
3	สาม	สาม	ไป	แป	แป	ไป	ไป	ไป
4	สี่	สี่	โปน	ปวน	ปวน	โปด	ปาด	ปอน
5	ห้า	ห้า	เซ็ง	เซ็ง	เซ็ง	เซญ	ป่อง	ซง
6	หก	หก	ตะปาด	ตรา	ตะปาด	ตะปรด	ตะเป็ด	ตะปรัด
7	เจ็ด	เจ็ด	ตะปุ่น	เป๊ะ	ตะปุ่น	ตาไร	ตะโปง	ตะโปล
8	แปด	แปด	ตะกวย	พาม	ตะกวน	ตะกอน	ตะกุน	ตะกอล
9	เก้า	เก้า	ตะเก	เจน	ตะเกีย	ตะเกย	ตะกิ	ตะเที
10	สิบ	สิบ	มันจับ	จิค	เมยจิต	หมีเจิน	หมีเจิน	เยเจ็ด
11	ยี่สิบ	ชาว	บาลจิต	บาลจิต	บาลจิต	-	-	อ่าว
12	ซั้ง	ซ้าง	อาเจียง	ซัวะ	เจียง	เจียง	เจียง	อาเจียง
13	ม้า	ม้า	อาแซะ	แซะ	แซะ	แซ	จอ	อาแซะ
14	วัว	จัว	ตาแกง	โกรัก	กรอก	กะลอกัว	เลาะ	โก

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	คำในภาษาไทย	คำในภาษา ลาว	คำในภาษาชนเผ่าปฐู	คำในภาษาชน เผ่าละเว	คำในภาษาชนเผ่า เกரியงหรือแจะ	คำในภาษา ชนเผ่ากะตู	คำในภาษา ส่วยลาวใต้	คำในภาษา ส่วยอีสานใต้
15	ควาย	ควย	ตาเรียะ	กะป้อ	ตริ	เคย	เตยส	ตริ
16	หมา	หมา	อาจอ	จอ	อาแก	อาลิก	ลิว	อาจอ
17	น้ำ	น้ำม	-	ตก	ดั่ง	ตาก	ตาก	ด่า
18	ข้าว	เข้า	ดวย	อ้อ	เปย	เดิน	ดวย	โดย
19	พ่อ	พอ	บัว	เบอะ	อม	อามอ	เปาะ	นุ
20	แม่	แม	เปะ	เมะ	เคีย	อ่า	ม่า	อาแม่
21	หมู	หมู	อาหลิ	จรุณ	โอท	อาลึงก์	ลึงห์	อาหลิ

ที่มา : การศึกษาศักยภาพของทีมงานวิจัย ที่ที่เรียนอาจตลาดเคลื่อนไปบ้างเนื่องจากภาษาพูดบางคำเอามาใช้เป็นภาษาเขียนได้ยาก และอีกอย่างคนฟังเป็นคนต่างเผ่า อาจฟังได้ไม่ชัด

สรุปผลการวิจัยข้อที่ 2 จากคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่าชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวได้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไรนั้น **ตอบได้ว่า** ทั้งจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้งในเขตอีสานใต้และลาวได้ สามารถยืนยันได้ว่า ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวได้มีประวัติศาสตร์ร่วมกันมายาวนานตั้งแต่สมัยที่เคยอาศัยอยู่ทางตอนเหนือของประเทศอินเดียแล้วอพยพเข้ามาอยู่ในลาวตอนใต้ และอพยพต่อเข้าไปอยู่ในเขตอีสานใต้ ซึ่งมีเอกสารทางประวัติศาสตร์บันทึกไว้ชัดเจน เช่น พงศาวดารหัวเมืองอีสาน ประวัติเมืองสุรินทร์ และเมืองศรีสะเกษ เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมก็จะมีเชื้อและวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน เช่น ภาษา จะใช้ภาษาในตระกูลมอญ-เขมร เหมือนกัน และมีคำพูดที่ใช้เหมือนกันแต่ไม่มีภาษาเขียน ภาษาที่ใช้สามารถสื่อสารกันได้แต่อาจแตกต่างกันในด้านสำเนียง การออกเสียงบ้าง แต่เข้าใจกันได้ เช่น คำว่า อาเจียง คือ ช้าง อาจอ คือ สุนัข เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงช้างและนำช้างมาใช้งาน มีการบูชาในผีปะกำและใช้ภาษาเกี่ยวกับช้างเหมือน ๆ กัน เช่น คำว่า เฮา ๆ เพื่อสั่งให้ช้างหยุด และตรึม ๆ เพื่อสั่งให้ช้างถอย เป็นต้น

4.2.3 มีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวได้อย่างไรบ้าง

จากคำถามการวิจัยข้อที่ 3 ที่ว่ามีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวได้อย่างไร พบว่าดินแดนในเขตอีสานใต้และลาวได้ถือได้ว่าเป็นดินแดนที่มีจุดเด่นทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมในสายตระกูลมอญ-เขมร ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม การประกอบอาชีพ การนุ่งห่ม ภาษา วรรณคดี และที่อยู่อาศัย เป็นต้น ล้วนแต่เป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี คือ

1) ความเชื่อเรื่องผีปะกำของชาวส่วยหรือกวย หมู่บ้านช้างสุรินทร์โดยคนกลุ่มนี้จะมีอาชีพในการเลี้ยงช้างเป็นหลักมาก่อน แม้ในปัจจุบันจะลดลงไปบ้างแต่ก็มีเหลืออยู่ไม่น้อยกว่า 150 เชือก ทุกครัวเรือนที่เลี้ยงช้างจะมีศาลปะกำ ซึ่งเป็นที่สถิตอยู่ของผีปะกำซึ่งเป็นผีสูงสุดที่คอยปกป้องดูแลช้างและครอบครัวของเจ้าของช้างให้อยู่ดีมีสุขปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง ในทำนองเดียวกันที่หมู่บ้านช้างบ้านพะโพ บ้านเกียดโง้ง เมืองประทุมพร ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก็จะมีการนับถือผีปะกำและมีศาลปะกำอยู่เช่นเดียวกันกับในประเทศไทย ซึ่งผู้ที่สนใจในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมสามารถที่จะไปท่องเที่ยวและศึกษาในเชิงลึกได้ทั้งในลาวใต้และอีสานใต้

ภาพที่ 4.16 ศาลปะกำหมู่บ้านพะโพ เมืองปะทุมพอน แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว

2) การเลี้ยงช้างและนำช้างมาใช้ในการท่องเที่ยว ทั้งในอีสานใต้และลาวได้ต่างมีการนำช้างมาฝึกและนำมาใช้ในการท่องเที่ยวเช่นกัน โดยที่หมู่บ้านช้างจังหวัดสุรินทร์ของประเทศไทยได้มีการนำช้างมาแสดงกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ตะฟุตบอล ชักกะเย่อกับคน เก็บของ เป็นต้น ที่ศูนย์คชศาสตร์ ซึ่งเป็นศูนย์บริการการท่องเที่ยวประจำของหมู่บ้านที่ดูแล โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ในทำนองเดียวกันที่บ้านเกียดไธ้ เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก ของ ส.ป.ป.ลาว ก็ได้มีการนำช้างมาบริการให้นักท่องเที่ยวนั่งขึ้นไปท่องเที่ยวบนภูอาสา ซึ่งเป็นภูเขาสูงในป่าสงวนแห่งชาติเซเปียนและเป็นภูเขาที่มีแหล่งโบราณสถานตั้งอยู่ นอกจากนี้ที่หมู่บ้านพะโพและบ้านเครือข่ายยังมีการเลี้ยงช้างอยู่หลายหมู่บ้าน รวมแล้วมีช้างไม่น้อยกว่า 20 เชือก

ภาพที่ 4.17 การนำช้างมาใช้ในการท่องเที่ยวของหมู่บ้านช้างตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทย

3) ความเชื่อเรื่องผีของชาวกวย ไม่ว่าจะเป็นผีพ่อแม่ ผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีป่า และประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเซ่นไหว้ผี เช่น การรำผีฟ้าเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยของคนหรือสัตว์เลี้ยง การกำหนดข้อห้ามหรือขล้าต่าง ๆ ในชีวิตเพื่อไม่ให้ผิดต่อผี และการลงโทษด้วยการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ สำหรับผู้ที่กระทำผิดต่อจารีตหรือฮีตบ้านคองเมืองของเผ่า เป็นต้น

4) รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ ความน่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือการทำทำความเข้าใจในส่วนลึกที่เป็นตัวตนของชนเผ่าที่แท้จริง ซึ่งอาจแตกต่างกับผู้ที่มาท่องเที่ยว แต่สามารถที่จะศึกษาเปรียบเทียบทำความเข้าใจในเพื่อนมนุษย์ได้ ที่สำคัญคือลักษณะรูปร่างหน้าตา ภาษา ผิวพรรณทางกายภาพ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เป็นนักศึกษาทางสังคมศาสตร์หรือทางมานุษยวิทยา หรือพัฒนาสังคม ยิ่งมีความจำเป็นที่จะเรียนรู้เพื่อนำไปปรับใช้กับงานพัฒนาที่ตนรับผิดชอบอยู่ได้เป็นอย่างดี

5) สภาพบ้านเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ลักษณะรูปทรงของบ้านเรือน ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของชนเผ่า เช่น ตะกร้าหวาย เต้าไฟ บันไดบ้าน เครื่องจับสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น ล้วนแตกต่างไปจากคนทั่วไป เพราะจะมีรูปทรงและลวดลายต่าง ๆ ที่แฝงด้วยศิลปะ ความเชื่อต่าง ๆ อยู่ด้วย ซึ่งถ้าทำความเข้าใจให้ดีก็จะบอกได้ทันทีว่าบ้านเรือน และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เราพบเห็นเป็นของคนกลุ่มใด ซึ่งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจในเพื่อนมนุษย์ต่างเผ่าต่างวัฒนธรรมกับตนเองได้มากขึ้น

6) สภาพความเป็นอยู่และการทำมาหากิน ในแต่ละชนเผ่าย่อมมีวิถีในการดำเนินชีวิตหรือการทำมาหากินที่แตกต่างกันไปตามความรู้ ความสามารถ และสภาพแวดล้อมของตนเอง สำหรับชนเผ่าชาวกวยหรือส่วยก็จะมีวิถีชีวิตและช่องทางการทำมาหากินเป็นของตนเองตามที่ตนเองถนัด เช่น การเก็บของป่า ล่าสัตว์ ทอผ้า เลี้ยงช้าง และการหลอมเหล็ก เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวบางกลุ่มได้ว่า เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไรในสภาพแวดล้อมที่แสนจะโหดร้ายเช่นนั้น

7) เครื่องประดับตกแต่ง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย หลายคนอาจมองแบบผิวเผินว่าชนทุกกลุ่มต่างก็มีเครื่องประดับตกแต่งและเครื่องแต่งกายที่เหมือน ๆ กัน แต่ถ้าวิเคราะห์อย่างละเอียดแล้ว จะเห็นถึงเนื้อผ้า ลวดลาย และสีสันทนของผ้า และเครื่องประดับ ตลอดจนกรรมวิธีในการผลิตเครื่องใช้เหล่านั้นที่แตกต่างกันไป เช่น การแต่งสีดำไปในงานมงคลหรืองานบุญต่าง ๆ ในขณะที่คนไทยทั่วไปถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องห้าม

8) แนวคิดความเชื่อหรือทัศนต่อตนเองและต่อคนกลุ่มอื่น และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เวลาเราพูดถึงชาวกวย หรือชาวส่วยเรามักมองในเชิงหยาบเหยียดว่า

พวกเขาเป็นชนกลุ่มน้อยที่ด้อยกว่า ทั้งในด้านความรู้ ความคิด ทรัพย์สิน อำนาจ และสภาพความเป็นอยู่ แต่เราไม่ทราบว่าเขาเองมองตัวเองและคนกลุ่มอื่นว่าอย่างไร และวิถีชีวิตของพวกเขา มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตมาสู่ปัจจุบันอย่างไรบ้าง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้นำไปสู่การมีทุกข์หรือสุขอย่างไรบ้าง สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้และเป็นการเรียนรู้ที่ไม่รู้จักจบสิ้น สามารถที่จะขยายขอบเขตของเนื้อหาและพื้นที่ต่อไปได้เรื่อย ๆ ทั้งในเขตอีสานใต้ ลาวใต้ และกัมพูชา โดยเฉพาะเขตจังหวัดเชียงใหม่หรือสเตริตริง

แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกว๋ายในเขตอีสานใต้และลาวใต้ สามารถทำได้โดยการจัดทำบัญชีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้อย่างเป็นระบบและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล รวมทั้งประสานร่วมมือกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้ภายใต้นโยบายและการหนุนเสริมของภาครัฐอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

4.2.4 มีแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างไร

จากคำถามการวิจัยข้อที่ 4 ที่ว่ามีแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างไรนั้น จากการวิจัยได้ข้อสรุปที่สำคัญ 5 ประการดังนี้

1) กลุ่มคนที่เรียกตนเองว่า กว๋าย และถูกคนอื่นเรียกว่า ส่วยบ้าง ข่าบ้าง บรูบ้าง นั้นเป็นคนกลุ่มเดียวกัน และนอกจากนี้ยังมีชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ในสายตระกูลเดียวกัน เช่น กะตู่ กะตาง เงะหรือเกรียง ละแหรือบราว อยู่เป็นจำนวนมากในเขตลาวใต้และอีสานใต้

2) กลุ่มคนดังกล่าวมีภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตคล้ายคลึงกัน โดยมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งในทางประวัติศาสตร์ ทางชาติพันธุ์ และทางวัฒนธรรมด้วย

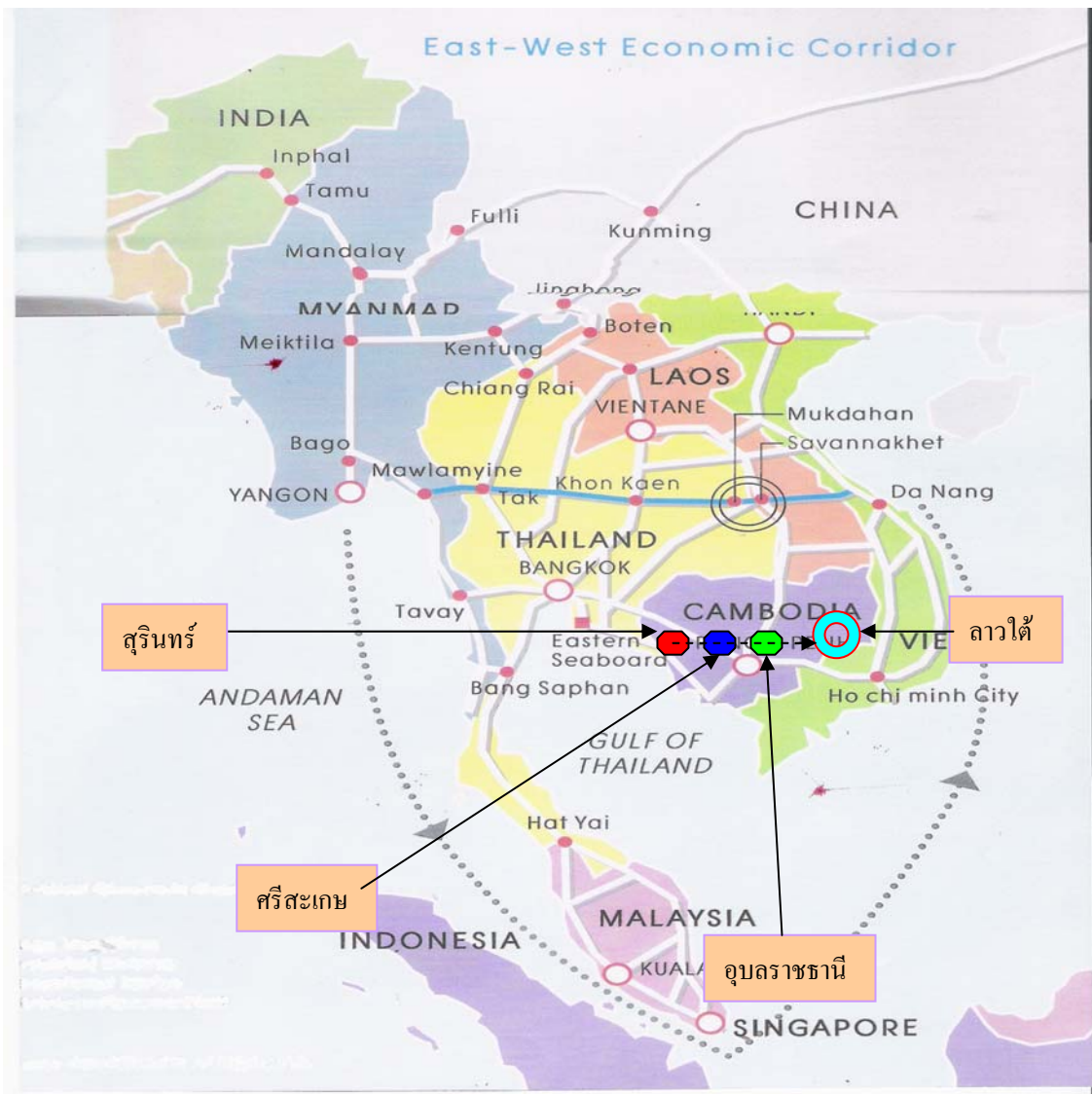
3) ลักษณะเด่นของกลุ่มคนดังกล่าว คือ ลักษณะทางวัฒนธรรม ได้แก่ แนวคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ การแต่งกาย และการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายและกลมกลืนกับธรรมชาติ

4) จากกระแสความนิยมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ส่วนใหญ่จะให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากกว่าด้านอื่น ดังนั้นลักษณะของชุมชนชาวกว๋ายที่พบจึงมีความเหมาะสมและเป็นไปได้อย่างยิ่งที่จะนำมาใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีทรัพยากรเหล่านี้ร่วมกันอยู่อย่างสมบูรณ์

5) การกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้และลาวใต้ที่มีความเป็นไปได้ คือ **ยุทธศาสตร์การเปิดบ้านรับแขกร่วมกัน** ซึ่งอาจทำได้ดังนี้

(1) การอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าออกระหว่างประเทศแก่นักท่องเที่ยวทั้งในด้านหนังสือเดินทาง การตรวจตรา การเก็บค่าธรรมเนียมเข้าออกประเทศ และพาหนะเดินทาง เป็นต้น

(2) การประสานร่วมมือระหว่างธุรกิจท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้และลาวใต้ โดยมีหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐเป็นผู้ประสานให้เกิดความร่วมมือกันอย่างจริงจัง ทั้งในด้านข่าวสารข้อมูล การดูแลและส่งต่อนักท่องเที่ยวในรูปของบัตรเดียวเที่ยวได้ทั่วทั้งอีสานใต้และลาวใต้

ภาพที่ 4.18 แสดงแผนที่ความเชื่อมโยงระหว่างอีสานใต้และลาวใต้

ตารางที่ 4.3 สรุปการตอบคำถามการวิจัย

คำถามการวิจัย	คำตอบ
1. สภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ที่มีลักษณะเด่นในเขตอีสานใต้และลาวใต้ มีอยู่ที่ไหนอย่างไรบ้าง	สภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย หรือส่วยที่มีลักษณะเด่นในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะในด้านความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้างของชาวกวย ในจังหวัดสุรินทร์ การทอผ้าไหมของชาวกวยบ้านเปาะ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ การเลี้ยงช้างของหมู่บ้านพะโพ เมืองปะทุมพอน แขวงจำปาสัก การทอผ้าของบ้านห้วยหนูใต้ เมืองเลางาม แขวงสาละวัน และหมู่บ้านบก เมืองสุขุมมา เมืองบาเจียงเจริญสุข แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว
2. ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร	ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยในแง่ประวัติศาสตร์ได้มีหลักฐานยืนยันชัดเจนในหลายที่ว่า ชุมชนดังกล่าวได้อพยพมาจากอินเดียตอนเหนือแถบเทือกเขาหิมาลัย เป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาในตระกูลมอญ-เขมร โดยเหตุที่ถูกพวกอารยันรุกรานและอพยพเข้ามาอยู่ใน ส.ป.ป.ลาวโดยผ่านมาทางพม่า และต่อมาเมื่อมีปัญหาในทางการเมืองใน ส.ป.ป.ลาวในขณะนั้นจึงมีชาวกวยบางส่วนอพยพเข้ามาอยู่ในเขตพื้นที่อีสานตอนล่างหรืออีสานใต้ของไทย ปัจจุบันตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นต้นมาจนถึงสมัยสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศมรินทร์ ส่วนความสัมพันธ์ในด้านวัฒนธรรม คือเรื่อง ความเชื่อ ภาษา วัฒนธรรม และการเลี้ยงช้าง การใช้ภาษากับช้างจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน ทั้งในอีสานใต้และลาวใต้
3. มีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ อย่างไรบ้าง	แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ สามารถทำได้โดยการจัดทำบัญชีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้อย่างเป็นระบบ และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล รวมทั้งประสานร่วมมือกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวให้เห็นคุณค่า และความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้ภายใต้นโยบายและการหนุนเสริมของภาครัฐอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป
4. มีแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอย่างไรบ้าง	แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำได้โดยการอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าออก เช่น การผ่านแดนโดยไม่ต้องทำวีซ่า (VISA) การให้ข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวทั้งในประเทศตนเองและประเทศเพื่อนบ้าน และการซื้อบัตรท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยซื้อบัตรเดียวสามารถไปเที่ยวได้ทุกพื้นที่ในกลุ่มเดียวกัน

4.3 อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่พบเมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับความเข้าใจที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางประวัติศาสตร์และคำบอกเล่าของผู้รู้ในอดีตที่ผ่านมาแล้ว มีส่วนที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ในส่วนที่ว่าในเขตพื้นที่ของเมืองอัตปือ แสนปาง และเมืองจำปาสักเป็นดินแดนที่อยู่อาศัยของชาวกวย หรือส่วย หรือข่า เป็นจำนวนมากนั้น ในความเป็นจริงในปัจจุบันมีอยู่บ้างเป็นบางส่วนแต่ที่มีอยู่มากคือ ที่เมืองอัตปือ ปัจจุบันได้ยกฐานะเป็นแขวงอัตปือ ซึ่งมีชนเผ่าต่าง ๆ ถึง 60 เผ่าหรือชนเผ่าของประชากรทั้งหมดที่มีอยู่ประมาณ 1.7 แสนคน (สัมภาษณ์บุญใจ, แสงใหญ่, 4 กุมภาพันธ์ 2550) แต่ชนเผ่าเหล่านั้นส่วนใหญ่จะเรียกตนเองว่าเผ่าละแวกหรือเผ่าบราวไม่พบว่ามีเผ่ากวยหรือส่วยอยู่ในพื้นที่ของแขวงอัตปือเลย ในขณะที่เอกสารฝ่ายไทยได้ระบุอย่างชัดเจนว่า ชนเผ่าส่วยได้มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่อัตปือและแสนปาง (ปัจจุบันแสนปางเป็นเมืองหนึ่งของจังหวัดสตูลตรงตรงของกัมพูชา) ก่อนที่จะอพยพมาอยู่ในเขตอีสานตอนใต้ของประเทศไทย ส่วนที่เมืองจำปาสักที่ว่ามีพวกส่วยหรือกวยหรือข่าอยู่เป็นจำนวนมากในอดีตนั้น ณ ปัจจุบันมีอยู่อย่างกระจัดกระจาย แต่จะมีอยู่มากที่เมืองสุขุมมา เมืองบาเจียงเจริญสุข แขวงจำปาสัก และเมืองเลางาม เมืองสาละวัน แขวงสาละวันเท่านั้น ส่วนที่อื่น ๆ จะอยู่ผสมกลมกลืนกับเผ่าอื่น ๆ และมีการกลืนกลายทางวัฒนธรรมไปเป็นแบบลาวเกือบทั้งหมด ทั้งนี้ด้วยเหตุผลทางด้านการเมือง คือ ความเป็นเอกภาพของชาติและเหตุผลทางเศรษฐกิจที่ต้องปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองตามระบบบริโภคนิยมที่ผ่านมา พร้อมกับการเปิดประเทศภายใต้นโยบายเปลี่ยนแปลงใหม่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา ดังนั้น ภาพเก่า ๆ ที่ได้จากร่องรอยในทางประวัติศาสตร์จึงเปลี่ยนแปลงไปแทบหาร่องรอยไม่ได้เลย และไม่มีใครในประเทศไทยล่าวปรารถนาที่จะพูดถึงอีก เนื่องจากเกรงจะกระทบต่อนโยบายของรัฐ และไม่สามารถหาเอกสารหลักฐานใด ๆ ในประเทศมาอ้างอิงได้อย่างน่าเชื่อถืออีกด้วย

2. ลาวกับไทยแม้หลายคนจะเข้าใจว่าเป็นบ้านพี่เมืองน้องกันก็จริง แต่ในความเป็นจริงแล้วจะเป็นบ้านพี่เมืองน้องกันเฉพาะเรื่องของชาติพันธุ์และวัฒนธรรมเท่านั้น ส่วนเรื่องเกี่ยวกับการเมืองแทบจะกล่าวได้ว่าเป็นศัตรูกันมาตลอด ตั้งแต่ไทยเข้าไปปกครองลาวเป็นเวลาถึง 111 ปี และได้สมคบกับอเมริกาไปตั้งระเบิดในประเทศลาวในขณะที่ลาวได้พยายามดิ้นรนเพื่อความเป็นเอกราชของตนเอง จนกระทั่งลาวได้หันไปพึ่งพาเวียดนามและประเทศในเครือชายสังคมนิยมและสุดท้ายก็ได้นำระบอบสังคมนิยมมาใช้ในการปกครองประเทศ ซึ่งทั้งระบบการคิด วิธีการดำเนินงานในการปฏิบัติต่อประเทศไทยและคนไทยแล้วจะได้รับความสำคัญน้อยกว่าประเทศในกลุ่มสังคมนิยมด้วยกัน แม้ในความเป็นตัวตนของความเป็นคนลาวในเชิงปัจเจก จะมีความ

ใกล้ชิดผูกพันกับคนไทยอยู่มากก็ตาม สำหรับในด้านการค้าและการลงทุนซึ่งเป็นเรื่องของผลประโยชน์ร่วมกันนั้นจะเป็นไปตามหลักการสากลที่ว่าด้วยการค้าเสรีทั่วไป แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ประเทศลาวและคนลาวได้ประโยชน์ร่วมอยู่ด้วยเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม เช่น จะไปใช้พื้นที่เพาะปลูกในลาวก็ต้องตอบคำถามให้ได้ว่าจะปลูกอะไร อย่างไร คนลาวจะได้อะไรจากการลงทุนนั้น ในแง่ของการมีงานทำ การพัฒนาฝีมือ การรักษาสภาพแวดล้อม เป็นต้น

3. จากข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัยพบว่า ดินแดนที่เรียกว่าอีสานใต้และลาวใต้มีลักษณะเด่น ๆ ทางวัฒนธรรมร่วมกันอยู่หลายอย่าง เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก เพียงแต่ยังไม่ได้มีการนำมาจัดการรวมเพื่อให้เกิดคุณค่าต่อการท่องเที่ยวมากนัก ทั้ง ๆ ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้มีความต้องการหรือสนใจอยู่เพียงสองอย่าง คือ ธรรมชาติกับวัฒนธรรม แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะให้ความสนใจเฉพาะในส่วนที่เป็นธรรมชาติเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจจะเพราะง่ายกว่า สะดวกกว่าที่จะไปเกี่ยวข้องกับด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่น แต่ในความเป็นจริงการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมจะมีความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ในระยะยาวได้มากกว่า ทั้งต่อตัวนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว ธุรกิจนำเที่ยว และประเทศผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร ที่พัก และผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่ผลิตขึ้นมา ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวภายใต้การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นจริงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นสถาบันวิชาการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ หรือมหาวิทยาลัยในพื้นที่ เป็นต้น

4. แม้ในประเทศลาวจะมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งในทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่มาก แต่โอกาสที่จะเกิดจุดและนำมาสู่การพึ่งพาหาระหว่างกันกับไทยนั้นดูค่อนข้างจะมีความเป็นไปได้ยากอยู่ เนื่องจากในระยะนี้ชาวต่างประเทศที่ประสงค์จะเดินทางเข้าไปในประเทศลาวยังไม่สามารถเข้าไปประเทศลาวโดยตรงได้สะดวกนัก จึงต้องเดินทางผ่านประเทศไทยก่อนซึ่งทำให้ประเทศไทยพลอยได้รับประโยชน์ไปด้วย แต่สำหรับนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยแล้วมักนิยมเดินทางตรงไปที่ประเทศลาวเลยมากกว่าจะเที่ยวตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในประเทศไทย ทั้งนี้เพราะบริษัทนำเที่ยวจะมีการแข่งขันกันสูงและแต่ละบริษัทจะต่อสู้กันด้วยกลยุทธ์ราคา จึงพยายามที่จะนำนักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวปลายทางโดยตรง ซึ่งจะใช้เวลาและค่าใช้จ่ายต่ำกว่าคู่แข่ง ซึ่งลักษณะดังกล่าวถ้าหากไม่มีการบังคับว่าถ้ามาอีสานใต้ต้องแวะที่ไหนบ้างก่อนที่จะเดินทางเข้าไปสู่ประเทศลาว แต่ในความเป็นจริงแล้วก็ไม่สามารถที่จะบังคับได้

เพราะไทยเป็นประเทศประชาธิปไตยที่ผู้ประกอบการทุกคนสามารถเลือกดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของตนเองได้โดยเสรี ที่ไม่ผิดต่อกฎหมาย แนวทางที่จะเป็นไปได้คือการร่วมมือกันกระตุ้นชักชวนว่า ถ้ามาเที่ยวไทยแล้วควรจะไปเที่ยวต่อที่ไหนในลาวบ้าง หรือถ้ามาเที่ยวที่ประเทศลาวแล้วควรจะมาเที่ยวต่อที่ไหนในประเทศไทยบ้าง หรืออาจมีการซื้อตั๋วเพื่อการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยซื้อจากไทยไปใช้ในลาวได้ และซื้อจากลาวแล้วนำมาใช้ในไทยได้ เป็นต้น ซึ่งทั้งสองประเทศต้องอำนวยความสะดวกทั้งในแง่ข้อมูลข่าวสารและการเดินทางเข้าออกประเทศ โดยมีเงื่อนไขพิเศษกว่าคนที่เดินทางไปโดยวัตถุประสงค์อื่นที่มีใช้การท่องเที่ยว

4.4 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งผู้ที่เดินทางไปเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว และผู้จัดนำเที่ยว ตลอดจนประเทศที่อยู่ใกล้เคียงกัน จึงเห็นควรให้มีการดำเนินการในสิ่งต่อไปนี้

1. ควรให้มีการศึกษาสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ และจัดทำเป็นบัญชีแหล่งท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นระบบในรูปแบบของศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวของหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการนำออกเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้กันทั่วไปทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ โดยการประชุมสัมมนาและสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โปรเจคเตอร์ แผ่นพับ และวารสารการท่องเที่ยว

2. ควรมีการเผยแพร่และให้ข่าวสารข้อมูลแก่บริษัทนำเที่ยว และผู้เดินทางมาท่องเที่ยวให้มีโอกาสรับรู้และเลือกที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ หากมีความต้องการโดยมีเงื่อนไขและข้อแนะนำในการปฏิบัติตนในขณะที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ในรูปของเอกสารคู่มือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. นักท่องเที่ยวเองก็ต้องยอมรับความจริงว่า สถานที่ที่ตนเองกำลังท่องเที่ยวอยู่นั้นคือบ้านคนอื่น วัฒนธรรมคนอื่น ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่แท้จริงของเขา ที่เขาคิด เขาเชื่อ และเขาอยู่ของเขามาได้ตั้งแต่อดีต ไม่ควรเอาพื้นฐานของตนเองเข้าไปเปรียบเทียบกับเขาว่า เขาจะต้องคิดจะต้องเชื่อ และจะต้องทำ จะต้องเป็นอย่างที่เราเป็น และไปล่วงเกินวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของพวกเขา โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกและผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดกับเขา หลังจากที่เรากลับมาบ้านเราแล้ว

4. รัฐต้องยอมรับความจริงในด้านความแตกต่างระหว่างระบอบการปกครอง เพราะเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อวิถีคิด และแนวปฏิบัติต่อกัน แม้ในความเป็นชาติพันธุ์และวัฒนธรรมจะเป็นพี่น้องกัน

ก็จริง ดังนั้นจึงต้องหาจุดร่วมและจุดต่างระหว่างกันให้ได้ เพื่อที่จะนำไปสู่การร่วมมือกันในส่วนที่เป็นจุดร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพบนฐานของผลประโยชน์ร่วมกันในทุกด้าน ไม่เพียงแต่ด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ทั้งในระดับรัฐและระดับประชาชนอย่างเสมอภาค จริงจัง และจริงจัง ภายใต้อัตถกถลงร่วมกันทุกฝ่าย

4.5 สรุป

จากเนื้อหาทั้งหมดที่ได้นำเสนอมาจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันยังมีชุมชนชาวกวยหรือส่วยอยู่ในเขตอีสานใต้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ของจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม ประมาณว่ามีอยู่ถึง 474,486 คน หรือประมาณสี่แสนเศษ และในลาวใต้ก็มีอยู่ในเขตพื้นที่เมืองบางเจียงเจริญสุข เมืองเลางาม เมืองปากช่อง แขวงจำปาสัก เมืองเลางาม เมืองสาละวัน แขวงสาละวัน และเมืองท่าแตง แขวงเซกอง ซึ่งคาดว่ามียุทธทั้งหมดประมาณ 45,498 คน หรือสี่หมื่นคนเขตอีสานใต้ของไทยและลาวใต้ของ ส.ป.ป.ลาว ได้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมกัน ซึ่งสามารถยืนยันได้ด้วยหลักฐานทั้งทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น ภาษาพูด ประเพณี ความเชื่อ และการดำเนินชีวิตโดยทั่วไป สำหรับแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ สามารถทำได้โดยการจัดทำบัญชีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้อย่างเป็นระบบในศูนย์ข้อมูลของหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยว แล้วทำการเผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในรูปของการจัดประชุมสัมมนาและวารสารสิ่งพิมพ์ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ หรือ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ส่วนการกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพาเพื่อสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้และลาวใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านนั้นก็สามารถทำได้โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวซึ่งกันและกัน และร่วมกันโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในเชิงเชื่อมโยงส่งต่อจาก ส.ป.ป.ลาวเข้ามาไทยและจากไทยไป ส.ป.ป.ลาว โดยการจัดทำแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวให้เห็นได้อย่างชัดเจน และถ้าเป็นไปได้อาจถึงขั้นขยายบัตรการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างไทยกับลาว ตลอดจนมีการจัดทำข้อตกลงในด้านการอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้า-ออกระหว่างกันให้มีความสะดวกรวดเร็วและยืดหยุ่นสำหรับนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

บทที่ 5

สรุป

5.1 บทนำ

ในบทนี้จะได้นำเสนอสาระสำคัญของการวิจัยทั้งหมดที่ได้ดำเนินการมา เพื่อให้เห็นภาพตามของงานวิจัยทั้งเรื่อง ซึ่งประกอบด้วยความเป็นมาของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามการวิจัย วิธีการวิจัย ผลการวิจัยที่พบ การตอบคำถามการวิจัย การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะทั่วไป ซึ่งในแต่ละหัวข้อมีสาระสำคัญดังที่จะนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

5.2 ความสำคัญ/ความเป็นมา

อาณาจักรล้านช้างในอดีตหรือสาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาวปัจจุบันนับว่าเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน โดยเฉพาะในยุคสมัยของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจ้าฟ้าจุ้ม ความเจริญรุ่งเรืองดังกล่าวได้แผ่ขยายมายังดินแดนที่เป็นเขตพื้นที่ภาคอีสานของไทย ในปัจจุบันวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยมีอยู่ในภาคอีสานในอดีตกลับพบว่ามีอยู่เกือบสมบูรณ์ ในชุมชนของ ส.ป.ป. ลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนชาวกวยหรือส่วยไม่ว่าจะเป็นที่เมืองบาเจียงเจริญสุข เมืองเลางาม เมืองท่าแดง เมืองสุขุม และเมืองปทุมพอนในเขต ส.ป.ป.ลาว ตอนใต้

ลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยดังกล่าว เป็นที่น่าสนใจว่ายังมีเหลืออยู่ที่ไหน อย่างไรบ้าง และมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้ของประเทศไทยอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างชุมชนชาวกวยในประเทศไทยและชุมชนชาวกวยใน ส.ป.ป. ลาว และสามารถนำไปเผยแพร่ในเชิงวิชาการ โดยใช้ในการเรียนการสอนและการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อีสานใต้และ ส.ป.ป.ลาวได้ ตามยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดอีสานตอนล่าง ที่เน้นการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

5.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจสภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่น ของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้
2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยง สัมพันธระหว่างชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้
4. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้และลาวใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

5.4 คำถามการวิจัย

1. สภาพของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมในปัจจุบันมีอยู่ที่ไหนบ้าง และอย่างไร
2. ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร
3. มีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้อย่างไรบ้าง
4. มีแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอย่างไรบ้าง

5.5 วิธีการวิจัย

ได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนที่แสดงในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงขั้นตอนวิธีการวิจัย

วัตถุประสงค์	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	การเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
ข้อที่ 1 เพื่อสำรวจสภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้	ชุมชนชาวกวยในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดของภาคอีสานตอนล่าง คือ จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และมหาสารคาม	องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ 5 จังหวัด จำนวน 147 ตำบล	แบบสำรวจที่สร้างขึ้นเอง ซึ่งระบุชื่อหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ (เมือง) จังหวัด (แขวง) จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร และลักษณะเด่นของชุมชน	ในส่วนของอีสานใต้จัดส่งทางไปรษณีย์แบบตอบกลับโดยจะเจ้าหน้าที่ติดตาม	วิเคราะห์โดยใช้ตัวเลขจำนวนนับเป็นตาราง
ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้	ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของแผนกกิจกรรมและป่าไม้ของแขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือ	ผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้จำนวน 10 คน และลาวใต้จำนวน 8 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในเขตอีสานใต้จำนวน 6 คน และลาวใต้ 8 คน	แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างที่กำหนดขึ้นเองตามกรอบของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	สัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยมีผู้ช่วยเป็นคนไทยและคนลาวเป็นผู้ช่วยบันทึกและช่วยนำทางลงพื้นที่ รวมทั้งประสานการดำเนินงานในกรณีในกรณีลาวใต้ นอกจากนั้นยังมีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและอินเทอร์เน็ตประกอบเพิ่มเติม	วิเคราะห์โดยใช้ตัวเลขจำนวนนับเป็นตาราง
ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการ	ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนหรือภูมิ	ผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้	แบบบันทึกการสนทนาและกล้องบันทึกภาพ	วิเคราะห์ในเชิงพรรณนาโดยมี	วิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	การเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
ท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกว๋ายในเขตอีสานใต้และลาวใต้	ปัญญาท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของแผนกกิจกรรมและป่าไม้ของแขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือ และผู้ประกอบการทั้งที่เป็นนักศึกษาและเครือข่ายในการทำงาน รวมทั้งผู้ที่เป็นนักท่องเที่ยว	จำนวน 10 คน ลาวใต้ จำนวน 8 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐในเขตอีสานใต้ จำนวน 6 คน ลาวใต้ จำนวน 8 คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว 3 คน นักศึกษาปริญญาโท จำนวน 54 คน นักท่องเที่ยว จำนวน 14 คน		ภาพประกอบพูดคุยสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นนักศึกษาและบุคคลภายนอก และนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปร่วมศึกษาด้วย	โดยมีภาพประกอบ
ข้อที่ 4 เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพาเพื่อความเข้มแข็ง การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ กลุ่มอีสานใต้สู่ความ	ผู้นำชุมชนและผู้รู้ในชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของแผนกกิจกรรมและป่าไม้	ผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้ จำนวน 10 คน ลาวใต้ จำนวน 8 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐในเขตอีสานใต้ จำนวน 6 คน	แบบบันทึกการสนทนา	พูดคุยสนทนาแบบไม่เป็นทางการกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นนักศึกษาและ	วิเคราะห์ในเชิงพรรณนา โดยยึดกรอบวัตถุประสงค์เป็นหลัก
ยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อบ้านสร้าง	ของแขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือ และผู้ประกอบการทั้งที่เป็นนักศึกษาและเครือข่ายในการทำงาน รวมทั้งผู้ที่เป็นนักท่องเที่ยว	ลาวใต้ จำนวน 8 คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว 3 คน นักศึกษาปริญญาโท จำนวน 54 คน นักท่องเที่ยว จำนวน 14 คน		บุคคล ภายนอก และนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปร่วมศึกษาด้วย	

5.6 ผลการวิจัย พบว่า

1. ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งหมดประมาณ 474,486 คน โดยมีอยู่หนาแน่นในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ ส่วนในลาวได้มีอยู่ประมาณ 45,498 คน ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในแขวงสาละวันและจำปาสัก ลักษณะเด่นของชุมชนดังกล่าว คือ แนวคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้าง และการทอผ้า

2. ชุมชนชาวกวยทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทางประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์และทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลมอญ-เขมร มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน โดยมีการอพยพมาจากภาคเหนือของประเทศอินเดีย แถบเทือกเขาหิมาลัยด้วยกันเมื่อประมาณ 3,500 ปีก่อน และมีการกระจายกันอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ด้วย

3. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย อาจทำได้โดยการสำรวจสภาพชุมชนที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม และขึ้นบัญชีไว้อย่างเป็นทางการแล้ว เผยแพร่ให้กับธุรกิจท่องเที่ยวให้รับรู้และเข้าใจในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว

4. แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพึ่งพาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สามารถทำได้โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น การอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยไม่ต้องมีวีซ่า (VISA) ระหว่างกัน การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั้งของตนเองและประเทศเพื่อนบ้านของแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกัน และการใช้บัตรการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

5.7 การตอบคำถามการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปตอบคำถามการวิจัยได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. สภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย หรือส่วยที่มีลักษณะเด่นในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะในด้านความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้างของชาวส่วยในจังหวัดสุรินทร์ การทอผ้าไหมของชาวส่วยบ้านเปาะ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ การเลี้ยงช้างของหมู่บ้านพะโพ เมืองปะทุมพอน

แขวงจำปาสัก การทอดผ้าของบ้านห้วยหนูงใต้ เมืองเลางาม แขวงสาละวัน และหมู่บ้านบก เมือง
สุขุมมา เมืองบาเจียงเจริญสุข แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว

2. ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงทั้งในทาง
ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยในแง่ประวัติศาสตร์ได้มีหลักฐานยืนยันชัดเจนในหลายที่ว่า
ชุมชนดังกล่าวได้อพยพมาจากอินเดียตอนเหนือแถบเทือกเขาหิมาลัย เป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาใน
ตระกูลมอญ-เขมร โดยเหตุที่ถูกรุกรานและอพยพเข้ามาอยู่ใน ส.ป.ป.ลาวโดยผ่านมา
ทางพม่า และต่อมาเมื่อมีปัญหาในทางการเมืองใน ส.ป.ป.ลาวในขณะนั้นจึงมีชาวกวยบางส่วน
อพยพเข้ามาอยู่ในเขตพื้นที่อีสานตอนล่างหรืออีสานใต้ของไทย ปัจจุบันตั้งแต่สมัยสมเด็จพระ
พระนารายณ์มหาราชเป็นต้นมาจนถึงสมัยสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศมรินทร์ ส่วนความสัมพันธ์ใน
ด้านวัฒนธรรม คือเรื่องความเชื่อ ภาษา วัฒนธรรม และการเลี้ยงช้าง การใช้ภาษากับช้างจะมี
ลักษณะคล้าย ๆ กัน ทั้งในอีสานใต้และลาวใต้

3. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้
และลาวใต้ สามารถทำได้โดยการจัดทำบัญชีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้อย่างเป็นระบบ
และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล รวมทั้งประสานร่วมมือกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวให้เห็นคุณค่า และ
ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้ภายใต้นโยบายและการหนุนเสริมของภาครัฐ
อย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

4. แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำได้โดยการ
อำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าออก เช่น การผ่านแดนโดยไม่ต้องทำวีซ่า (VISA) การให้
ข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวทั้งในประเทศตนเองและประเทศเพื่อนบ้าน และการซื้อบัตร
ท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยซื้อบัตรเดียวสามารถไปเที่ยวได้ทุกพื้นที่ในกลุ่ม
เดียวกัน

5.7 การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์สำคัญยิ่งต่อหลายส่วน ดังนี้

1. ต่อผู้วิจัยและทีมงาน ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลต่าง ๆ
มากขึ้น ซึ่งในอดีตเรื่องราวเหล่านี้ได้เคยรับรู้จากเอกสารในทางประวัติศาสตร์และงานวิจัยเท่านั้น
2. ต่อวงการวิชาการ เชื่อว่างานวิจัยนี้จะสามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงเพื่อการเรียน
การสอนและการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยอาจมีการศึกษาเพิ่มเติมในบางส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

3. ต้องการท่องเที่ยว เพราะจาก Web การท่องเที่ยวที่ค้นดูจะมีข้อมูลในเชิงประจักษ์ น้อยมาก งานวิจัยนี้เป็นข้อมูลในเชิงประจักษ์ที่จะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการท่องเที่ยวและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมาได้ในอนาคต

5.8 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรให้มีการศึกษาสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ และจัดทำเป็นบัญชีแหล่งท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นระบบที่ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวของหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ และมีการนำออกเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้กันทั่วไปทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ ในรูปของการประชุมสัมมนาและสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต วารสารสิ่งพิมพ์ แผ่นพับ และโปสเตอร์ เป็นต้น

2. ควรมีการเผยแพร่และให้ข่าวสารข้อมูลแก่บริษัทนำเที่ยว และผู้เดินทางมาท่องเที่ยว ให้มีโอกาสรับรู้และเลือกที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ หากมีความต้องการโดยมีเงื่อนไขและข้อแนะนำในการปฏิบัติตนในขณะที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

3. นักท่องเที่ยวเองก็ต้องยอมรับความจริงว่า สถานที่ที่ตนเองกำลังท่องเที่ยวอยู่นั้นคือ บ้านคนอื่น วัฒนธรรมคนอื่น ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่แท้จริงของเขา ที่เขาคิด เขาเชื่อ และเขาอยู่ของ เขามาได้ตั้งแต่อดีต ไม่ควรเอาพื้นฐานของตนเองเข้าไปเปรียบเทียบกับเขาว่า เขาจะต้องคิด จะต้องเชื่อ และจะต้องทำ จะต้องเป็นอย่างที่เราเป็น และไปล่วงเกินวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของพวกเขา โดยไม่คำนึงถึงความไม่รับผิดชอบต่อความรู้สึกและผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดกับเขา หลังจากที่เรากลับมาบ้านเราแล้ว

4. รัฐต้องยอมรับความจริงในด้านความแตกต่างระหว่างระบอบการปกครอง เพราะเป็น สิ่งที่มีผลต่อวิถีคิด และแนวปฏิบัติต่อกัน แม้ในความเป็นชาติพันธุ์และวัฒนธรรมจะเป็นพี่น้องกัน ก็จริง ดังนั้นจึงต้องหาจุดร่วมและจุดต่างระหว่างกันให้ได้ เพื่อที่จะนำไปสู่การร่วมมือกันในส่วนที่เป็นจุดร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพบนฐานของผลประโยชน์ร่วมกันในทุกด้าน ไม่เพียงแต่ด้าน เศรษฐกิจเท่านั้น ทั้งในระดับรัฐและระดับประชาชนอย่างเสมอภาค จริงจัง และจริงใจ ภายใต้อัตถกอลงร่วมกันทุกฝ่าย

5. ควรมีการวิจัยให้ครอบคลุมถึงเผ่าอื่น ๆ ในลาวได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเผ่าอะไรก็ตามที่มีอยู่ในลาวใต้ที่มีลักษณะเด่น ๆ ได้แก่ เผ่าเกรียง (แงะ) เผ่าบราว (ละแวง) เผ่ากะตู เผ่ากะตาง เผ่าตะโอย และจุดเด่น ๆ ทางวัฒนธรรมของเผ่าลาวด้วย ทั้งนี้โดยเชื่อมโยงให้เกิดการเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้านวัฒนธรรมในอีสานใต้ด้วย

บรรณานุกรม

- กุลวลา สุวรรณพิมล. (2548). **หลักการมัคคุเทศก์**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- แกรนท์ อีแวนส์ เขียน ดุษฎี เฮย์มอนด์ แปล, (2549). **ประวัติสังเขปประเทศลาว ประเทศกลางแผ่นดินเอเชียอาคเนย์**. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้ง.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2519). **ความเป็นมาของคำสยาม-ไทย-ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อ ชนชาติ**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราวิจัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคม สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- เจริญ ไวรจันกุล. (2530). **การสำรวจวัฒนธรรมลุ่มน้ำมูล**. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, เอกสารอัดสำเนา.
- ชนเผ่าอื่น ๆ ในไทย** : สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2550, จาก <http://www.hilltribe.org/thai/othertribes>.
- ชนิศา ครูจิราพัฒน์. (2546). **เจตคติผู้ประกอบการด้านที่พิกแบบสัมผัสวัฒนธรรมในเขตภาคกลางของประเทศไทย**, วิทยานิพนธ์ ปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ชื่น ศรีสวัสดิ์. (2520). **ความเร้นลับในหมู่ชาวไทยเขมร (เขมร) ศึกษากรณีความเชื่อในเรื่องคาถาอาคม**. โครงการสนับสนุนการวิจัยทางวัฒนธรรมมูลนิธิจেমส์ เอช ดับเบิลยูทอมป์สัน, เอกสารอัดสำเนา.
- _____. (2533). **วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณี เขมร ลาว ส่วย สุรินทร์**. กรุงเทพฯ : สารมวชน,
- _____. (2533). **ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของชาวกูย (ส่วย) ในจังหวัดสุรินทร์**. เอกสารอัดสำเนา.
- ฐิติทธิ ชูชาติ. (2538). **องค์ประกอบพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว**. จุลสารการท่องเที่ยว. หน้า 14.
- เชาว์ โรจนแสง และเพิ่ม อินบัว. (2546). **รายงานการวิจัยการพัฒนาลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย**.
- ดวงธิดา ราเมศวร์. (2537). **ประวัติศาสตร์และราชวงศ์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลาวสยามพม่า กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์**. กรุงเทพฯ : ทิพอักษรการพิมพ์.

- บุญณินดา โสตา. (2544). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอิสระชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประจักษ์ ฉายแสง และทิวารักษ์ เสรีภาพ. **วรรณกรรมสองแควตอนที่ 119 เรื่อง นิทานชาวยุย**. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2550 จาก http://www.thai_folkus.com/L2Qua/Lg1_120/119_L2Qhtm.
- พลับพึง คงชนะ. (2534). **“ประวัติศาสตร์ลาวโดยทั่วไป” ลาว : สังคมศาสตร์**. เอกสารอัดสำเนา.
- เพ็ญศรี เจริญวานิช และคนอื่น ๆ. (2543). **การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้**.
- ไพฑูรย์ มีกุล. (2531). **พรมแดนความรู้การศึกษาวัฒนธรรมอีสาน**. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, เอกสารอัดสำเนา.
- วิรินดา เจริญรัตน์. (2549). **บทบาทการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัด อำนาจเจริญ**, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วุฒินันท์ พระภูจำนง. (2535). **วัฒนธรรมชาวไทยกวย (ส่วย) อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์**. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์.
- ศักดิ์ชัย อินทร์จันทร์. **เอกชนซีท่องเที่ยวไทยย่ออยู่กับที่ ททท.ไร่น้ำยาบริหารกู่วิกฤติชาติ**. มติชน รายงานฉบับที่ 20, 698 (24 มิถุนายน 2549).
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และคนอื่น ๆ. (2543). **โครงการสารคดีลาวตอนล่าง “สะพานนະເຂດສາລະວັນ ເຂດ ແລະ ອັດປ້ອ : ຫ້າແຂ່ງແຫ່ງລາວຕອນລ່າງ”**. โครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยชุดโครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค, เอกสารอัดสำเนา.
- ศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ. (2548). **บรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป.ลาว**. โรงพิมพ์บ้านหาดลาด : เวียงจันทร์.
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. (2533). **วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณีศึกษาเขมร ลาว ส่วย สุรินทร์**. พระนคร : บริษัทสารมวลชน จำกัด.
- สุนิสา โพธิ์เตี้ย. (2534). **การศึกษารูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนห้วยหินอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว**, วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรม, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคนอื่น ๆ. (2547). **แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

หม่อมอมร วงศ์วิจิตร (มรว.ปฐุม). **ประชุมพงศาวดาร เล่ม 1 ภาคที่ 70**. ตอนตำนานเมืองนครจำปาสัก.

เอเจียน แอมอนิเย แปลโดย ทองสมุทร โดเร และสมหมาย เปรมจิตต์. (2539). **บันทึกการเดินทางในลาว**. โครงการผลิตเอกสารส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

[www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1. html](http://www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm).

www.tat.ot.th

www.culture.go.th

บุคคลานุกรม

- กิเคด คำสอน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ขึ้น ศรีสวัสดิ์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สำนักงานกสิกรรมและป่าไม้
เมืองสุขุมมา แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2550
- แก้วอุดร (ไม่มีนามสกุล) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ขึ้น ศรีสวัสดิ์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่หมู่บ้านหลักชาว
แปด เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2550
- คำกอง สีหาเทวี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ขึ้น ศรีสวัสดิ์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่หมู่บ้านม่วงไข่ เมือง
บาเจียงเจริญสุข แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2550
- คำสิงห์ ศรีธรรมวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ขึ้น ศรีสวัสดิ์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านบก เมืองสุขุมมา
แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2550
- บัวทอง (ไม่มีนามสกุล) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ขึ้น ศรีสวัสดิ์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านห้วยหินใต้
เมืองลาวงาม แขวงสาละวัน เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549
- บุญโถม แสงใหญ่ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ขึ้น ศรีสวัสดิ์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่แผนกกสิกรรมและป่า
ไม้ แขวงอัตปือ เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2550
- สุข ขุนมะนุ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ขึ้น ศรีสวัสดิ์ เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่บ้านพะโพ เมืองปทุมพอน
แขวงจำปาสัก ส.ป.ป.ลาว เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2550

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
บทความสำหรับการเผยแพร่

**การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาวัฒนธรรมของ
ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้**
The Cultural Tourism : A case study of Gouy community culture
in the area of South Esan and South of Laos.

ชื่อน ศรีสวัสดิ์

เกริกไกร แก้วล้วน

Chuen Srisawat

Geurkai Keawloun

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1. เพื่อสำรวจสภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่น ของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ 2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยง สัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ และ 4. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้และลาวใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ในด้านวิธีการวิจัยได้มีการสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้จำนวน 147 ตำบล 52 อำเภอ ในพื้นที่ 5 จังหวัด และมีการสำรวจชุมชนชาวกวยหรือส่วยในลาวใต้ โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือ ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งหมดประมาณ 474,486 คน โดยมีอยู่หนาแน่นในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ ส่วนในลาวใต้มีอยู่ประมาณ 45,498 คน ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในแขวงสาละวันและจำปาสัก ลักษณะเด่นของชุมชนดังกล่าว คือ แนวคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้าง และการทอผ้า

2. ชุมชนชาวกวยทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทางประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์และทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลมอญ-เขมร มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน โดยมีการอพยพมาจากภาคเหนือของประเทศอินเดีย แถบเทือกเขาหิมาลัยด้วยกันเมื่อประมาณ 3,500 ปีก่อน และมีการกระจายกันอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ด้วย

3. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย อาจทำได้โดยการสำรวจสภาพชุมชนที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม และขึ้นบัญชีไว้อย่างเป็นทางการเป็นระบบในรูปแบบของฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์ แล้วเผยแพร่ให้กับธุรกิจท่องเที่ยวโดยผ่านการประชุมสัมมนา ในรูปของเอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ได้รับรู้และเข้าใจในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว

4. แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพึ่งพาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สามารถทำได้โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น การอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยไม่ต้องมีวีซ่า (VISA) ระหว่างกัน การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั้งของประเทศตนเองและประเทศเพื่อนบ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกัน และการใช้บัตรการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

Abstract

The purpose of this research was focuses on 4 subjects are 1. To find out the out standing of human race and culture of Gouy community in the area of South Esan and South of Laos. 2. To study the relation between Gouy Community the South Esan and South of Laos area in historical and cultural dimension. 3. To study of cultural tourism development of Gouy community in the South of Esan and South of Laos area and 4. To identify the self-learning strategy in order to consistently strengthen and cultural tourism management in South of Esan and South of Laos area with sustainable. The researching method found that there are 147 Sub-districts, 52 Districts in the area of 5 Provinces that there are community of Gouy by interviewing to government officers and community leaders in the area of Champasak, Salawan and adtapue having results as follow :

1. There are a lot of Gouy community in South Esan area especially in Burirum, Surin, Srisakaet, Ubon Ratchathani and some in Mahasarakarm province with the total of 474,486 people. Mostly stay in the area of Srisakaet, Surin and There are 45,498 people in South of Laos living in Salawan, Champasak district. The out standing characteristics of community are opinion, believe, tradition. Culture and occupational such as elephant raise and textile.

2. Both of Gouy community in South of Esan and South of Laos area having relationships in historical of cultural and human race in accordance of same ancestor language, Morn-Ka Mae. At the past, people altogether moved from the North of India, Himalayas Mountain, since 3500 years ago, and diversity in another area of South East Asia including South of Esan and South of Laos.

3. The cultural tourism feasibility of Gouy community might activated by researching the distinguish of culture then register in computer systems and publish to tourism business through seminar as leaflet, poster and internet which consistently benefit to tourists and tourism resources.

4. The feasibility of self learning strategy among neighborhood countries might happened by co-operate between countries have the same tourism resources just like traveling without visa between each other, sharing information among country widely who has the similar tourism resources and using co-operating traveling card among neighborhood countries.

คำนำ

อาณาจักรล้านช้างในอดีตหรือสาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาวปัจจุบันนับว่าเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน โดยเฉพาะในยุคสมัยของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจ้าฟ้าจุ้มความเจริญรุ่งเรืองดังกล่าวได้แผ่ขยายมายังดินแดนที่เป็นเขตพื้นที่ภาคอีสานของไทย ในปัจจุบันวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยมีอยู่ในภาคอีสานในอดีตกลับพบว่ายังมีอยู่เกือบสมบูรณ์ ในชุมชนของ ส.ป.ป. ลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนชาวกายหรือส่วยไม่ว่าจะเป็นที่เมืองบาเจียง เมืองเลางาม เมืองท่าแตง เมืองสุขุม และเมืองประทุมพอนในเขต ส.ป.ป.ลาว ตอนใต้

ลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวกายดังกล่าว เป็นที่น่าสนใจว่ายังมีเหลืออยู่ที่ไหนอย่างไรบ้าง และมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับชุมชนชาวกายในเขตอีสานใต้ของประเทศไทยอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างชุมชนชาวกายในประเทศไทยและชุมชนชาวกายใน ส.ป.ป. ลาว และสามารถนำไปเผยแพร่ในเชิงวิชาการ โดยใช้ในการเรียนการสอนและการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมได้อย่างดี ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อีสานใต้และ ส.ป.ป.ลาวได้ ตามยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดอีสานตอนล่างที่เน้นการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจสภาพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีลักษณะเด่น ของชุมชนชาวกาย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้
2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยง สัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวกายในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกาย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้
4. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้และลาวใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอและจังหวัดที่มีชุมชนชาวกวยอาศัยอยู่ คือ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดมหาสารคาม และเจ้าหน้าที่แผนกสิทธิกรรมและป่าไม้ของแขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือของส.ป.ป.ลาว โดยประชากรในกลุ่มนี้จะเป็นผู้ให้คำตอบเกี่ยวกับคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ที่ถามว่า สภาพของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมในปัจจุบันมีอยู่ที่ไหนบ้าง และอย่างไร

2. ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหรือนายบ้านของชุมชนชาวกวย ทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ โดยประชากรในกลุ่มนี้จะให้ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่าชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร ซึ่งเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในเชิงประจักษ์ นอกเหนือจากข้อมูลที่ค้นคว้าจากเอกสารแล้ว นอกจากนี้ยังมีผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนชาวกวยที่ได้รับการแนะนำจากผู้นำที่เป็นทางการทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ซึ่งได้แก่ผู้สูงอายุ และพระสงฆ์บางรูปที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาและวัฒนธรรมของชนเผ่าอีกด้วย

3. ผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้และลาวใต้ เจ้าหน้าที่ของรัฐในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักศึกษาปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยประชากรในกลุ่มนี้ได้ให้ข้อมูลในเชิงความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ซึ่งเป็นคำถามการวิจัยข้อที่ 3 นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อ 4 ที่ว่าด้วยยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อความเข้มแข็ง การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านด้วย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามประชากร เพื่อตอบคำถามการวิจัยแต่ละข้อและได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงหรือการกลุ่มแบบมีจุดหมาย (Purposive Sampling) สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำที่เป็นทางการ และสุ่มแบบลูกโซ่หิมะ (Chain Snowball Sampling) สำหรับผู้รู้หรือภูมิปัญญาในชุมชน ดังนี้

1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ 5 จังหวัด จำนวน 146 ตำบล และเจ้าหน้าที่แผนกสิทธิกรรมและป่าไม้ของ ส.ป.ป.ลาว จำนวน 8 คน โดยกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมในปัจจุบันมีอยู่ที่ไหนบ้าง และอย่างไรซึ่งเป็นคำถามการวิจัยในข้อที่ 1

2. ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการในเขตอีสานใต้จำนวน 10 คน ลาวใต้จำนวน 8 คน และผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอีสานใต้จำนวน 5 คน ลาวใต้จำนวน 8 คน โดยกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มนี้จะให้ข้อมูล

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ว่ามีความเชื่อมโยงกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหรือไม่ ซึ่งเป็นคำถามการวิจัยในข้อที่ 2

3. ผู้นำชุมชนในเขตอีสานใต้จำนวน 10 คน ลาวใต้จำนวน 8 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐในเขตอีสานใต้จำนวน 6 คน ลาวใต้จำนวน 8 คน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวจำนวน 3 คน นักท่องเที่ยวจำนวน 14 คน และนักศึกษาปริญญาโท สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาจำนวน 54 คน โดยกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มนี้จะตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 3 และข้อที่ 4

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นโดยการวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์เป็น 2 แบบ คือ

1. แบบสำรวจ เพื่อสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชนชาวกวยที่มีอยู่จริงในปัจจุบันทั้งด้านจำนวนครัวเรือน ประชากร ภาษา วัฒนธรรม และลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของชุมชนโดยเครื่องมือนี้ได้ใช้สำรวจกับองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ 5 จังหวัด 52 อำเภอ 147 ตำบล ในเขตพื้นที่อีสานใต้ และสำรวจโดยเจ้าหน้าที่แผนกกิจกรรมและป่าไม้ของแขวงจำปาสัก แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือ ของ ส.ป.ป.ลาว ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจะนำมาใช้เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 เป็นหลัก

2. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นแนวทางสัมภาษณ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อศึกษาเจาะลึก โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และผู้รู้ในชุมชนทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อตอบคำถามข้อที่ 2 3 และ 4 เป็นหลัก

สรุปผล

1. สภาพของชุมชนชาวกวย (ส่วย) ในเขตอีสานใต้และลาวใต้ที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมในปัจจุบันมีอยู่ที่ไหนบ้าง และอย่างไร

คำตอบที่ได้ คือ ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งหมดประมาณ 474,486 คน โดยมีอยู่หนาแน่นในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ ส่วนในลาวใต้มีอยู่ประมาณ 45,498 คน ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในแขวงสาละวันและจำปาสัก ลักษณะเด่นของชุมชนดังกล่าว คือ แนวคิดความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้าง และการทอผ้า

2. ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร

คำตอบที่ได้ คือ ชุมชนชาวกวยทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งในทางประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์และทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลมอญ-เขมร มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน โดยมีการอพยพมาจากภาคเหนือของประเทศอินเดีย แถบเทือกเขาหิมาลัย ด้วยกันเมื่อประมาณ 3,500 ปีก่อน และมีการกระจายกันอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ด้วย

3. มีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวได้อย่างไรบ้าง

คำตอบที่ได้ คือ อาจทำได้โดยการสำรวจสภาพชุมชนที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม และขึ้นบัญชีไว้อย่างเป็นทางการ แล้วเผยแพร่ให้กับธุรกิจท่องเที่ยวให้รับรู้และเข้าใจในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว

4. มีแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอย่างไรบ้าง

คำตอบที่ได้ คือ แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพึ่งพาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สามารถทำได้โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น การอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยไม่ต้องมีวีซ่า (VISA) ระหว่างกัน การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั้งของตนเองและประเทศเพื่อนบ้านของแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกัน และการใช้บัตรการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่พบเมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับความเข้าใจที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางประวัติศาสตร์และคำบอกเล่าของผู้รู้ในอดีตที่ผ่านมาแล้ว มีส่วนที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ในส่วนที่ว่าในเขตพื้นที่ของเมืองอัตปือ แสนปาง และเมืองจำปาสักเป็นดินแดนที่อยู่อาศัยของชาวกวย หรือส่วย หรือข่า เป็นจำนวนมากนั้น ในความเป็นจริงในปัจจุบันมีอยู่บ้างเป็นบางส่วนแต่ที่มีอยู่มากคือที่เมืองอัตปือ ปัจจุบันได้ยกฐานะเป็นแขวงอัตปือ ซึ่งมีชนเผ่า ต่าง ๆ ถึง 60 เผ่าหรือชนของประชากรทั้งหมดที่มีอยู่ประมาณ 1.7 แสนคน (สัมภาษณ์บุญใจ, แสงใหญ่, 4 กุมภาพันธ์ 2550) แต่ชนเผ่าเหล่านั้นส่วนใหญ่จะเรียกตนเองว่าเผ่าละแวกหรือเผ่า บราวไม่พบว่าเผ่ากวยหรือส่วยอยู่ในพื้นที่ของแขวงอัตปือเลย ในขณะที่เอกสารฝ่ายไทยได้ระบุอย่างชัดเจนว่า ชนเผ่าส่วยได้มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่อัตปือและแสนปาง (ปัจจุบันแสนปางเป็นเมืองหนึ่งของจังหวัดสตูลตรงของกัมพูชา) ก่อนที่จะอพยพมาอยู่ในเขตอีสานตอนใต้ของประเทศไทย ส่วนที่เมืองจำปาสักว่ามีพวกส่วยหรือกวยหรือข่าอยู่เป็นจำนวนมากในอดีตนั้น ณ ปัจจุบันมีอยู่อย่างกระจัดกระจาย แต่จะมีอยู่มากที่เมืองสุขุมมา เมืองบาเจียงเจริญสุข แขวงจำปาสัก และเมืองเลางาม เมืองสาละวัน แขวงสาละวันเท่านั้น ส่วนที่อื่น ๆ จะอยู่ผสมกลมกลืนกับเผ่าอื่น ๆ และมีการกลืนกลายทางวัฒนธรรมไปเป็นแบบลาวเกือบทั้งหมด ทั้งนี้ด้วยเหตุผลทางด้านการเมือง คือ ความเป็นเอกภาพของชาติและเหตุผลทางเศรษฐกิจที่ต้องปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองตามระบบบริโภคนิยมที่ผ่านมา พร้อมกับการเปิดประเทศภายใต้นโยบายเปลี่ยนแปลงใหม่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา ดังนั้น ภาพเก่า ๆ ที่ได้จากเรื่องราวในทางประวัติศาสตร์จึงเปลี่ยนแปลงไปแทบหาร่องรอยไม่ได้เลย และไม่มีใครในประเทศลาวปรารถนาที่จะพูดถึงอีก เนื่องจากเกรงจะกระทบต่อนโยบายของรัฐ และไม่สามารถหาเอกสารหลักฐานใด ๆ ในประเทศมาอ้างอิงได้อย่างน่าเชื่อถืออีกด้วย

2. ลาวกับไทยแม้หลายคนจะเข้าใจว่าเป็นบ้านพี่เมืองน้องกันก็จริง แต่ในความเป็นจริงแล้วจะเป็นบ้านพี่เมืองน้องกันเฉพาะเรื่องของชาติพันธุ์และวัฒนธรรมเท่านั้น ส่วนเรื่องเกี่ยวกับการเมืองแทบจะกล่าวได้ว่าเป็นศัตรูกันมาตลอด ตั้งแต่ไทยเข้าไปปกครองลาวเป็นเวลาถึง 111 ปี และได้สมคบกับอเมริกาไปทิ้งระเบิดในประเทศลาวในขณะที่ลาวได้พยายามดิ้นรนเพื่อความเป็นเอกราชของตนเอง จนกระทั่งลาวได้หันไปพึ่งพาเวียดนามและประเทศในเครือขายสังคมนิยมและสุดท้ายก็ได้นำระบอบสังคมนิยมมาใช้ในการปกครองประเทศ ซึ่งทั้งระบบการคิด วิธีการดำเนินงานในการปฏิบัติต่อประเทศไทยและคนไทยแล้วจะได้รับความสำคัญน้อยกว่าประเทศในกลุ่มสังคมนิยมด้วยกัน แม้ในความเป็นตัวตนของความเป็นคนลาวในเชิงปัจเจก จะมีความใกล้ชิดผูกพันกับคนไทยอยู่มากก็ตาม สำหรับในด้านการค้าและการลงทุนซึ่งเป็นเรื่องของผลประโยชน์ร่วมกันนั้นจะเป็นไปตามหลักการสากลที่ว่าด้วยการค้าเสรีทั่วไป แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ประเทศลาวและคนลาวได้ประโยชน์ร่วมอยู่ด้วยเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม เช่น จะไปใช้พื้นที่เพาะปลูกในลาวก็ต้องตอบคำถามให้ได้ว่าจะปลูกอะไร อย่างไร คนลาวจะได้อะไรจากการลงทุนนั้น ในแง่ของการมีงานทำ การพัฒนาฝีมือ การรักษาสภาพแวดล้อม เป็นต้น

3. จากข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัยพบว่า ดินแดนที่เรียกว่าอีสานใต้และลาวใต้มีลักษณะเด่น ๆ ทางวัฒนธรรมร่วมกันอยู่หลายอย่าง เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก เพียงแต่ยังไม่ได้มีการนำมาจัดการรวมเพื่อให้เกิดคุณค่าต่อการท่องเที่ยวมากนัก ทั้ง ๆ ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้มีความต้องการหรือสนใจอยู่เพียงสองอย่าง คือ ธรรมชาติกับวัฒนธรรม แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะให้ความสนใจเฉพาะในส่วนที่เป็นธรรมชาติเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจจะเพราะง่ายกว่าสะดวกกว่าที่จะไปเกี่ยวข้องกับด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่น แต่ในความเป็นจริงการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมจะมีความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ในระยะยาวได้มากกว่า ทั้งต่อตัวนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว ธุรกิจนำเที่ยว และประเทศผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร ที่พัก และผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่ผลิตขึ้นมา ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวภายใต้การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นจริงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นสถาบันวิชาการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ หรือมหาวิทยาลัยในพื้นที่ เป็นต้น

4. แม้ในประเทศลาวจะมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งในทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่มาก แต่โอกาสที่จะเกิดและนำมาสู่การท่องเที่ยวระหว่างกันกับไทยนั้นดูค่อนข้างจะมีความเป็นไปได้ยากอยู่ เนื่องจากในระยะนี้ชาวต่างประเทศที่ประสงค์จะเดินทางเข้าไปในประเทศลาวยังไม่สามารถเข้าไปประเทศลาวโดยตรงได้สะดวกนัก จึงต้องเดินทางผ่านประเทศไทยก่อนซึ่งทำให้ประเทศไทยพลอยได้รับประโยชน์ไปด้วย แต่สำหรับนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยแล้วมักนิยมเดินทางตรงไปที่ประเทศลาวเลยมากกว่าที่จะแวะตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในประเทศไทย ทั้งนี้เพราะบริษัทนำเที่ยวจะมีการแข่งขันกันสูงและแต่ละบริษัทจะต่อสู้กันด้วยกลยุทธ์ราคา จึงพยายามที่จะนำนักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวปลายทางโดยตรง ซึ่งจะใช้เวลาและค่าใช้จ่ายต่ำกว่าคู่แข่ง ซึ่งลักษณะดังกล่าวถ้าหากไม่มีการบังคับว่าถ้ามาอีสานใต้ต้องแวะที่ไหนบ้างก่อนที่จะเดินทางเข้าไปสู่ประเทศลาว แต่ในความเป็นจริงแล้วก็ไม่สามารถที่จะบังคับได้ เพราะไทยเป็นประเทศประชาธิปไตยที่ผู้ประกอบการทุกคนสามารถเลือกดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของตนเองได้โดยเสรี ที่ไม่ผิดต่อกฎหมาย แนวทางที่จะเป็นไปได้คือการร่วมมือกันกระตุ้นชักชวนว่า ถ้ามาเที่ยวไทยแล้วควรจะไปเที่ยวต่อที่ไหนในลาวบ้าง หรือถ้ามาเที่ยวที่

ประเทศลาวแล้วควรจะมาเที่ยวต่อที่ไหนในประเทศไทยบ้าง หรืออาจมีการซื้อตั๋วเพื่อการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยซื้อจากไทยไปใช้ในลาวได้ และซื้อจากลาวแล้วนำมาใช้ในไทยได้ เป็นต้น ซึ่งทั้งสองประเทศต้องอำนวยความสะดวกทั้งในแง่ข้อมูลข่าวสารและการเดินทางเข้าออกประเทศ โดยมีเงื่อนไขพิเศษกว่าคนที่เดินทางไปโดยวัตถุประสงค์อื่นที่มีใช้การท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ควรให้มีการศึกษาสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ และจัดทำเป็นบัญชีแหล่งท่องเที่ยวไว้อย่างเป็นระบบที่ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวของหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐ และมีการนำออกเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้กันทั่วไปทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ ในรูปของการประชุมสัมมนาและสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต วารสารสิ่งพิมพ์ แผ่นพับ และโปสเตอร์ เป็นต้น
2. ควรมีการเผยแพร่และให้ข่าวสารข้อมูลแก่บริษัทนำเที่ยว และผู้เดินทางมาท่องเที่ยว ให้มีโอกาสรับรู้และเลือกที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ หากมีความต้องการโดยมีเงื่อนไขและข้อแนะนำในการปฏิบัติตนในขณะอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ
3. นักท่องเที่ยวเองก็ต้องยอมรับความจริงว่า สถานที่ที่ตนเองกำลังท่องเที่ยวอยู่นั้นคือบ้านคนอื่น วัฒนธรรมคนอื่น ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่แท้จริงของเขา ที่เขาคิด เขาเชื่อ และเขาอยู่ของเขามาได้ตั้งแต่อดีต ไม่ควรเอาพื้นฐานของตนเองเข้าไปเปรียบเทียบกับเขาว่า เขาจะต้องคิด จะต้องเชื่อ และจะต้องทำ จะต้องเป็นอย่างไรที่เราเป็น และไปล่วงเกินวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของพวกเขา โดยไม่คำนึงถึงความไม่รับผิดชอบต่อความรู้สึกและผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดกับเขา หลังจากที่เรากลับมาบ้านเราแล้ว
4. รัฐต้องยอมรับความจริงในด้านความแตกต่างระหว่างระบอบการปกครอง เพราะเป็นสิ่งที่มีความผลต่อวิถีคิด และแนวปฏิบัติต่อกัน แม้ในความเป็นชาติพันธุ์และวัฒนธรรมจะเป็นพี่น้องกันก็จริง ดังนั้นจึงต้องหาจุดร่วมและจุดต่างระหว่างกันให้ได้ เพื่อที่จะนำไปสู่การร่วมมือกันในส่วนที่เป็นจุดร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ บนฐานของผลประโยชน์ร่วมกันในทุกด้าน ไม่เพียงแต่ด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ทั้งในระดับรัฐและระดับประชาชนอย่างเสมอภาค จริงจัง และจริงใจ ภายใต้อัตลักษณ์ร่วมกันทุกฝ่าย
5. ควรมีการวิจัยให้ครอบคลุมถึงเผ่าอื่น ๆ ในลาวได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเผ่าอะไรก็ตามที่มีอยู่ในลาวได้ที่ มีลักษณะเด่น ๆ ได้แก่ เผ่าเกรียง (แงะ) เผ่าบราว (ละแว) เผ่ากะตู เผ่ากะตาง เผ่าตะโอย และจุดเด่น ๆ ทางวัฒนธรรมของเผ่าลาวด้วย ทั้งนี้โดยเชื่อมโยงให้เกิดการเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้านวัฒนธรรมในอีสานได้ด้วย

บรรณานุกรม

- กุลวลา สุวรรณพิมล. (2548). **หลักการมัคคุเทศก์**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- แกรนท์ อีแวนส์ เขียน ดุษฎี เฮย์มอนด์ แปล, (2549). **ประวัติสังเขปประเทศลาว ประเทศกลางแผ่นดินเอเชียอาคเนย์**. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้ง.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2519). **ความเป็นมาของคำสยาม-ไทย-ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- เจริญ ไวรวัจนกุล. (2530). **การสำรวจวัฒนธรรมลุ่มน้ำมูล**. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, เอกสารอัดสำเนา.
- ชนเผ่าอื่น ๆ ในไทย** : สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2550, จาก <http://www.hilltribe.org/thai/othertribes>.
- ชนิศา ครูจิรวาณวัฒน์. (2546). **เจตคติผู้ประกอบการด้านที่พิกแบบสัมผัสวัฒนธรรมในเขต ภาคกลางของประเทศไทย**, วิทยานิพนธ์ ปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ชื่น ศรีสวัสดิ์. (2520). **ความเร้นลับในหมู่ชาวไทยเขมร (เขมร) ศึกษากรณีความเชื่อในเรื่องคาถาอาคม**. โครงการสนับสนุนการวิจัยทางวัฒนธรรมมูลนิธิเจมส์ เอช ดับเบิลยูทอมป์สัน, เอกสารอัดสำเนา.
- _____. (2533). **วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณี เขมร ลาว ส่วย สุรินทร์**. กรุงเทพฯ: สารมวลชน,
- _____. (2533). **ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของชาวกูย (ส่วย) ในจังหวัดสุรินทร์**. เอกสารอัดสำเนา.
- ฐลัทธิต ฐชาติ. (2538). **องค์ประกอบพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว**. จุลสารการท่องเที่ยว. หน้า 14.
- เซวาร์ โรจนแสง และเพิ่ม อินบัว. (2546). **รายงานการวิจัยการพัฒนาลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย**.
- ดวงธิดา ราเมศวร์. (2537). **ประวัติศาสตร์และราชวงศ์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลาวสยาม พม่า กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์**. กรุงเทพฯ : ทิพอักษรการพิมพ์.
- บุญณนิดา ไสดา. (2544). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว อิ ส ร ะ ช า ว ต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประจักษ์ ฉายแสง และทิวรักษ์ เสรีภาพ. **วรรณกรรมสองแควตอนที่ 119 เรื่อง นิทานชาวกูย**. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2550 จาก http://www.thai_folkus.com/L2Qua/Lg1_120/119_L2Qhtm.
- พลับพึง คงชนะ. (2534). **“ประวัติศาสตร์ลาวโดยทั่วไป” ลาว : สังคมศาสตร์**. เอกสารอัดสำเนา.
- เพ็ญศรี เจริญวานิช และคนอื่น ๆ. (2543). **การพัฒนาลาดการท่องเที่ยวของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้**.
- ไพฑูรย์ มีกุล. (2531). **พรมแดนความรู้การศึกษาวัฒนธรรมอีสาน**. คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, เอกสารอัดสำเนา.

- วรินดา เจริญรัตน์. (2549). **บทบาทการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดอำนาจเจริญ**, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วุฒินันท์ พระภูจำนง. (2535). **วัฒนธรรมชาวไทยกวย (ส่วย) อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์**. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์.
- ศักดิ์ชัย อินทร์จันทร์. **เอกชนชี้ท่องเที่ยวไทยย่ำอยู่กับที่ ททท.ไร้นโยบายบริหารกู่วิกฤติชาติ**.มติชนรายวัน ฉบับที่ 20, 698 (24 มิถุนายน 2549).
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และคนอื่น ๆ. (2543). **โครงการสารคดีลาวตอนล่าง “สะพานนะเขต สาละวัน เขกของ และอัตปือ : ห้าแขวงแห่งลาวตอนล่าง”**. โครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยชุดโครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค, เอกสารอัดสำเนา.
- ศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ.(2548). **บรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป.ลาว**. โรงพิมพ์บันทาตุลาด : เวียงจันทร์.
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. (2533). **วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณีศึกษาเขมร ลาว ส่วย สุรินทร์**. พระนคร : บริษัทสารมวลชน จำกัด.
- สุนิสา โพธิ์เตี้ย. (2534). **การศึกษารูปแบบการพัฒนาการของชุมชนหัวหินอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว**, วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรม, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคนอื่น ๆ. (2547). **แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- หม่อมอมร วงศ์วิจิตร (มรว.ปฐุม). **ประชุมพงศาวดาร เล่ม 1 ภาคที่ 70**. ตอนตำนานเมืองนครจำปาสัก.
- เอเจียน แอมอนิเย แปลโดย ทองสมุทร โดเร และสมหมาย เปรมจิตต์. (2539). **บันทึกการเดินทางในลาว**. โครงการผลิตเอกสารส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm.
- www.tat.ot.th
- www.culture.go.th

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เขียนเป็นภาษาลาวก็ได้

แบบสำรวจชนเผ่าในแขวงจำปาสัก

ที่	ชื่อชนเผ่า	ที่อยู่ของชนเผ่า		จำนวนครัวเรือน/ประชากรของชนเผ่า			ลักษณะเด่นพิเศษ ของชนเผ่านี้
		บ้าน	เมือง	จำนวน	ชาย	หญิง	
1	เผ่าลาว						
2	เผ่าผู้ไท						
3	เผ่าขอม						
4	เผ่ายรูด (ละเวง)						
5	เผ่าตะไค่						
6	เผ่ากะตาง						
7	เผ่าแะ						
8	เผ่าอาก						
9	เผ่ารินยะเหิน						
10	เผ่าแคะชะแม						
11	เผ่าเบรา (ละเว)						
12	เผ่ากะตู						
13	เผ่าเตี๋ยง						
14	เผ่ากะมู						
15	เผ่าโดย						

ตารางเปรียบเทียบภาษาชนเผ่าใน สปป.ลาวตอนใต้ และอีสานใต้

ที่	คำศัพท์ ใน ภาษาไทย	ภาษา อีสาน	ภาษา ลาว	ภาษา ส่วย หรือ กวย	ภาษา ชนเผ่า ละแวก	ภาษา ชนเผ่า ละเวน	ภาษาชน เผ่าเงะ หรือเตี๋ยว	ภาษา ชนเผ่า กะตู	ภาษา ชนเผ่า กะตาง	อาลัก	ตะโม	บรู	หมาย เหตุ

บันทึกเพิ่มเติม

.....

.....

**แบบเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ในเขตอีสานใต้และลาวใต้**

1. ชื่อหมู่บ้านที่เป็นทางการ..... ไม่เป็นทางการ.....
หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ/เมือง.....จังหวัด/แขวง.....
ประเทศ.....

2. สภาพทั่วไปทางกายภาพของหมู่บ้านในด้านต่อไปนี้

2.1 สภาพทั่วไปของที่ตั้งหมู่บ้าน

.....
.....
.....

2.2 สภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน

.....
.....
.....

2.3 จำนวนครัวเรือนภายในหมู่บ้าน..... ครัวเรือน จำนวนประชากร.....คน

เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษา.....หรือเป็นเผ่า..... ..คิดเป็น

สัดส่วน.....เปอร์เซ็นต์ และเผ่า.....เปอร์เซ็นต์

2.4 อาชีพหลักของคนในชุมชน คือ.....

มีรายได้คิดเป็นเงิน.....บาท/กิบต่อปี อาชีพเสริมคือ

.....มีรายได้คิดเป็นเงิน.....บาท/กิบต่อปี

2.5 ประเพณี/วัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน คือ (ระบุว่าอะไร เมื่อไร และอย่างไรโดยสรุป)

1).....

.....
2).....
.....

3).....

.....
4).....
.....

5).....

.....

6).....

.....

2.6 บุคคลสำคัญในชุมชน เช่น ผู้นำ/ผู้รู้ หรือภูมิปัญญาในชุมชน ได้แก่

1) ชื่อ - นามสกุล.....อายุ.....ปี มีความ
สำคัญ คือ.....

2) ชื่อ - นามสกุล.....อายุ.....ปี มีความ
สำคัญ คือ.....

3) ชื่อ - นามสกุล.....อายุ.....ปี มีความ
สำคัญ คือ.....

4) ชื่อ - นามสกุล.....อายุ.....ปี มีความ
สำคัญ คือ.....

5) ชื่อ - นามสกุล.....อายุ.....ปี มีความ
สำคัญ คือ.....

2.7 สถานที่สำคัญของชุมชน คือ (ระบุว่าคืออะไร ตั้งอยู่ที่ไหน มีรูปลักษณะและขนาด
อย่างไร มีความสำคัญอย่างไร)

1).....

.....

2).....

.....

3).....

.....

3. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านโดยย่อ

.....

.....

.....

.....

4. สิ่งสำคัญอื่น ๆ ในชุมชนหรือของชุมชนที่เห็นว่ามีสำคัญต่อการท่องเที่ยว คือ

1).....มีความสำคัญ คือ

.....

2).....มีความสำคัญ คือ

.....

3).....มีความสำคัญ คือ

.....

4).....มีความสำคัญ คือ

.....

5. ข้อสรุปในเชิงวิเคราะห์ของผู้เก็บข้อมูล

1) ลักษณะเด่นสำคัญที่มีอยู่เดิมและสามารถพัฒนาเป็นทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวได้

.....

.....

.....

.....

2) ลักษณะเด่นสำคัญที่ยังไม่มี แต่เห็นว่ามีแนวทางที่จะพัฒนาเป็นทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวได้

.....

.....

.....

3) ความเห็นโดยภาพรวมของชุมชนนี้

.....

.....

.....

ชื่อ-นามสกุล..... ผู้ให้ข้อมูล

ลงชื่อ..... ผู้เก็บข้อมูล

อายุ.....ปี บ้านเลขที่.....ตำบล.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2549

อำเภอ/เมือง.....จังหวัด/แขวง.....

ภาคผนวก ค
ภาพกิจกรรม

นำคณะนักท่องเที่ยวที่เป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาการวิจัยเพื่อพัฒนา
จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เข้าเยี่ยมชมโบราณสถานที่เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม “วัดภู”
ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2550

นำคณะนักท่องเที่ยวที่เป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาการวิจัยเพื่อพัฒนา จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ บุรีรัมย์เข้าเยี่ยมชมหมู่บ้านชนเผ่าบ้านหลักชาวแปด ชนเผ่าจำลอง และ พิธีกรรมบุญกุ่มข้าวของชาวบ้าน เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2550

นำคณะนักท่องเที่ยวที่เป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาการวิจัยเพื่อพัฒนา
จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เข้าเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในแขวงจำปาสัก เช่น
น้ำตกหลี่ผี น้ำตกคอนพะเพ็ง และน้ำตกตาดผาส้วม ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2550

ภาคผนวก ง

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
กิจกรรมที่ดำเนินการมา และผลที่ได้รับตลอดโครงการ

กิจกรรมหลักที่ทำตาม Proposal

ตามแผนงาน		ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ปฏิบัติจริง		สนับสนุน วัตถุประสงค์ ข้อที่	ร้อยละความพึงพอใจ ต่อผลสำเร็จ
กิจกรรม			ผลที่ได้จริง			
1. ส่งแบบสำรวจทางไปรษณีย์ สํารวจข้อมูลเบื้องต้น เพื่อหาชุมชนของชาว กวยให้กับการบริหารส่วนตำบลใน 4 จังหวัด และพนักงานแผนกสิทธิกรม และป่าไม้ของแขวงที่มีชุมชนชาวกวย อาศัยอยู่		ได้ข้อมูลพื้นฐานทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ว่ามีอยู่ที่ไหนบ้างและอย่างไร	ได้รายชื่อตำบล หมู่บ้าน ของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้ และลาวใต้ว่ามีอยู่ที่ไหนบ้าง อย่างไร		ข้อ 1	60% เนื่องจากบางแห่งไม่ได้ตอบคำถามที่ส่งไป กลับมาให้
2. นำแบบสำรวจสภาพชุมชนลงไป สํารวจกับผู้นำชุมชนชาวกวยที่มีลักษณะเด่นที่น่าสนใจ			ได้สภาพของชุมชนชาวกวยที่มีลักษณะเด่นทั้งในด้านกายภาพและ วัฒนธรรม			
3. นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่มีลักษณะเด่นตามจำนวนของชุมชนที่ได้จากการสำรวจ		ได้แนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ในกลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน	ได้ทราบประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ภาษาที่ใช้และความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างกันของชาว กวยในเขตอีสานใต้กับลาวใต้		ข้อ 3 และ ข้อ 4	100% เพราะได้คำตอบตามที่ตั้งคำถามไว้ครบถ้วน

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์ ข้อที่	ร้อยละความพึงพอใจ ต่อผลสำเร็จ
กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ			
4. ประชุมเชิงปฏิบัติการภาคที่เกี่ยวกับ กับการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จำนวน 10-15 คน	เชิญภาคที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐ 5 คน ภาคเอกชน 5 คน และ ภาคประชาชน 5-10 คน ร่วม ประชุมเพื่อหาแนวทาง พัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน	ได้พูดคุยหารือกับผู้ประกอบการและ ผู้ที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอ ผลการวิจัยต่อกับนักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา และสาขาวิจัยเพื่อการพัฒนา ซึ่งทำ ให้เห็นแนวทางในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวและกำหนดยุทธศาสตร์การ พัฒนาของกลุ่มจังหวัดล้านช้าง ประเทศเพื่อนบ้าน	ข้อ 3 และ ข้อ 4	100% เพราะได้คำตอบ ชัดเจน

ภาคผนวก ง
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชื่น ศรีสวัสดิ์

Mr. Chuen Srisawat

ที่อยู่ปัจจุบัน 91/41 หมู่บ้านบัวทอง 2 ถ.ชยางกูร ต.ขามใหญ่ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี
34000 โทร. (06) 2545544

สถานที่ติดต่อได้สะดวก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
โทร. 045 – 352000 ต่อ 1523

การศึกษา

1. ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์เน้นการบริหารรัฐกิจ)
2. ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์ เศรษฐกิจ
การเมือง การปกครอง และการพัฒนาอีสาน)

ตำแหน่งทางวิชาการ / บริหาร

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8
2. ประธานโปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผลงานทางวิชาการที่สำคัญ

1. เอกสารประกอบการสอนนิสิตรัฐศาสตร์เบื้องต้น
2. เอกสารประกอบการสอนนิสิตองค์การและการจัดการ
3. เอกสารประกอบการสอนวิชาการบริหารงานบุคคล
4. งานวิจัยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของชาวส่วย
5. รูปแบบการพัฒนาชนบทโดยใช้กลุ่มออมทรัพย์เป็นเครื่องมือ
6. การวิจัย การดำรงชีพของชาวอีสานในภาวะภัยแล้ง
7. การวิจัยผู้นำและศักยภาพผู้นำชุมชนในชนบทอีสาน
8. ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม
9. พฤติกรรมการบริโภคของชาวไทยเขมร ที่มีผลต่อพยาธิสภาพในจังหวัดสุรินทร์
10. สถานภาพการทำไร่ในชุมชนอีสาน

ความรู้ความชำนาญพิเศษ

1. การวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. การจัดการองค์กรชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

2. อาจารย์เกริกไกร แก้วลั่น

ชื่อ/สกุล นายเกริกไกร แก้วลั่น

วัน/เดือน/ปี เกิด 10 เมษายน 2502

วุฒิการศึกษา - การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชา ภูมิศาสตร์

- Postgraduate Diploma of Interdisciplinary Studies

(Research Preparation) จาก Edith Cowan University, Australia

หน่วยงานที่สังกัด โปรแกรมวิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี

ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ 2 ระดับ 7

ตำแหน่งทางการบริหาร

- ผู้ช่วยคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พ.ศ. 2542 – 2543
- รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พ.ศ. 2544 – 2545
- รักษาการในตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี (ปัจจุบัน)

ภาระกิจการสอน เป็นอาจารย์ผู้สอนประจำวิชา ดังต่อไปนี้

1. ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม (Human Being and Environment)
2. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม Human and Environment)
3. ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม (Cultural Geography)
4. ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information Systems)
5. การสำรวจระยะไกลเบื้องต้น (Remote Sensing)
6. ภูมิศาสตร์ประเทศไทย (Thailand Geography)
7. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources Management)
8. การประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์ในงานวัฒนธรรม (Computer Usage in Cultural Works)

ความสนใจเฉพาะด้าน

- ศึกษาข้อมูลด้านระบบภูมิสารสนเทศ (Geo-Information Systems)

มาใช้ในการกิจกรรมการเรียนการสอน และงานวิจัย